

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΑΡΙΘΜΟΣ 33.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

19 ΙΟΥΝΙΟΥ 1894.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Αἱ ἐν Ἀθήναις οικονομικαὶ διαπραγματεύσεις οὐ-
πω εἶχον διακοπὴν ὀριστικῶς, φαίνεται ὅμως ὅτι θά-
τον ἡβράδιον τοιαύτη τύχη ἐπιφυλάσσεται αὐταῖς. —
Τούλάχιστον κατὰ τὰς τελευταίας ἐξ Ἀθηνῶν πλη-
ροφρίας, οἱ μὲν αὐτόθι ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων ὀ-
μολογιούχων ἀνεκοίνωσαν τῷ κ. Τρικούπη ὅτι διε-
τάχθησαν ὑπὸ τῶν ἐντολέων αὐτῶν νὰ ἐπιμείνωσιν
εἰς τὴν μέχρι τοῦ ἀρτίου προοῦσαν αὐξήσιν τοῦ νῦν
χορηγηθησομένου 30% ἐκ τῶν τέως ἐκτινομένων αὐ-
τοῖς τόκων, ὁ δὲ Πρωθυπουργὸς παρίστανται ἀπόφα-
σιν ἔχων νὰ ἐμείνῃ εἰς τὴν μέχρι τοῦ 50% κατ' ἀ-
νώτατον ὅρον προοῦσαν αὐξήσιν αὐτῶν. — Ἐντεῦ-
θεν γενικῶς σχεδὸν εἰκάζεται ὅτι αἱ περὶ συμβιβα-
σμοῦ διαπραγματεύσεις μέλλουσι νὰ καταλήξωσιν
εἰς πλήρη ἀποτυχίαν. — Ἐν τούτοις, ἂν λάβωμεν
ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ δύστηροὶ οὔτοι πιστῶται οὐδὲν ἔ-
χουσιν ἀ κερδήσωσιν ἐκ τῆς ἀποτυχίας ταύτης, μόνον
δὲ θὰ ἐζημιούντο καὶ τὰ 20%, ἅτινα, βελτιουμένης
τῆς οικονομικῆς καταστάσεως, δύνανται νὰ ἐλπί-
ζωσιν, ἂν ταῦτα, λέγομεν, λάβωμεν ὑπ' ὄψει, δυ-
νάμεθα, νομίζομεν, νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι δεύτεραι σο-
φώτεραι σκέψεις θὰ πείσωσιν αὐτοὺς ὅτι αὐτὸ τὸ
συμφέρον αὐτῶν ἀπαιτεῖ νὰ προσενεχθῶσι διαλλα-
κτικώτερον πρὸς κράτος, ὅπερ, ἀφοῦ ἐπὶ τούτοις
ἔτη ἐνελλίπῶς ἐξεπλήρωσε τὰς οικονομικὰς ὑποχρε-
ώσεις αὐτοῦ, εἰς ἀνεπάρκειαν νῦν γενόμενον, προ-
τείνει αὐτοῖς συμβιβασμὸν ἐντιμώτατον, ἀλλὰ καὶ
μὴ προσωρισμὸν νὰ παρασκευάσῃ καὶ δεύτερον τοι-
οῦτον, ὅπερ ἀναποδράστως θὰ συνέβαινεν, ἂν ὁ κ.
Τρικούπης συνεμορφῶτο πρὸς τὰς προμνησθείδαις
ὑπερβολικὰς ἀξιώσεις.

Τὴν Γαλλίαν, ἀρχομένης τῆς ληξάσεως ἐβδομάδος,
βαρεῖα καὶ δυσεπανόρθωτος ἐπληξε συμφορὰ, πένθος
δὲ μέγα κατέχει ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου τῆς κυριακῆς

πρὸς τὴν δευτέραν ἅπαν τὸ γαλλικὸν ἔθνος ἐπὶ τῷ
κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐπισυμβάντι ἐν Λυῶνι ἀπροσ-
δοκῆτῳ θανάτῳ τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας Σαδὴ
Καρνῶ, μεταβάντος εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην πρὸς ἐπί-
σκεψιν τῆς αὐτόθι Ἐκθέσεως. — Καὶ εὐλόγως βαρύτατα
ἡ Δημοκρατία ἤσθετο τὴν πρόωγον ταύτην ἀπώλειαν,
διότι, ὡς πᾶς γινώσκει, ἡ Γαλλία, ἀποστερηθεῖσα τοῦ
Καρνῶ, ἀπεστερήθη τοῦ μετὰ τὸν Θιερσον καὶ τὸν Γαμ-
βέταν διαπρεπεστάτου καὶ μάλιστα εὐδοκιμήσαντος
ἐκ τῶν προέδρων τῆς παρούσης δημοκρατικῆς περιό-
δου αὐτῆς, ἀπεστερήθη τοῦ διὰ τῆς σώφρονος, φιλο-
πάτριδος, ἀνιδιοτελοῦς καὶ κατὰ πάντα εὐγενοῦς καὶ
εὐθείας αὐτοῦ πολιτικῆς κατορθώσαντος νὰ παρα-
κάμῃ πάντα τὰ ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ προσκόμ-
ματα, νὰ ἐπαναγάγῃ ὀριστικῶς τὸ κράτος εἰς τὴν
ἀρχαίαν εὐκλείαν καὶ ν' ἀποδώσῃ τῇ πατρίδι αὐτοῦ
τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν ταῖς πρωτίσταις τῶν εὐρωπαϊκῶν
Δυνάμεων, θέσιν, ἣν εἶχεν ἀπολέσει κατ' ἀκολουθίαν
τῶν συμφορῶν, εἰς ἃς εἶχεν ἐξωθήσει αὐτὴν τὸ Να-
πολεόντειον σύστημα, ἀπεστερήθη τέλος τοῦ ἀνδρός,
ὃς οὕτω λαμπρῶς συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τῶν δύο
κατονομασθέντων μεγάλων ἀνδρῶν αὐτῆς. — Ἀλλὰ ὁ
οὕτω πρόωρος ἐκ τῶν ζώντων γενόμενος ἀνὴρ ἀπο-
κομίζει τοῦτο τούλάχιστον εἰς παρηγορίαν, ὅτι ἐπε-
τέλεσε τὸ καθήκον, ὅπερ ἐπέβαλλεν αὐτῷ τὸ ἕπατον
τῶν ἀξιωματῶν, δι' οὗ ἡ πατρίς περιέβαλλεν αὐτὸν,
ὅτι ἐν τῇ ἐπετελέσει τοῦ καθήκοντος ἤγετο αἰείποτε
ὑπὸ τῆς συνέσεως καὶ τοῦ καλῶς ἐννοουμένου συμ-
φροντος τῆς χώρας, ἣτις εἶχεν ἀναθεθεμιένην αὐτῷ
ἐπὶ ἑπταετίαν τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τῆς τύχης
αὐτῆς, καὶ ὅτι ἀγαθὴ τύχη πλήρης σχετικῶς ἐπιτυ-
χία ἐπέστειρε τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ. — Καὶ εἶναι πρό-
δηλον πόσον δυσχερὲς ἦν τὸ ἔργον τοῦ ἀνδρός, ὁ-
φείλοντος νὰ προάγῃ μὲν ἀδιακόπως καὶ πάσῃ δυ-
νάμει τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν εὐθυμερίαν τῆς πατρί-
δος αὐτοῦ, ἅμα δὲ ν' ἀποτρέπῃ τὰ ἐπακόλουθα τῶν
αἰσθημάτων τῆς υπερηφανείας, τῆς φιλαυτίας καὶ
τῆς ἐκδικήσεως, ἅτινα ἡ εὐθυμερία αὐτῆ ἠδύνατο
νὰ ἐμπνεύσῃ λαῶ, ἔχοντι λόγους νὰ φρονῇ ὅτι

δικαιοῦται νὰ μνησκακῆ πρὸς τὴν Εὐρώπην, ἥτις, καίπερ μέγα μέρος τῆς εἰς αὐτὴν μεταδόσεως τῶν ἀγαθῶν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ὀφείλει εἰς αὐτὸν, ἀγνωμόνως φερομένη, οὐ μόνον κατέλιπεν αὐτὸν ἐν τῇ στιγμῇ τῆς ἀδυναμίας αὐτοῦ εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀσπόνδων ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ χαιρεκάκως σχεδὸν προσεΐδεν εἴτα τὴν ταπεινώσιν, εἰς ἣν ὁ ἐχθρὸς οὗτος, νικηφορήσας, ὑπέβαλε τὴν Γαλλίαν. — Καὶ ὅμως ὁ Καρνὸς, ἀφοῦ τῇ συμπράξει ἐπιτυχῶς ἐκλελεγμένης κυβερνήσεως κατώρθωσε ν' ἀνακτήσῃται τῇ Γαλλίᾳ τὴν παλαιὰν εὐκλείαν· ἀφοῦ ἠδυνήθη νὰ καλλιεργήσῃ γονιμώτατα καὶ νὰ διατηρήσῃ παγίαν τὴν εἰς τὴν εἰρηνικὴν ἐργασίαν ἐξέσιν τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ· ἀφοῦ διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης καὶ τῆς καταλλήλου ὑποβοηθήσεως αὐτῆς πύτυχσε νὰ πορίσῃ τῷ ἔθνει εὐμάρειαν βίου, ἥς δυσχερῶς θὰ εὑρισκῆ τις ἀλλαγῆς παράδειγμα· ἀφοῦ ἐκραταίωσε, συμπληρῶν τὴν ἐργασίαν τῶν προκατόχων αὐτοῦ, τὰς κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν δυνάμεις τοῦ κράτους εἰς βαθμὸν ἐφέλκυσαντα ταύτη τὸν σεβασμὸν ἐχθρῶν τε καὶ φίλων· ἀφοῦ τὰ ἀπτά ἀποτελέσματα τῆς ἠθικῆς, πνευματικῆς καὶ ἡλικίης προόδου ταύτης ἀπέδειξεν εἰς σύμπαντα τὸν κόσμον, νῦν μὲν καλῶν αὐτὸν εἰς θέαν τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως τοῦ 1889, νῦν δὲ ἐπισπώμενος τὰς ὑψίστας τῶν φιλοφρονήσεων καὶ παρ' αὐτῶν τῶν δυσμενῶς πρὸς τὴν Γαλλίαν ἐξ ἀτυχῶν παρανοήσεων διακειμένων κρατῶν, νῦν δὲ δι' ἀμοιβαίων ἐπισημοτάτων ἐκδηλώσεων διαπιστῶν τὸν πρὸς τὴν μεγάλην Δύναμιν τοῦ Βορρᾶ σύνδεσμον τῆς Δημοκρατίας, σύνδεσμον ἐσωτερικῶς μὲν φημιώσαντα ἅπασι διὰ παντὸς τοὺς τοῦ πολιτεύματος ἐχθροὺς, ἰσχυριζομένους τῶς ὅτι ἡ δημοκρατία ἀπομονοῖ τὴν Γαλλίαν ἐν μέσῳ τῶν μοναρχικῶν τῆς Εὐρώπης κρατῶν, ἐξωτερικῶς δὲ ἀποκαταστήσαντα τὴν εὐρωπαϊκὴν ἰσορροπίαν, τῶς ὅλως τεταραγμένην διὰ τὴν ἀπόλυτον σχεδὸν ἐπικράτησιν τοῦ τευτονισμοῦ· ἀφοῦ καὶ τοὺς παντοίους ἐσωτερικοὺς τῆς πολιτείας ἐχθροὺς ἠδυνήθη νὰ ἐξουδετερώσῃ, ἄλλους μὲν ἀναγκάσας νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν ἐθνωλεΐαν αὐτῶν στᾶσιν καὶ νὰ σκεθῶσιν ἀπαθέστερον καὶ ὀρθότερον περὶ τῶν ἀληθῶν τῆς πατρίδος αὐτῶν συμφερόντων, ἄλλους δὲ κατ' ἄλλον τρόπον ἀφοπλίσας· ἀφοῦ ἐν κρίσιμῳ ὥρᾳ κατώρθωσε νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ ἐναντίον τῆς ἀίσχροκερδοῦς διαγωγῆς ἀνδρῶν τινῶν, παρ' ἀξίαν ἀνεληθόντων εἰς ὑψηλὴν περιωπὴν ἐν τοῖς ἀξιώμασι τοῦ κράτους, τὴν τιμωρίαν δὲ τῶν ὁποίων οὕτως ὁ λαὸς κατέλιπε τῇ δικαιοσύνῃ τῆς πατρίδος· ἀφοῦ, λέγομεν, διὰ τούτων καὶ τοιούτων ὁ Σαδὴ Καρνὸς ἀνήγαγε τὴν πατρίδα αὐτοῦ εἰς τὸ κατακόρυφον σχεδὸν τῆς εὐκλείας καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ ἡλικίης δυνάμεως ἐν Εὐρώπῃ, κατώρθωσε ταυτοχρόνως τὸ μέγα κατόρθωμα, μίζον ἴσως τῶν ἄλλων, καὶ ν' ἀποτρέψῃ τὸ ἔθνος αὐτοῦ ἀπὸ παρεκτροπῶν, εἰς ἃς ἢ συναίσθησις τῆς ἀνακτῆσεως τοιούτου καὶ ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ἀπολεσθέντος μεγαλείου ἠδύνατο νὰ ἐξωθήσῃ αὐτό. — Καὶ ἀληθῆς μὲν ὅτι τὸ θλιβερὸν τέλος τοῦ βίου τοῦ Καρνὸς συνέπεσε τῷ τέρατι καὶ τῆς ἐντολῆς, ἣν τὸ γαλλικὸν ἔθνος εἶχεν ἀναθέσει πρὸ ἐπταετίας τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ τέκνῳ, ὅτι, ὡς γνωστὸν, κατὰ δεκέμβριον ἐπρόκειτο νὰ

διεξαχθῶσι καὶ ἄνευ τοῦ θανάτου τούτου αἱ νέαι προεδρικαὶ ἐκλογαί, εἰς ἃς ὁ ἀειμνήστος Καρνὸς δὲν προϋτίθετο νὰ ἐκτεθῆ, ἀλλ' ἐξΐσου ἀναντίρρητον τυγχάνει ὅτι τοιοῦτοι ἄνδρες, καὶ μακρὰν τῆς ἀρχῆς ἰστάμενοι, δύνανται νὰ χρησιμεύωσιν ὡς γνώμων τῶν τὴν ἀρχὴν ἐνασκούντων διαδόχων αὐτῶν καὶ ν' ἀποτελῶσιν ἐν ἀνάγκῃ τὴν ἀρίστην τοῦ ἔθνους ἐφεδρεία. — Εὐτυχῶς ἡ τῆς παρελθούσης τετάρτης τῆς Βουλῆς καὶ Γερουσίας, εἰς ἐκλογικὴν ἐθνοσυνέλευσιν συνελθουσῶν, ψήφος, ἡ ἀναγορευθεῖσα τὸν πρόωρον τοῦ Καρνὸς διάδοχον, ἀπέδειξεν ὅτι ἡ Γαλλία γινώσκει ἐν ταῖς κρίσιμοις ὥραις νὰ συντάσσῃται ταῖς ὀρθοτάταις γνώμαις καὶ διὰ τοῦ συνασπισμοῦ αὐτῆς νὰ ἐπιφέρῃ τὴν πραγμάτων αὐτῶν. — Ὁ κ. Καζιμίρ Περιέ, τῶς πρόεδρος τῆς Βουλῆς, κατὰ 28 ψήφους πλειοψηφῆσας τοῦ πρώτου ἐπιλαχόντος Μπρισῶν, καὶ αὐτὸς εὐδοκιμήσας ἐξόχως ἐν τοῖς μέχρι τοῦδε ἀνατεθεῖσιν αὐτῷ ὑψηλοῖς ὑπουργήμασι, μάλιστα κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ πρωθυπουργίαν, καὶ ἐξ ἐπιφανοῦς ἐν τῇ πολιτικῇ ἱστορίᾳ τῆς Γαλλίας οἴκου καταγόμενος, ἀνὴρ δὲ συντηρητικῶν ἀρχῶν, εὐλογώτατα ἐκρίθη ὡς ὁ ἀρμοδιώτατος, ὅπως συνεχίσῃ τὸ ἔργον τοῦ Καρνὸς. — Ταύτην μόνον θὰ ἠδύνατο τις ἴσως νὰ παρατηρήσῃ τὴν διαφορὰν, ὅτι ὁ νέος πρόεδρος διὰ τε τὰς αὐστηρῶς συντηρητικὰς αὐτοῦ ἀρχὰς καὶ διὰ τὴν κοινωνικὴν αὐτοῦ θέσιν ὡς πλουσιωτάτου εὐπατρίδου δὲν ἐμπνέει τοσοῦτον εἰς τὰ ριζοσπαστικὰ στοιχεῖα ἐνθουσιασμῶν, ἐνῶ ὁ μεταστάς πρόεδρος ἀπέλαυεν ἀμερίστου τῆς ἐμπιστοσύνης παθῶν σχεδὸν τῶν πολιτικῶν τοῦ κράτους ἀποχρώσεων. — Οὕτως ἐξηγεῖται καὶ ἡ περὶ τὸν κ. Μπρισῶν, διαπρεπῆ μὲν τὰλλα πολιτικὸν ἄνδρα, ριζοσπαστικὸν δὲ τὰ φρονήματα, συγκέντρωσις κατὰ τὴν προεδρικὴν ἐκλογὴν τοσοῦτων ψήφων, ὥστε μόλις δι' ἐικοστοκταψήφου πλειοψηφίας νὰ υπερβάλληται αὐτὸν ὁ κ. Καζιμίρ Περιέ. — Ἄλλ' ἢ ἐν ταῖς ἐκλογαῖς τῶν Βερσαλλιδῶν ἐκδήλωσις αὐτῆ τῆς κοινοβουλευτικῆς δυνάμεως τῶν ριζοσπαστικῶν στοιχείων, ἀποτελέσασα καὶ κυβερνητικὴν κοινοβουλευτικὴν ἥτταν, ἅτε τοῦ ἐκτεθειμένου ὡσαύτως πρωθυπουργοῦ κ. Δουπουῖ οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ κ. Περιέ ἠττηθέντος, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Μπρισῶν ὑπολειφθέντος κατὰ ἑκατὸν περίπου ψήφους, ἐπὶνεγκεν ἠδὲ καὶ θετικὸν τι ἀποτέλεσμα. Ὁ κ. Δουπουῖς, τὴν τοιαύτην σχέσιν τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπὲρ τοῦ κ. Μπρισῶν δοθειῶν ψήφων θεωρήσας ὡς ἐνδειξὴν ἐλλείψεως ἐμπιστοσύνης ἐκ μέρους τῆς πλειοψηφίας τῶν δύο Σωμάτων, ἔσπευδεν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναγορευσὶν τοῦ νέου προέδρου νὰ ὑποβάλῃ αὐτῷ τὴν παραίτησιν τῆς ὑπ' αὐτὸν κυβερνήσεως. — Οὕτω, τοῦ ὑπουργείου μέλλοντος νὰ διεξάγῃ τὴν ἀρχὴν μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τῶν περὶ τὴν κδεῖαν τοῦ τῶς προέδρου τῆς Δημοκρατίας, ἀπὸ τῆς ἐδδομάδος ταύτης ἡ Γαλλία παραδίδοται αὐθις εἰς τὰς συγκινήσεις τῆς ὑπουργικῆς κρίσεως, περὶ ἧς νεωτέραν τηλεγραφικὴν πληροφορίαν ἔχομεν, ὅτι ὁ νέος τῆς Δημοκρατίας πρόεδρος τῷ κ. Δουπουῖ αὐθις ἀνέθετο τὸν σχηματισμὸν τοῦ νέου ὑπουργείου.

Π ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ Η ΟΡΘΟΔΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ.

Οὐδὲν τούτου ἀνακριτέστερον ἢ ἁγία Γραφή οὐδὲν τοιοῦτον διδάσκει· εἶνε ἀληθές ὅτι οἱ ἀρχαῖοι μεταφρασταὶ οὕτως ἀνετελήθησαν τῶν λόγων Ἰησοῦ τοῦ Νκυῆ «στήτω ὁ Ἥλιος», ἠπατήθησαν ὅμως ἐκλαλαβόντες δημῶδη ἔκφρασιν ὡς ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν. Κέλυστα δὲ δυνάμεθα ἐν τολαύτῃ περιστάσει νὰ ἐπαναλάβωμεν τὸ τοῦ Ἱεροῦ Αὐγουστίνου «Interpres erravit».

Οὕτω ἄγνοια τῶν γεγονότων, ἀτέλεια τῶν μεταφράσεων, ἀπώλεια τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου πολλῶν βιβλίων τῆς Ἀγ. Γραφῆς, ἴδια γνωρίσματα τῆς Ἑβραϊδος γλώσσης, φυσικὴ ἀδυναμία τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης πρὸς πρῶτασιν τελείαν τῶν σκέψεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ πλήρη χαρακτηρισμὸν τῶν γεγονότων, πλάνη τῶν ἀντιγραφῶν προσερχόμενα ἐκ πεπλανημένης ἀναγνώσεως καὶ ἐξ ἀμελείας, πλάνη τέλος τῶν ἐρμηνευτῶν καὶ ὑπομνηματιστῶν ταῦτα πάντα ἀποτελοῦσι τὰ κύρια αἴτια τῶν πραγματικῶν ἢ φαινομενικῶν δυσχερειῶν ἐν τῇ μελέτῃ τῆς Ἀγ. Γραφῆς καὶ παρέχουσιν ὅπλα τοῖς ἀπίστοις κατ' αὐτῆς. Ἐξετάσαντες μέχρι τούδε τὰς αἰτίας τῶν δυσκολιῶν τούτων μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν εἰδῶν τῶν δυσκολιῶν τούτων.

Β'.

Κύρια τῶν δυσχερειῶν εἶδη τῶν ἀπαντῶδων ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ.

Αἱ ἐνστάσεις θεωρούμεναι κατ' ἐκαστὰς ἀνάγονται εἰς διάφορα εἶδη· αἱ μὲν τούτων εἰσὶν ἱστορικαί, γεωγραφικαί ἢ χρονολογικαί· αἱ δὲ εἰσὶν ἐπιστημονικαὶ καὶ στηρίζονται ἐπὶ τῶν πορισμάτων τῶν θύραθεν ἐπιστημῶν οἷα εἰσὶν ἡ Ἀστρονομία, ἡ Γεωλογία, ἡ Παλαιοντολογία καὶ ἡ φυσικὴ Ἱστορία· ἄλλα τέλος εἰσὶ καθαρῶς λογικαὶ ἔχουσαι ὡς βῆσιν τὸ ἀπίθανον τὸ ἀντιφατικὸν καὶ τὸ ἀδύνατον.

Καὶ αἱ μὲν ἱστορικαὶ δυσχερεῖαι προβαλλόμεναι κατὰ τοῦ θεοῦ λόγου συνίστανται εἴτε εἰς τὰς ἀντιφάσεις, τὰς ὁποίας φρονοῦσιν ὅτι διαβλέπουσι μεταξὺ τῶν ἱερῶν συγγραφέων κατ' ἐαυτοὺς ἢ μεταξὺ τῶν γνωμῶν αὐτῶν καὶ τῶν θύραθεν, εἴτε εἰς τὸν χαρακτηρῶν αὐτῶν τῶν κατ' ἐμπνευσιν ἀρηγήσεων, τὰς ὁποίας κρῖνουσιν ἀπιθάνους ἢ ἀδύνατους.

Τὰ αὐτὰ γεγονότα ἀναφερόμενα ὑπὸ διαφόρων θεοπνεύστον συγγραφέων ἢ ἐπαναλαμβάνεμενα πολλάκις ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἱστορικοῦ ἐν τῷ αὐτῷ συγγραμμάτι ποικίλλονται διαφοροτρόπως διὰ τῶν περιστάσεων καὶ ἀρηγηματικῶν χαρακτηρῶν. Τὰ τέσσαρα εὐαγγελία ἀρηγοῦνται τὸν καθόλου βίον τοῦ Κυρίου ἡμῶν· ἕκαστος ὅμως τῶν ἱερῶν εὐαγγελιστῶν τὰ αὐτὰ γε-

γονότα ἐξιστορεῖ κατ' ἴδιον τρόπον καὶ μετὰ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς λεπτομερείας. Τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων πολλάκις ἐπαναλαμβάνει τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν· ἐν ἐκάστη δὲ τούτων ὑπάρχει καὶ ἰδιαιτέρα λεπτομέρεια. Ἡ δὲ δυσκολία συνίσταται εἰς τὸ νὰ φέρη τις εἰς ἀρμονίαν τὰς διαφόρους ταύτης ἀρηγήσεις καὶ καταστῆσθαι σαφές ὅτι ἢ μία ἀρηγήσεις συμπληροῖ τὴν ἄλλην. Πολλάκις οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς ἀναφέρουσι γεγονότα ἢ πρῶτα ἀναφερόμενα καὶ ὑπὸ τῶν θύραθεν ἱστορικῶν συγγραφέων ἢ ὑπὸ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν κατ' ἡμᾶς ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων. Πάντοτε ὅμως δὲν παρατηρεῖται συμφωνία μεταξὺ τῶν ἀρηγήσεων ἐκείνων καὶ τῶν πορισμάτων τούτων· ὁ Ἱερὸς Λουκᾶς λ. χ. διδάσκει ἡμᾶς ὅτι κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Θεανθρώπου συνέβη ἡ ἀπογραφή ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου. Ὁ ἱστορικὸς ὅμως Ἰώσηπος μετὰ θετικότητος δι' ἠσχυρίζεται ὅτι ἡ ἡγεμονία τοῦ Κυρηνίου εἶναι κατὰ τινὰ ἔτη μεταγενεστέρα τῆς ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Λουκᾶ ὀριζομένης χρονολογίας. (Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. 18,1 Λουκ. 2,2). Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Λουκᾶς ἔρχεται ἐν ταῖς Πράξεσιν οἶοναι ἀναίρων ἐαυτὸν νὰ δικαιώσῃ τὸν Ἰώσηπον τιθέμενος τὴν ἀπογραφήν τῆς Ἰουδαίας σύγχρονον τῇ ἐπαναστάσει Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου, συμβῆσθαι δὲ ἢ τρία ἔτη μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος. Αἱ δυσχερεῖαι αὗται δέονται συμβιβασμοῦ καὶ διασαφήσεως.

Ἐπάρχουσι καὶ ἄλλα ἱστορικὰ δυσχερεῖαι, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι μὲν σπουδαῖαι, χρησιμεύουσιν ὅμως ἐκαστοτε ὡς ἀπορμαὶ ἐπαυξάνουσαι τὴν κατὰ τῶν ἱερῶν βιβλίων πρόληψιν καὶ περίστανται ὡς οὐσιώδεις καὶ σπουδαῖαι. Αὗται δὲ πηγάζουσιν ἐκ τοῦ χαρακτηρῶν τῶν γεγονότων· ὁ δὲ χαρακτηρῶν οὗτος δὲν κρῖνεται ἐκ τῶν ὑστέρων διὰ τῆς ὀρθῆς καὶ σώφρονος κριτικῆς ἐπιστήμης· ἀλλ' ἐκ τῶν προτέρων κατὰ τὰς ἀρχὰς τούτου τοῦ θεολογικοῦ ἢ ἐκείνου τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος.

Ἡ Ἁγία Γραφή δὲν εἶναι σύνθετος βιβλίον, ἀλλὰ θεόπνευστον· ἢ δὲ θεοπνευστία αὕτη εἶνε γεγονὸς ὑπερφυσικόν, εἶνε θαῦμα. Καὶ ἡ ἱερὰ δὲ ἱστορία δὲν εἶναι ἱστορία κοσμική, ἐν τῇ ὁποίᾳ συγκεχυμένως καὶ ἀσαφῶς ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ καὶ διορᾶται ἢ πραγμάτων θεῶν ἰδεῶν καὶ σκοπῶν· διαφέρει λοιπὸν ταύτης· ἐν αὐτῇ ὁ θεὸς ἀνὰ πᾶν βῆμα παρεμβαίνει· δὲν γίνεται δὲ ἡ παρέμβασις αὕτη κατὰ τὸν ἄορατον καὶ μυστικόν, ὅπως συμβαίνει ἐν τῇ θύραθεν ἱστορίᾳ, ἀλλ' αἰσθητὸν καὶ φανερόν. Παρίστανται εἰς τὸν Ἀδάμ, τὸν Νῶε, τὸν Ἀβραάμ, τὸν Μωϋσῆν· ὁμιλεῖ πρὸς αὐτοὺς· παρέχει τὰς διαταγὰς καὶ ἐντολὰς αὐτοῦ. Ἐξουδετερώνει τοὺς νόμους τῆς φύσεως πρὸς στιγμὴν χάριν ὑψηλοτέρης ἠθικῆς διατάξεως. Ἐπιτιμᾷ θάλασσαν καὶ ποταμούς καὶ ξηραίνονται καὶ ὀδηγεῖ αὐτοὺς δι' ἀβύσσων ὡς δι' ἐρήμου. Στῆναι τὸν ἥλιον ἐν τῇ πορείᾳ αὐτοῦ· ἀποκαλύπτει τὰ μέλλοντα τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ Προφήταις. Ἐν δὲ τῇ Ν. Δ. ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰ. Χ. ἐνεργεῖ ὡς Θεός, θερα-

*) Ἰδὲ ἀριθ. 32, σελ. 623—625.

πεύει άσθενείς δι' ενός λόγου, άνεγείρει νεκρούς, άνίσταται εκ νεκρών, μεταδίδει τοις 'Αποστόλοις αύτοϋ τήν δύναμιν του θαυματουργείν· ό άγέρωχος λόγος του ανθρώπου ό μη θέλων νά κύψη πρό του ζυγού τής πίστεως έξεγείρεται κατά τής άρηγήσεως των θείων τούτων γεγονότων, οι δε καθ' ήμᾶς όρθολογισταί άρνούνται νά παραδεχθώσι γεγονότα μη ύποπίπτοντα υπό τήν σφαιραν τής οικείας αύτών πείρας. Άνευ λοιπόν περαιτέρω έρεύνης άπορίπτουσιν εκ των άγιων Γραφών πᾶν ό,τι παρίσταται θαυματουργικόν, ως ψευδές, παρά φύσιν και άδύνατον.

'Ισχυρά τινα μάχιστα πνεύματα δέν περιορίζονται άρνούμενα τό υπερφυσικόν μόνον έν τῇ Άγίῃ Γραφῇ αλλά και προχωροῦντα περαιτέρω διαμφισθητοῦσι τό ιστορικόν κύρος πολλῶν γεγονότων, άτινα δέν χαρακτηρίζει τό ύπέρ λόγον. δέν διστάζουσι δε ή μάλλον δίσχυρίζονται ότι μόνον μύθους άναγνωρίζουσιν έν τοις ένδεκα πρώτοις κεφαλαίοις τής Γενέσεως και μάχιστα έν τῇ ιστορίῃ 'Αβραάμ, 'Ισαάκ, 'Ιακώβ, Κριτών κλπ. Άλλοι μετριοφρονέστεροί πως δέν προχωροῦσιν οὔτως, αλλά περιορίζονται εις τήν ύπόθεσιν τών συναξαρίων, κατά τήν όποίαν ύπάρχει μὲν κατ' οὔσιν άλήθειαι τις, άναμεμιγμένη όμως μετὰ πολλῶν τής φαντασίας πλασμάτων, ως συμβαίνει λ. χ. έν τῇ ιστορίῃ τής διαβάσεως τής 'Ερυθρᾶς θλάσσης.

'Εκ τών άνωτέρω κρίνει τις ότι αι ιστορικαι ένστάσεις και δυσχέρειαι είναι αι πολυπληθέστεραι πασῶν τών κατά τών άγιων Γραφών.

'Αλλά και ή Γεωγραφία παρέχει έδαφος πρός ένστάσεις· και πρώτον ή τοπογραφία του έπιγείου παρθεΐσου ή άναφερομένη έν τῷ Β' κεφαλ. τής Γενέσεως. Αί τοιχῦται δε δυσκολίαί άπαντῶσιν έν τοις ιστορικοῖς βιβλίοις κυρίως, ὧν άπωλέσθησαν τά πρωτότυπα κείμενα, ὡς τῆς 'Ιουδήθ και 'Γωβίτ. Τά όνόματα τών τόπων διεστράφησαν υπό τών αντιγραφών, οι όποιοι μη όντες 'Εβραίοι δέν έγνώριζον αύτά. 'Η άπώλεια δε του άρχικοῦ κειμένου κωλύει πᾶντα νά άνεύρη μετ' άσφαλείας τήν άλήθειαν. 'Εκ τούτου δε προέρχονται δυσκολίαί και άσάφειαι άνυπέριθτοι· τά πρώτα κεφάλαια τής 'Ιουδήθ πληροῦνται όνομάτων πόλεων, ποταμῶν και ὄρέων, τά πλείστα τών όποίων οι Ο' και ή Βουλγάτα μεταβλόντες κατέστησαν άπροσδιόριστα.

Και ή χρονολογία δε δέν ύστερεῖ ὡς πρός τούτο παρέχουσα προβλήματα μάλλον άλυτα· ὠρισμένον ποσόν αριθμητικῶν χαρακτήρων εἶνε παρεμφερμένον έν τῷ κειμένῳ· οι ύπολογισμοί, καθ' οὔς ύπολογίζουσι και αριθμοῦσι τᾶ έτη εἶνε έν πολλοῖς αὔθαιρετοι. Άγνοεῖται δε αν έν τισι περιπτώσεσιν οι υπό τών ιερῶν συγγραφέων άναφερόμενοι αριθμοί εἶνε κατά προσέγγισιν ή άκριβείς· ό συγχρονισμός τής ιερᾶς ιστορίας πρός τήν θύραθεν άντί του νά διαρωτίξη τό σκότος, καθιστᾶ αυτό βελύτερον και πυκνότερον. Και Π. και Κ. Διαθήκη εἶνε πλήρης χρονολογικῶν δυσχερειῶν. Άν και πολλαί συζητήσεις και έρευναι εγέ-

νοντο πρός προσδιορισμὸν άκριβῆ τής χρονολογίας τής γεννήσεως του θεανθρώπου, δέν κατωρθώθη.

Αί δε έπιστημονικαι ένστάσεις σπάνιαί άλλως και άνευ πολλῆς σπουδαιότητος έπολλαπλασιάσθησαν επί τής εποχῆς ήμῶν και προσέλαβον σπουδαιότητα διά τήν γιγαντιαίαν πρόσδον τών έπιστημῶν· οι έχθροί τής 'Αποκαλύψεως προσπατταλευθέντες εις τὰς πρόσδους ταύτας άναπτύσσουσιν αύτάς ίνα κατασυντρίψωσι τήν ιερὰν Γραφήν. Και έν όνόματι μὲν τής Γεωλογίας διαμφισθητοῦσι τό κύρος τής έξαήμερου δίσχυριζόμενοι τό άσυμβίβαστον ταύτης πρό τᾶ γεωλογικᾶ πορίσματα. 'Εν όνόματι δε τής άστρονομίας διατείνονται ότι ό Μωϋσῆς και οι άλλοι συγγραφεῖς άποδίδουσι πλείω άξίαν τής πραγματικῆς εις τήν Γῆν ὡς πρός τήν έν τῷ σύμπαντι θέσιν αύτῆς. 'Επικαλούμενοι δε τήν Παλαιοντολογίαν θεωροῦσι τὸν άνθρωπον άρχαιότερον του χρονικοῦ σημείου, τό όποιον ή άγία Γραφή ὀρίζει, παραδεχόμενοι προαδαμίτας.

Μεταχειριζόμενοι δε και τᾶ τής φυσικῆς ιστορίας πορίσματα μέμφονται τήν Γραφήν ὡς πλήρη διαφύρων πεπλανημένων ιδεῶν, οἷαι λ. χ. αι έν τῷ Λευϊτικῷ, όπου ό μὲν λαγὸς ταξιθετεῖται μετὰ τῶν μηρκαστικῶν, και ή στρουθοκάμηλος χαρακτηρίζεται ὡς ὠμῆ (Λευϊτ. 11,6. 'Ιώβ. 39). Οὔτως ἄρα ή 'Ιστορία μετὰ τής Γεωγραφίας, τής χρονολογίας, τών έπιστημῶν και τής φιλοσοφίας άλληλοδιαδόχως άγωνίζονται κατά τής άγίας Γραφῆς.

'Εννοεῖται δε οἰκοθεν ότι ή λεπτομερῆς λύσις τών ένστάσεων τούτων εἶναι ὠφελιμωτάτη, χρησιμεύουσα πρώτον μὲν εις τήν κατά τό δυνατόν διασαφήσιν του ιεροῦ κειμένου και τήν άνεύρεσιν τής άληθοῦς έννοίας. 'Αλλά τό πλεονέκτημα τούτο τής εξηγητικῆς δέν εἶναι και τό μόνον πορίσμα τής τοιαύτης λύσεως. 'Η χριστιανική 'Απολογητική έχει τό καθῆκον υπερασπιζόμενη τὸν θειον λόγον ν' άναιρη ὅλας τὰς παραλόγους προσβολὰς άποδεικνύουσα μὲν τήν άλήθειαν τών χριστιανικῶν άληθειῶν καταπολεμοῦσα δε τὰς πλάνας τών άσεβῶν και άπίστων· οι δε χριστιανοί ὀφείλουσι νά σέβονται τήν πίστιν αύτῶν διαλύοντες τὰς προλήψεις και τὰς πλάνας υπό τών όποίων ταράττονται αι εἰλικρινεῖς ψυχαί και ένοχλοῦνται.

Οι έχθροί τής 'Αποκαλύψεως συσσωρεύουσιν ένστάσεις επί ένστάσεων διά νά ύποστηρίξωσι τήν πεποιθήσιν ότι ή 'Αγία Γραφή εἶναι βιβλίον κατά πάντα ανθρώπινον οἷα ή 'Ψαῖς και αι Βέδαί τών 'Ινδῶν και άλλα, οὔτω δε δικαίως τό θειον αύτης κύρος. Προβάλλοντι δε τήν παρατήρησιν ότι αν ή Γραφή ἦτο θείας προελεύσεως και θεόπνευστος, κατ' ανάγκην θα ἦτο άπληλλαγμένη πλανῶν. 'Επειδή δε περιέχει πλείστας ὡσας πλάνας, κατ' ανάγκην εἶναι έργον ανθρώπων, οἵτινες υπέκειντο εις διαφόρους πλάνας ὡς ό Πλάτων και 'Αριστοτέλης και λοιπή τών συγγραφέων χορεία· ταῦτα προβάλλονται. Καθῆκον δε ήμῶν εἶνε νά καταδείξωμεν αύτοις ότι αι μὲν λεγόμεναι πλάναι εἶνε υποκειμενικαι οὔχι δε πραγματικαι· αι δε κατ' αύτῆς μεμφόμεναι δέν δικαιολογοῦνται τό λό-

γος τοῦ Κυρίου εἶνε πολὺ ἀνώτερος τούτων· εἶνε ἥλιος ἀνευ κηλίδων.

Ἐπιφυλασσόμενοι βραδύτερον νὰ προβῶμεν εἰς τὴν λύσιν πασῶν τῶν ἐνστάσεων, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, εἰς τὸ προσεχές ἡμῶν ἄρθρον θέλομεν κάμει λόγον περὶ τῆς δυσχερείας, ἣτις πηγάζει ἐκ τοῦ ὑπὲρ λόγον, ἦτοι τοῦ ὑπερφυσικοῦ.

(Ἀκολουθεῖ).

MEMO VETUS.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ἐπὶ τῶν χρονολογικῶν καταλόγων τοῦ μητροπολίτου κ. Ἀνθίμου Ἀλεξίου.

Ἀναγνόντες ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 6,827 καὶ ἡμερομηνίαν 4 μαΐου 1892 φύλλῳ τοῦ «Νεολόγου» περὶ τῶν κατὰ καιροῦ ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας Βελλῆς, παρετηρήσαμεν ὅτι ἡ Α. Σεβ. ὁ ἕγιος Ἀμαθείας κ. Ἀνθίμος ἐν τῷ χρονολογικῷ αὐτοῦ καταλόγῳ οὐ μόνον παραλείπει τινὰς ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ οὐδένα λόγον ποιεῖται περὶ τῆς Βελλῆς, οὔτε περὶ τῆς κατα διαφόρους καιροῦ μεταθέσεως τοῦ ἐπισκοπικοῦ αὐτῆς θρόνου, οὔτε περὶ τῆς Φωτικῆς ἢ Φωτικῆς καὶ τῆς ἀντικαταστήσεως αὐτὴν λαλεῖ, γράφει δὲ ἀπλῶς Βελλῆς β'. ἐπισκοπή, ὑποκειμένη τῇ τῶν Ἰωαννίνων μητροπόλει. Ἡ ἐπισκοπή Βελλῆς ἀντικατέστησε τὴν Φωτικὴν ἢ Φωτικὴν, ἣτις μνημονεύεται μέχρι τῆς ε'. ἑκατονταετηρίδος, ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ Φωτίου (πόλις γνωστὴ καὶ σύγχρονος Ἀμβρακίας, καὶ Φοινίκης, ἴσως δὲ καὶ τῆς πάλαι μητροπόλεως Φανωτῆς, ἧς τὴν θέσιν ὀρίζει ἀκριβῶς Τίτος ὁ Λίβιος ἀπέναντι τῆς Πρεμμετῆς, ὅπου ὑπάρχουσιν ἐρείπια), ἦν ἕκτη ἐπισκοπή κατὰ τὴν ἱερατικὴν τάξιν καὶ ὑπήγετο ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ (540 μ. Χ.) τῇ μητροπόλει τῆς Νικοπόλεως. Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους Λέοντος τοῦ Σοφοῦ ἢ Φωτικῆς ἢ Φωτικῆς, ὑπήγετο εἰς τὴν τῆς Ναυπάκτου Αἰτωλίας μητροπόλιν καὶ ἦν ἐπίσης ἕκτη ἐπισκοπή (Γ. Χ. Χασιώτου, πραγμ. Περί Δωδών. σελ. 128). Τῷ δὲ 1318 ἐπὶ Ἀνδρονίκου ἢ Φωτικῆς ἦν ἐβδόμη κατὰ τὴν ἱερατικὴν τάξιν ἐπισκοπή, ὑποκειμένη τῇ τῶν Ἰωαννίνων μητροπόλει· ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἀναφέρεται καὶ ἡ Βελλῆς β'. ἐπισκοπή τῆς τῶν Ἰωαννίνων μητροπόλεως. Τινὲς ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ θέσις τῆς Φωτικῆς ἢ Φωτικῆς δὲν ἔκειτο ἔνθα ἡ θέσις τῆς Βελλῆς, ἀλλ' ἄλλοθι· Ὡς ὁ ἱατρός κ. Δημ. Παναγιωτίδης (ἴδε Νεολόγον Ἀριθ. 6,444 Ἰανουαρίου 11 1891) ὑποτίθει τὴν Φωτικὴν κατὰ τὸ Λιμπόνι τῆς Παραμυθίας, ὁ κ. Ἀθαν. Πετρίδης, σχολάρχης, (Χρονικ. Δρυοπίδος σελ. 43) λέγει ὅτι Φωτικὴ εἶνε ἡ νῦν Παραμυθία. ὁ δὲ Π. Ἀραβαντινὸς (πραγμ. περὶ Δωδώνης σελ. 48) λέγει ὅτι ἡ Φωτικὴ ὑπὸ τῆς Βελλῆς (Κονίτσης) ἀντικατέστη ὁ δὲ Προκόπιος

(Περὶ κτισμ. σελ. 68) ἀναφέρων περὶ τῆς Φωτικῆς λέγει, ὅτι ἔκειτο εἰς χθαμαλὸν καὶ ἐλώδες χωρίον, ἢ δὲ νῦν Βελλῆς κείται παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους, παρ' αὐτὴν δὲ ἐκτείνεται καὶ ἡ ἐλώδης αὐτῆς πεδιάς (κάμπος Βελλῆς), ὁ δὲ Νικήτας (Χρονικ. σελ. 67) λέγει ὅτι Βελλῆς· ὀνομάζεται ὁ υἱὸς τοῦ Ἰατζᾶ, ἀρχόντος τῶν Οὐνῶν καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ Μανουῆλ τοῦ Κορνηνοῦ. Ἡμεῖς δὲ παραδεχόμεθα τὴν Φωτικὴν ἢ Φωτικὴν εἰς Γραιτσούνισταν ἔνθα ἀνεκαίνισεν αὐτὴν ὁ Ἰουστινιανὸς μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν Γωττῆλα (552 μ. Χ.), διότι εἰς Γραιτσούνισταν οὐ μόνον ἐρείπια Πελασγικὰ καὶ Βυζαντινὰ σώζονται, ἀλλὰ καὶ ναὸς, ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἀμυγδαλιᾶ, ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου, Ἐπισκοπὴ μέχρι σήμερον λεγόμενος· φέρεται δ' ὅτι πρὸ ἀμνημονεύτων ἐτῶν Κύριλλος τις ἐπίσκοπος ἀνεκαίνισεν αὐτόν. Ἡ Φωτικὴ ἢ Φωτικὴ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔκειτο εἰς Γραιτσούνισταν, ἔνθα ἐρείπια Σειστρουνοῦ κτλ. ὑπήγοντο δὲ εἰς αὐτὴν καὶ τινὰ χωρία, τὸ ὅποια σήμερον ὑπάρχονται εἰς τὴν τῆς Παραμυθίας ἐπισκοπὴν. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Φωτικῆς ἢ Φωτικῆς ἢ ἐπισκοπικῆς ἔδρα μετηνέχθη αὐτόθι πρὸ τῆς μεταθέσεως αὐτῆς εἰς Βελλῆν, ὥστε ἐπὶ αἰῶνας ὑπῆρχεν εἰς Γραιτσούνισταν· ἐκείθεν δὲ μετετέθη εἰς τὴν μονὴν Βελλῆς ὑπὸ τινος ἐπισκόπου Ἀβελ, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα Βελλῆς ἢ Βελλῆς κατὰ τινὰ ἐγγώριον παράδοσιν. Ἀπὸ Γραιτσούνιστης ἢ ἐπισκοπῆ Φωτικῆς ἢ Φωτικῆς μετηνέχθη εἰς Βελλῆν πέραν τῶν Δολιανῶν, ἧς ὁ καθεδρικός ναὸς ἀπὸ τῆς κατεδαφίσεως τῆς ὁμωνύμου πόλεως μέχρι τοῦ ιη'. αἰῶνος ἦν ὁ τῆς παρακειμένης καὶ ὁμωνύμου μονῆς, ὡς οἰκημα δὲ τοῦ ἐπισκόπου ἦν ἰδιαίτερα οἰκία ἐν τῇ Ἄνω Βελλῆ ἢ Παλαιο-Βελλῆ, ἦν Μελέτιος ὁ Γεωγράφος κώμην ἀποκαλεῖ (1695). Ἡ μονὴ αὕτη ἰδρύθη τῷ 1579 καὶ ἀνεκαίνισθη τῷ 1634. Ἡ τῆς Βελλῆς ἔδρα, τὴν ἀκριαίαν ἐπὶ Βυζαντινῶν Φωτικὴν ἢ Φωτικὴν ἀντικαταστήσασα, σὺν τῷ χρόνῳ, μετετέθη, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, εἰς Κόνιτσταν, ἣτις κείται πρὸς βορρᾶν τῶν Ἰωαννίνων, ἔνθα ἔδρευε ὁ Βελλῆς ἐπίσκοπος ὑπὸ τὸν τίτλον αὐτῆς Βελλῆς καὶ Κονίτσης», δευτέρας δ' ἐπισκοπῆς τῶν Ἰωαννίνων. Πλησίον τῆς Κονίτσης ὑπάρχουσιν ἐρείπια κυκλώπεια τῆς ποτὲ μητροπόλεως Κνωσοῦ ἢ Κνωσσίας, Κινωσσοῦ Ταλάρων, ἐξ ὧν ἡ Κνωσσία Κόνισσα καὶ Κόνισσα, πόλις βυζαντινὴ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Κνωσοῦ ἢ Κνωσσίας ὑπὸ Ρωμαίων κτισθεῖσα ὑπὸ τινος Κόνεως, ὅστις ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦ μετ' ἐπισκοπικοῦ θρόνου. Ἡ ἐπισκοπή Βελλῆς σύγκειται ἐκ τεσσάρων διαμερισμάτων, τοῦ τῆς Κονίτσης, ἔνθα καὶ ἡ ἐπισκοπικὴ ἔδρα ὑπάρχει, Πωγωνιανῆς, ἔνθα καὶ ὁ Κακόλακκος, ἔδρα ἄλλοτε τῆς Πωγωνιανῆς ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1846, ὅτε μετηνέχθη εἰς Βαστίαν, ἔνθα διαμένει νῦν ὁ ἐκ Δρυμάδων Ἀναστάσιος Οἰκονομίδης, ἱερεὺς λόγιος καὶ ἀντιπρόσωπος τῶν δύο ἀρχιερέων Δρυϊνουπόλεως καὶ Βελλῆς, Κουρζέντων, καὶ Ζηγορίου. Ἡ ἐπισκοπή Βελλῆς δεσπόζει τῆς Σηπλευτικῆς ὑπερθεῖν τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ ποταμοῦ

Βίκου ΒΑ. τῶν ἐρείπιων Ῥεννίκου, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος ἴσως δὲ καὶ πρὸ τῆς κατακτῆσεως ἡ Παλαιοπογωνιανὴ δὲν ὑπήγετο εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν τῆς Πωγωνιανῆς θρόνον. ὡς καὶ πάντα τὰ χωρία τοῦ βορείου διαμερίσματος, διότι καὶ ἡ Συκιά εἰς τὸν ἐπίσκοπον Βελλᾶς πάντοτε ὑπήγετο. Τὸ Μποντσικόν, ἂν καὶ εἰς τὸ νότιον διαμέρισμα κείμενον, εἰς τὸν θρόνον τῆς Πωγωνιανῆς πάντοτε ὑπήγετο, οὐδέποτε δὲ τὰ χωρία Τσαραπλανά καὶ Ῥουμπάταις μόνον εἰς τὴν μητρόπολιν Ἰωαννίνων ὑπήγοντο, ὡς σημειοὶ ὁ Π. Ἀραβαντινός, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ταῦτα καθ' ὃν χρόνον ἡ ἐπαρχία Βελλᾶς προσηρητήθη εἰς τὴν τῶν Ἰωαννίνων μητρόπολιν. Ὁμοίως καὶ τὸ βόρειον διαμέρισμα καὶ τὸ ἀνατολικὸν ὑποδιαμέρισμα τοῦ νοτίου διαμερίσματος πλὴν τῶν χωρίων Δελθινακίου, Ζαροβίνης, Γκουβέρη καὶ Δολὸν ὡς καὶ τὸ Κρουνέρι τοῦ μεσημβρινοῦ ὑποδιαμερίσματος ἐκκλησιαστικῶς νῦν ὑπάρχοντα εἰς τὸν ἐπίσκοπον Βελλᾶς, πάντα δὲ τὰ λοιπὰ τῆς Παλαιοπογωνιανῆς χωρία εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Δρυϊνουπόλεως. Ἐκ τῆς περιοχῆς Κολωνίας πέντε χωρία, τὸ Δέντσιο, Πλικάτες, Τούρνοβον, Λιασκάτι καὶ Χιωνάδες ὑπάρχοντα εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Βελλᾶς, τρία δὲ, Ῥέσοβα, Μπορόβα, καὶ Μπέζακη εἰς τὴν τῆς Κορυτσᾶς μητρόπολιν. (Ἡ ἐν Ἡπειρῷ Ἀγαθοεργήματα μέρ. β'. σελ. 185). Τὸ τρίμα Κολωνίας ἡ Κολωνίας κείται πέραν τῆς Κοκίτσας, ἐν ᾧ σώζονται πολλὰ ἀρχαιότητες, ἰδίᾳ κατὰ τὴν θέσιν Στάρια, ὅπου ἄλλοτε ἦν ἐπισκοπικὸς ναός, οὗτινος τὰ εἶρηπια σώζονται καὶ ὀνομάζονται Παναγιᾶ. Σώζεται παρόδοσις τις, καθ' ἣν ὁ ῥηθεὶς ἐπισκοπικὸς ναός ἐστολίζετο ἄλλοτε διὰ δύο μαρμαρίνων) μεγάλων κίωνων, ἐξ ὧν καὶ τὸ ὄνομα Κο-

λώνια καὶ Κολώνια. Ἐπίσκοποι μνημονεύονται ἐκ παραδόσεως οἱ Σίσις (ἴσως Σιίνιος), Ἀθακούμ, Ἰερεμίας καὶ Ζαχαρίας, ὅστις ἐν καιρῷ ξηρασίας ἀνέβη μετὰ τοῦ κλήρου νὰ προσευχηθῆ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Γράμοσι καὶ ἀπέθανεν. Προσέτι διηγούνται οἱ ἐγγύριοι, καὶ πιστεύεται μάλιστα, ὅτι Παῦλος ὁ ἀπόστολος ἐπιστρέφων ἐκ τῆς Ἰλλυρίας ἐκάθησεν ἐνταῦθα τέσσαρας ἡμέρας, καθ' ἃς σύνεστησε τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Κολωνίας καὶ εἶτα μετέβη εἰς Νικόπολιν. Καὶ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, διότι ἡ σάλπιγξ τῆς ἀληθείας, Παῦλος ὁ θεοσέσιος διδάσκαλος, περισυνᾶξας τὰ λείψανα ἀπὸ Δυρραχίου καὶ κύκλῳ τοῦ Ἰλλυρικοῦ μέχρι Νικοπόλεως κηρύττων τὸ εὐαγγέλιον, κατέστησεν ἐπισκόπους καὶ ἐκκλησίας καὶ ἔδωκε νέαν ζωὴν καὶ κίνησιν εἰς τὴν Ἡπειρον. Τοῦτο μεθ' ὑπερηφανίας διηγούνται οἱ κάτοικοι τῆς Κολωνίας, ἐκ πολλῶν δὲ σημείων καταφαίνεται ὅτι ἡ Στάρια ἦτο ἄλλοτε μεγαλειτέρα, ἀλλὰ συνέβη ποιεὶ πανώλης νόσος, ἣτις ἔφθειρε τὴν πόλιν ταύτην καὶ τοὺς κατοίκους, ὁ δὲ θρόνος Κολωνίας μετηνέχθη εἰς Κορυτσάν καὶ κατὰ τινὰς εἰς Ὀστανίτσαν. Πλὴν δὲ τῶν ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Ἀμασείας κ. Ἀνθίμου ἐν τῷ χρονολογικῷ καταλόγῳ ἀναφερομένων ἐπισκόπων Βελλᾶς καὶ Κοκίτσας ἀναφερομεν καὶ τοὺς ἐξῆς: τῷ 451 — Ἰωάννην Φωτίκης (ἐν τῇ Συνόδῳ Χαλκηδόνος)· τῷ 516 Διάδοχος (ἴσως Δοσίθεος ἢ Διόδωρος) εἰς τὴν κατὰ τὴν Ἡπειρον Σύνοδον)· τῷ 1222 — 1240 — Μανουὴλ (καθ' ἡμᾶς ἐπίσκοπος Βελλᾶς καὶ Κοκίτσας — 1233 — 1234 ὑποκείμενος τῷ Νκυπάκτου Ἡ ἐπισκοπὴ ἦν τότε ἐν τῇ μονῇ Βελλᾶς (Γ. Χ. Χασιώτου περὶ Δωδών. σελ. 96). — Τῷ 1300 ἡ Διπκλίτσα ἦν ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ πλησίον τῆς

ΕΠΙΦΥΛΛΙΣ.

ΠΟΙΚΙΛΗ ΔΙΑΛΕΞΙΣ.

Πᾶσαι αἱ ἀνώτεροι παρ' ἡμῶν σχολαί, αἶ τε τῶν ἀρρένων καὶ αἶ τῶν θηλέων, τελοῦσιν ἀπὸ τινων ἡμερῶν τὰς εξετάσεις αὐτῶν καὶ μαθηταὶ καὶ μαθήτριά καὶ διδάσκαλοι ἀγωνίζονται τὸν καλὸν ἀγῶνα. Ὅτι δὲ αἱ δημόσιαι εξετάσεις παρ' ἡμῶν πανηγυρικὸν ἔχουσι χαρακτῆρα, τοῦτο οὐδεὶς ν' ἀρνηθῆ δύναται, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐντελής κατάργησις τῶν προφορικῶν, τοῦλάχιστον ἐν τισὶ σχολαῖς, δύναται ἐπίσης νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀσύμφορος. Ὁ μέσος ὄρος καὶ ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ εἶνε ὁ ἄριστος, διότι εἶνε ἀνάγκη ὅπως ἡ σχολὴ συνδέηται τῇ κοινωνίᾳ, ἥς ἀπαραίτητον στοιχεῖον εἶνε, εἶνε ἀνάγκη οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριά νὰ ἐνωθῶσι τὴν ὑπαρξὴν τῆς κοινωνίας ἥς αὐρὸν μέλη εἰσονται. Κοινὸς τόπος νὰ ἐπαναλάβωμεν σὺδαμῶς προτιθέμεθα περὶ τοῦ πανηγυρικοῦ καὶ ἀσκόπου χαρακτῆρος τῶν εξετάσεων ὡς τελοῦνται αὐταί, καίπερ συντελοῦσαι ἐν μέρει ὅπως σχηματίσῃ τις ἰδέαν περὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ἐλλήνων συγγραφέων ἐν ταῖς ἀνωτέροις σχολαῖς,

τῆς ἀναγνώσεως ἐν ταῖς τῆς πρώτης παιδείσεως καὶ ἄλλων μαθημάτων.

Ἡ διδασκαλία τῶν ἐλλήνων συγγραφέων, ὡς τὸ πλεῖστον γίνεται νῦν, ὑπενθυμίζει ἡμῶς τὰ γυμνάσια τῆς Γερμανίας κατὰ τὸν ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνα, ἐν οἷς οἱ κράτιστοι συγγραφεῖς ἐδιδάσκοντο μόνον ὅπως προμηθεύσει τῷ μαθητῇ λέξεις καὶ φράσεις ἀναγκαιούσας ταῖς ἐαυτοῦ συνθέσει. Ἀνεγινώσκοντο τότε οἱ συγγραφεῖς οὐχὶ πρὸς κατανόησιν τοῦ πνεύματος αὐτῶν, ἀλλ' ὅπως σημειωθῶσιν οἱ γραμματικὸι τύποι, οἷτινες ἀπήντων ἐν αὐτοῖς. Ἀπὸ τῆς καταστάσεως ταύτης ἀπῆλλαξε τὴν Γερμανίαν ὁ νεώτερος λεγόμενος ἀνθρωπισμός, ὅστις διὰ τῶν μεγάλων αὐτοῦ θεμελιωτῶν ἀνεκίρηξεν ὅτι αἱ κλασικαὶ γλώσσαι εἶδει νὰ μελετῶνται οὐχὶ πρὸς τὸ γράφειν ἐλληνιστὶ ἢ λατινιστὶ, ἀλλὰ πρὸς κατανόησιν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, οὓς δέον ν' ἀναγινώσκῃ πᾶς τις οὐχὶ πρὸς γλωσσικὸν μίμησιν, ἀλλὰ πρὸς συγκρότησιν τῆς κρίσεως αὐτοῦ καὶ καλαισθησίας ἐν τῇ σχολῇ τῶν διδασκάλων ἐν τε τῇ τέχνῃ καὶ τῇ συνθέσει. Ὁ διαπρεπὴς γάλλος γλωσσολόγος καὶ παιδαγωγός Michel Breal, ὁ κατὰ τὸ 1880 περιηγησάμενος τὴν Γερμανίαν καὶ τὰ τῆς παιδείσεως αὐτῆς μελετήσας καὶ τὴν περιήγησιν αὐτοῦ δι' ἰδίου συγγράμματος δημοσιεύσας, μεστὴν ὀρθῶν κρίσεων παρέσχε πρὸ τινων ἐτῶν πραγματείαν ἐν τῇ Revue des Etudes Grecques τῶν Παρισίων περὶ τῆς διδασκαλίας τῶν κλα-

Ὀστανίτσας. Τῷ 1366 ἀναφέρεται ἐν τινι συνοδικῇ πράξει ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Βελλᾶς ὑπόκειται τῇ τῶν Ἰωαννίνων μητροπόλει (προγμ. περὶ Δωδών. Γ. Χ. χασιώτου σελ. 96). τῷ 1679 ὁ Βελλᾶς Ἰωαννίνιος, ὃν ὁ Σεβ. Ἀγ. Ἀμασειᾶς κ. Ἀνθίμος δὲν ἀναφέρει. — τῷ 1722 ὁ Βελλᾶς ἐπίσκοπος Δοσίθεος, (οὗτος δὲν ἀναφέρεται ἐν τῷ χρονολογικῷ καταλόγῳ τοῦ Σεβ. κ. Ἀνθίμου, μνημονεύεται δὲ καὶ τὸ 1729 ὅτι ἐδώρησεν εἰς ὅλα τὰ μοναστήρια τῆς ἐπαρχίας ἀνά ἐν βιβλίον ἐκκλησιαστικὸν ὡς καὶ εἰς τὴν μονὴν Ρευνίκου ἐντυπον Ἀγίαν Γραφήν (Ζαχόρ. τεύχ. Η. σελ. 47) τῷ 1729 ὁ Βελλᾶς Διονύσιος. — τῷ 1778 Θεοδόσιος Βελλᾶς καὶ Κονίτσης, ὃν ὁ Σεβ. ἀναφέρει τὸ 1789, ἐφ' οὗ τὰς ἡμέρας ὁ ἱεροκλήρυξ Ἅγιος Κοσμάς διήλθε τὴν ἐπαρχίαν. — τῷ 1818 ὁ Θεοδόσιος Ἰωαννίτης γενόμενος Ἀαρίσσης, μνημονεύεται δὲ καὶ τὸ 1828. — τῷ 1822 Ἰωσήφ Νάξιος, ἐξωσθεὶς. — τῷ 1823—1824 Λεόντιος, ἀπὸ Σουδενᾶ Ζαγορίου. τῷ 1834—1839 μητροπολίτης Βελλᾶς καὶ Πωγωνιανῆς ὁ ἀπὸ Σμύρνης Ἱερόθεος, ὃν ὁ Σεβ. κ. Ἀνθίμος ἀναφέρει τὸ 1840—1842. — τῷ 1856 ὁ Ἰωαννίνων καὶ Βελλᾶς Παρθένιος. — τῷ 1849 ὁ Ἰωαννίνων καὶ Βελλᾶς Ἰωαννίνιος. — τῷ 1834 ἡ ἐπισκοπὴ Βελλᾶς ἠνώθη μετὰ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Πωγωνιανῆς εἰς Μητρόπολιν Βελλᾶς καὶ Πωγωνιανῆς ὑπὸ τὸν τέως Βελλᾶς καὶ Κονίτσης Ἰησήφ. — τῷ δὲ 1842 ἀπεσπάσθη ἡ ἐπαρχία Βελλᾶς προσαρτηθεῖσα τῇ τῶν Ἰωαννίνων μητροπόλει (1842), ἀφ' ἧς τὸ 1863 ἀπεχωρίσθη καὶ ἰδίαν αὐθις ἐπισκοπὴν ἀπετέλεσεν ὑπὸ τὸν ἐκ Βεροῦρας Γερμανὸν (οὗτος ἐχρημάτισε 43 ἔτη καὶ ἀπέθανε τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1884), ὃν διεδέχθη ὁ ἐκ Κόντσικας (1875) Βασίλειος Πηπᾶ Χρήστου Τσάνου.

σικῶν γλωσσῶν κατακρίνων ἔθεν μὲν τὸν ὅλως γενικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς παρὰ τοῖς συμπατριώταις αὐτοῦ, ἔθεν δὲ τὸν ξηρὸν καὶ εἰς λεπτομερείας φορτικὸς καὶ ἀσκόπους ἀναλισκόμενον παρὰ τοῖς Γερνοῖς, προτείνων δὲ ὅπως οἱ μὲν Γάλλοι λάβωσι μέρος τῆς περὶ τὰς μερικότητας διατριβῆς τῶν Γερμανῶν, οὗτοι δὲ ἐκ τῆς γενικότητος τῶν Γάλλων. Οὕτως, ἐφρόνει, ἡ διδασκαλία τῶν κλασικῶν γλωσσῶν ἔσται ἡ προσήκουσα.

Κατακρίνονται οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ὡς φορτικοί, ὡς στεροῦντες τὸ πνεῦμα, ἐν ᾧ κυρίως αὐτοὶ εἰσιν οἱ τὸ πνεῦμα ἀναπτύσσοντες, ὡς ὠμολόγηται ὑπὸ πάντων, αὐτοὶ εἰσι οἱ τὴν Γερμανίαν ἀναδείξαντες, ὡς φιλοπατρίδες Γερμανοὶ κηρύσσουσιν, αὐτοὶ εἰσι ἡ τὴν Εὐρώπην πᾶσαν ἐκ τοῦ σκότους τοῦ μεσαιῶνος ἐξαγαγόντες. Διδάσκων τις τοὺς ἀθάνατους Ἕλληνας τραγικοὺς ὅποια ἴδύνατο νὰ παρατηρήσῃ, καὶ νὰθυμᾷσῃ τὸ θεῖον κάλλος αὐτῶν, νὰ καταδείξῃ ὅτι ἐξ αὐτῶν ἀπέρρευσε πᾶσα ἡ καλλιτεχνία τοῦ θεάτρου, ὅτι δι' αὐτῶν ὑφίσταται δραματικὴ ποίησις ἐν Γαλλίᾳ, δι' αὐτῶν ἐγεννήθη ἡ δραματικὴ ποίησις τῶν Γερμανῶν καὶ ὁ δαιμόσιος δὲ τῆς Ἀλβιῶνος δραματικὸς τῷ πνεύματι αὐτῶν ἐνεπνεύσθη, ἐφ' ᾧ καὶ ὁμοίωτες ὑπὸ ἐξόχων κριτικῶν ὑπεδείχθησαν προσώπων παρ' Εὐριπίδῃ καὶ Σαικσπέρῳ.

Ἄναπτύσσεται οὕτως ὁ νοῦς τοῦ παιδὸς ἢ οὔ;

* *

Ἐκτὸς τούτων εὗρομεν κατὰ παράδοσιν ὅτι πρὸ ἀμνημονεύτων ἐτῶν ἐγκατέλειψαν τὴν ἐπισκοπὴν Βελλᾶς δύο ἀρχιερεῖς, ὁ Γεράς (ἴσως Γεράσιμος) καὶ Γαλακτίων, οἵτινες ἠσκήτεον ἢ ἐμόναζον εἰς τὸ κατὰ τὰ Ρεβενία ἀσκηταριὸν ἢ μοναστήριον «ς τοὺς ἀγίους», οὗς ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀναφέρει. Ὁμοίως καὶ ἐν τινι τοῦ Δελθίνου χωριδίῳ Λοοψάταις καλουμένῳ σώζεται παράδοσις τις ὅτι ἐκεῖ ἐτάφη εἰς ἀρχιερεὺς Καλλίνικος ὀνομαζόμενος, ὅστις διερχόμενος τῶν χωρίων ἐφθασε καὶ εἰς τὸ χωριδίον τοῦτο (ἄλλοτε πόλις) ἐν ᾧ, προσβληθεὶς ὑπὸ τινος δεινῆς νόσου ἀπεβίωσε. Τὸ χωριδίον τοῦτο ὑπάγεται ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν τῆς Δρυϊνουπόλεως μητρόπολιν. Τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Καλλινίκου ἀρχιερέως τὴν ἐπαρχίαν καὶ τὴν πατρίδα ἀγνοοῦμεν, διότι δυστυχῶς δὲν εὗρομεν σημειώσεις. — Ὁ Βουζαίου ὁμοῦ Κωνσταντῖος Φιλίτης (1813 καὶ ὁ Οὐγροβλαχίας μητροπολίτης Δοσίθεος (1770) κατήγοντο ἐκ Ζήτης.

N. Γ. ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ.

ΣΑΔΗ ΣΑΡΝΟΤ

Ἰπλότης ἡγεμὼν τοῦ ἱπποτικοῦ τῶν Γαλατῶν ἔθνους ἐπεσε πρὸ ὀκτῶ ἡμερῶν ἀπροσδοκῆτως ὄλως, πλῆξας τῷ θανάτῳ αὐτοῦ οὐ μόνον τὸ ἔθνος οὐ προΐστατο, ἀλλὰ καὶ πάντας ὅσοι συμπαθῶς πρὸς αὐτὸ ἔχουσι, πρὸς αὐτὸ ὑπερ ἀνέστησε τὴν πάλαι δημοκρατίαν, ἐνῆ «οὐκ ἀπομέρους τὸπλεῖον ἐς τὰ κοινὰ ἢ ἀπ'»

Ὁ Πάπας ἐξέδωκεν ἄρτι νέαν ἐγκύκλιον, ἣτις ἀπευθύνεται ἰδίᾳ τοῖς ἀνατολικῶς λαοῖς, τοῖς Ἑλλήσι καὶ Ρώσοις. Ὁ Πάπας δι' ἔχουσι ὅτι οἱ πρόγονοι ἰδίᾳ τῶν Ἑλλήνων ἀνεγνώρισαν τὰ πρωτεῖα τοῦ Ρωμαίου ποντιφῆκος καὶ ἐπάγεται: «Ἀναπολοῦμεν κατὰ τοσοῦτον εὐχαρίστως ταῦτα, καθ' ὅσον παρατηροῦμεν νῦν τοὺς ἀνατολικοὺς κάλλιον διατεθειμένους τοῖς καθολικοῖς καὶ ἐπιδεικνύοντας φιλίαν καὶ προσέχοντας τοῖς ἡμετέροις ἀπεσταλμένοις. Τούτου ἕνεκα προτρέπομεθα αὐτούς, μετὰ τοῦ Βησσαρίωνος, ὅπως ἐκζητήσωσι πλήρη συμβιβασμὸν ἐν τῇ ἐνότῳ τῆς ἀληθοῦς πίστεως καὶ τῆς παραδοχῆς τῆς διοικήσεως ἣν ὁ Χριστὸς ἀπεκατέστησεν. Οὐδὲν ἔχουσι νὰ φοβῶνται ὅτι ἡμεῖς ἢ οἱ ἡμέτεροι δι' ἄδοχοι θὰ ἀφαιρέσωσι τὰ προνόμια τῶν πατριαρχείων αὐτῶν ἢ τὸ τυπικὸν τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν». Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Ἑλλήνων προκειμένου, εἶτα δὲ ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς Σλάβους καὶ ἀκολούθως πρὸς τοὺς διαμαρτυρομένους οὗς πάντας καλεῖ ὅπως γίνωνται μία ποίμνη ὑπὸ ἑνα ποιμένα, τὸν Πάπαν. Ὁ Πάπας ἀντὶ νὰ δημοσιεύσῃ τὴν ἐγκύκλιον αὐτοῦ, ὁρθέτερον θὰ ἔπραττεν ἀπευθύνων ἐπιστολὴν δεόντως γεγραμμένην ὅπου δεῖ καὶ ὁμολογῶν ὅτι ἡ βωμακίχη ἐκκλησία ἀποτάσσεται ὅσας καθιέρωσε καινοτομίας, συντάσσεται τῇ ὀρθοδόξῳ καὶ ἐξαιτεῖται τὴν ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν, μηδαμῶς ἐρίζουσα περὶ πρωτείων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου ὁρμημένη. Τὰ θέματα, ἅπερ ἡ ἐγ-

ἀρετῆς προτιμᾶται, οὐδ' αὖ κατὰ πενίαν, ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιώματος ἀφανεία κекώλυται». Ψῆφος τοῦ Συνεδρίου τῆς Γαλλίας ὁ Σαδὴ Carnot, ἔγγονος τοῦ μεγάλου Carnot, ἀνεδεικνύετο ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τῶν Βερσαλλίων τῇ 21(3) δεκεμβρ. 1887 πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας καὶ ἀνελάμβανε τὰς ἡνίας αὐτῆς, ὥσπερ ἐκράτησε σωφρόνως μέχρι τῆς παρελθούσης κυριακῆς.

Ὁ Marie-Gracqois-Sadi Carnot ἐγεννήθη ἐν Limoges τῇ 11(23) αὐγούστου 1837, τὰ ἐγκύκλια δὲ μαθημάτα διήκουσεν ἐν τῷ Λυκείῳ τοῦ Βοναπάρτου καὶ κατὰ τὸ 1857 εἰσῆχθη εἰς τὴν Πολυτεχνικὴν σχολὴν καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν σχολὴν τῶν γεφυροποιῶν, ἀφ' ἧς ἀπεφοίτησε τῷ 1863. Κατὰ τὸ φθοβερόν τῆ Γαλλία ἔτος 1870 ὁ μέγας Γαμβέττας τῷ Σαδὴ Carnot ἐνεπιστεύετο τὴν νομαρχίαν τοῦ Κάτω Σηκουάνα μετ' ἐκτάκτου ἀποστολῆς, ὅπως διοργανώσῃ τὰς ἀμυντικὰς δυνάμεις τοῦ Κάτω Σηκουάνα, τοῦ Eure καὶ τοῦ Calvades. Τῷ 1871 ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ Côte-d'Or. Τῇ 14(26) αὐγούστου τοῦ 1878 διορίσθη ὑψηγνητὴς ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν δημοσίων ἔργων, ὑπουργοῦ ὄντος τοῦ Freycinet, διετηρήθη δὲ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ καὶ ἐπὶ Varroy, ὃν διεδέξατο ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῇ 11(23) Σεπτεμβρίου 1880. Ἐμείνε δὲ ὑπουργὸς τῶν δημοσίων ἔργων ἐπὶ ἔτος περίπου, ὅτε τὸ ὑπουργεῖον Ferry ἀπεχώρησεν ἀνελθόντος εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ὑπουργείου Γαμβέττα. Ὁ Carnot ἐγένετο πολλακίς εἰσηγητὴς τῆς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπῆς καὶ κατὰ τὸ 1883 πρόεδρος αὐτῆς. Κατὰ τὸ 1885 ἐγένετο ὑπουργὸς αὐθις τῶν δημοσίων ἔργων καὶ ὑπουργὸς τῶν οἰκονο-

μικῶν. Τέλος κατὰ τῇ 21(3) δεκεμβρίου 1887 τὸ Συνέδριον, παραιτηθέντος τοῦ τῶος προέδρου Greyy, ἐξελέξατο αὐτὸν τὸ πρῶτον πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς προεδρείας αὐτοῦ, ἐποιεῖτο διαφόρους περιουσίας ἀνά τὰς ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας, ἐνεκαινίσατο τὴν ἐκθεσιν τοῦ 1889 καὶ προσέτη παδῶν τῶν ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἑορτῶν.

Ὁ Carnot ὑπὸ πάντων ὁμολογῆται δραστηριώτατος ἀνὴρ, τιμιώτατος. Σώφρων εἰς ἄκρον, ἀνίκει τῇ τάξει ἐκείνῃ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, οἵτινες βραδέως σπεύδουσι καὶ τῇ ἡρέμῳ καὶ συνετῇ πορείᾳ ὀδηγοῦσι τὰ ἔθνη εἰς ἀσφαλῆς μεγαλεῖον, ἐν ᾧ ἡ δρᾶσις τῶν μεγαλεπιδόλων καὶ ῥυσκιονδύνων ἀνδρῶν ἐπιφέρει μὲν πολλακίς τὴν δόξαν τοῦ τε ἔθνους καὶ ἑαυτῶν ἀλλὰ καὶ πολλακίς τὴν καταστροφὴν. Ὁ Carnot οὔτε Thiers οὔτε Γαμβέττας δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐκ πρωτοβουλίας δρᾶσας ὡς ἐκεῖνοι. Ὁ Carnot ἠκολούθησε τὰς ἀρχὰς τῆς μεγάλης καὶ περιδόξου αὐτοῦ οἰκογενείας καὶ διὰ τῆς πολιτείας αὐτοῦ οὐ μόνον παρὰ τοῖς ξένοις ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς οὐκί φίλα φρονοῦσι τῷ ἔθνει αὐτοῦ ἀγαπητὸς ἐγένετο. Τῇ συνετῇ αὐτοῦ πολιτεία πολλαὶ προσλήφθησαν περιπλοκαί, τὰ συμφέροντα τῆς Γαλλίας ἀξιοπρεπῶς προσιπύθησαν, ἡ Γαλλία ἐγένετο σεβαστὴ καὶ ἀνέλαμψεν αὐθις, καταλαβοῦσα τὴν προσήκουσαν θέσιν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης πρὸς χαρὰν τῶν ἀγαπώντων αὐτὴν καὶ εἰρήνην τοῦ σύμπαντος κόσμου.

κύκλιος τοῦ Πάπα θίγει τσακίς ἀνηρέθησαν, ὥστε ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία δύναται νὰ ἀπαντήσῃ μόνῃ.

* *

Ἐλάβομεν ἐκ Παρισίων τὸ τεῦχος τοῦ Ἰανουαρίου καὶ Μαρτίου τοῦ 1894 τῆς Revue de Études Grecques, ἐν ᾧ πλεῖστα δημοσιεύονται πραγματεῖαι ἑλληνικῶν θεμάτων, ἐξ ὧν καὶ τὸ πρῶτον μέρος πραγματείας ὑπὸ τοῦ Παύλου Girard περὶ τῆς ἐκφράσεως τοῦ προσωπεῖου ἐν τοῖς δράμασι τοῦ Αἰσχύλου.

* *

Ἐν Aix-la-Chapelle ὑφίσταται εἰδικὸν μουσεῖον, περιλαμβάνον ἐφημερίδας πασῶν τῶν χωρῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτῷ ἐφημερίδων εἶνε μέγιστος, ὑπερβαίνον τὰς ἑκατὸν χιλιάδας. Τὸ μουσεῖον ἰδρύθη πρὸ δεκαετίας περίπου ὑπὸ τοῦ Oscar Torckenbeck, ὅστις ἀπὸ τριακονταετίας ἦν συνδρομητὴς εἰς ἐφημερίδας δημοσιευομένας εἰς τριάκοντα διαφόρους γλώσσας.

Κατὰ τὸ 1885 οὗτος ἐκέκτητο πλείονα τῶν δέκα χιλιάδων ἀντίτυπα· σήμερον δὲ τῇ ὑποστηρίζει τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι κατήρτισε συλλογὴν ἐφημερίδων μοναδικὴν ἐν τῷ κόσμῳ.

Ὁ παρέχων τὰς πληροφορίας ταύτας δὲν λέγει ἂν ἐν τῇ συλλογῇ περιλαμβάνονται καὶ ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες καὶ τίνες ἐξ αὐτῶν εἶχον συνδρομητὴν τὸν ἐφημεριδόφιλον ἀνδρα. Ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι ἐν τῷ μουσεῖῳ θὰ ὑπάρχωσι τινες.

* *

Ἐξεδόθη ἐν Παρισίῳ ὁ ἕκτος τόμος τῆς Histoire de l'Art dans l'Antiquité, ἐπιγραφόμενος La Grèce primitive. L'Art mycénien, ὑπὸ G. Perrot καὶ Chipiez. Προτιθέμενοι ἰδίᾳ νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ συγγράμματος τούτου ἐν τοῖς Φιλολογικαῖς Χρονικοῖς τοῦ Νεολόγου, σημειοῦμεθα νῦν ὅτι οὐ μόνον τὸ ζήτημα τῶν μυκηναίων ἀρχαιοτήτων ἐν αὐτῷ διεκρινίζεται, ἀλλὰ καὶ γενικαὶ ἰδέαι περὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ κλίματος καὶ τῆς φυλῆς ἐν τῇ ἀναπτύξει τῆς καλλιτεχνίας ἐκφέροντα ἄλλαι μὲν καὶ ὑπὸ ἄλλων πρότερον διατυπωθεῖσαι, ἄλλαι δὲ καὶ τὸ πρῶτον ἐκφερόμεναι ἢ τὰς προτέρας συμπληροῦσαι.

O. A.

εις τὰ σκληρότατα καὶ τρομερώτατα τῶν μαρτυρίων, ἅτινα ἢ ταλαίπωρος ἀνθρωπίνη ὑπαρξίς δύναται νὰ ὑποστῆ. "ὦ! βαίνετε ἄφθοβοι, βαίνετε θαραλλεαί, εὐτυχεῖς ἠρωίδες ἐν τῷ ἱερῷ πολέμῳ κατὰ τοῦ ἄλγους καὶ τοῦ θανάτου, τοῦ κλέπτοντος τὴν ὑπὸ τοῦ Πλάστου δοθεῖσαν ζωὴν! . . . Αἰῶνες θὰ παρέλθωσι καὶ οὐδεὶς θὰ γνωρίζῃ τὸν θεῖον ὑμῶν ἀγῶνα, ὡς καὶ τὸ ὄνομα δι' οὗ συμβολοποιεῖτε τὰς ἀπεριγράπτους βασιάνους τῶν κορῶν τοῦ λαοῦ, τῶν ὁποίων τὰ μέλη θεωρεῖτε ἀνδρείως κατακρευογούμενα πᾶσαν αὐγίνῃ. ὦ, τὸ ὑπερνηκῆν τὴν ἀλγεινὴν ἀνδίαν, τὸ ὑπομένειν εἰς τὴν θεάν τοῦ εἰδεχθοῦς ἔργου τῆς σήψεως καὶ φθορᾶς, ὅπερ συνήθως ὁ ψυχρομάγαρος τάφος εἰς τὰ βᾶθη αὐτοῦ ἀποκρύπτει, τὸ ἥττᾶν τὴν ἀκούσιον ζωοψυχίαν, ὑψ' ἢν συνήθως φηρικῶσι πρὸ τοιαύτης θεᾶς τὰ ἀβρὰ γυναικεῖα μέτωπα, ἅπανα αὐταὶ αἰ ὑψηλαὶ ὑμῶν πάλαι καὶ νίκαι, δὲν εἶναι ἔργα συνήθη, δὲν εἶναι ἔργα εἰς πολλοὺς δυνατὰ· ἀλλὰ κατορθώσατε νὰ ἐπιβάλλητε πέριξ, ὡς στρατιώτιδες τῶν ἀγγελικῶν φαλάγγων, σεβασμὸν ἀπόλυτον πρὸς τὴν σιωπὴν ἢς ἀχλὺς πυκνοῦται περὶ τοὺς θεοφιλεῖς ἀγῶνας ὑμῶν. Καὶ αὐτὸς ὁ δημοσιογράφος, ὅστις ἀνευλαδῶς πάντα τὰ λοιπὰ μυστικά σας ἐκχυδαίζει, ὅστις τὴν καλλονὴν, τὰ προσόντα, τὰς πολυτελεῖς ἐορτάς σας περιγράφει γνωρίζων, μόνον αὐτὸ ἀγνοεῖ· ὁ δὲ μυθιστορηματοποιὸς ὁ ἀπασχολῶν τῆς συγχρόνου ἀνθρωπότητος τὸ πνεῦμα, ὅστις κακοβοῦλως διακοινοῖ, ἀναλύει ἢ ἐφευρίσκει τὰς ἀσθενείας τῆς εὐθρύπτου ψυχῆς σας, πρὸ τῆς δόξης ὑμῶν ταύτης διαβαίνων τυφλῶται, ἢ μᾶλλον ἀνοήτως κλείει τὸ ὄμμα, περιφρονῶν αὐτὴν ὡς ἀναξίαν λόγου καὶ μηδὲν τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐνδιαφέρουσαν! . . .

Ἡμέραν τινὰ κατὰ τὴν τετάρτην ὥραν ἢ ἡμαξὰ τῆς Θηροείας διευθύνθη πρὸς ἀγνωστὸν τινα συνοικίαν, διὰ λαβυρινθωδῶν περιδρόμων τοὺς ὁποίους ὤφειλε νὰ μελετᾷ τις ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ γεωγραφικοῦ χάρτου, ὡς ὁ πλοῦς διὰ μακρονῆς θαλασσίας διόδου ἀνεξερευνήτου ἐπὶ ὑπὸ τῶν περιγητῶν. Ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, ἥτις στενὴ καὶ ἐρημος οὐδα περιεδοχιζέτο ὑπὸ καταστημάτων καὶ ἀποθηκῶν τὰ πάντα προσέβαλλον ἀποτόμως τὴν ἀβρότητα γυναικὸς εὐαισθήτου, καθ' ὅτι ἐνταῦθα ἀπέναντι τῆς Σκύλλης, τῆς ἐνδείας καὶ δυστυχίας, ἀντιπαρετάσθετο ἢ ἀπαισία, ἢ ἀγρίως ὑλακτοῦσα Χάρυβδις τῆς ἠθικῆς διαφθορᾶς.

Ἡ κόμπουσα ἀπέβη τῆς ἀμάξης πλινθίων θύρας μεγάλης τὴν ὁποίαν οὐδεμία ἐπιγραφή ἢ σημεῖον διέκρινε πρὸ τῶν διαβατῶν. Ἡσθάνετο τὴν καρδίαν αὐτῆς ἐπαναστατοῦσαν ἐκ τῶν προτέρων ἐπὶ τῇ ἀναπολήσει μόνῃ τῶν ὄσων ἐμελλε νὰ ἴδῃ, καίτοι μυριακὴς εἶχεν ἦδη περιέλθει τὸ ἐν Σενάκ νοσοκομεῖον αὐτῆς, διότι ἐγνώριζεν ὅτι μεταξὺ τοῦ θεάματος αὐτοῦ καὶ ἐκείνου παρενεβάλλετο διαφορά ὅση ἴσως μεταξὺ τοῦ Καθαγτηρίου καὶ τῆς Κολάσεως, ἂν ἐπιτρέπεται νὰ ἐφαρμόσῃ τις τὸ ὄνομα τοῦτο τὸ ἀναλλοιώτως ἀνελλι εἰς τὰς ὁδύνας ὧν μόνον φάρμακον εἶναι ἢ ἄπειρος καὶ ἁγία Ἑλπίς.

Μελανείμων ὑπνρέτης παραλαβὼν ὠδήγησε τὴν ξένην διὰ μέσου στενοῦ διαδρόμου κοσμουμένου ἐκ θαμνίσκων εὐανθῶν πασχαλεῶν, αἵτινες ἀπετέλουν τὴν μόνην χάριν τοῦ χώρου ἐκείνου, τοῦ ὁποίου πολλὰ μέρη ἦσαν πυκνῶς διὰ λαχανικῶν πεψυτευμένα,

κατεδείκνυον τὴν αὐστηρὰν καὶ οἰκονόμον τῆς διευθυντρίας ἐπιστάσιαν. Εἰσῆλθε κατ' ἀρχὰς εἰς μικρὸν ἰσόγειον δῶμα, ὅπερ ἀπετέλει συγχρόνως αἰθουσαν μετρίας ἀσπῆς, ἅμα δὲ καὶ πενιχρὸν μοναστηρίου διαλεκτήριον. Ἀναμένουσα τὴν ἐμφάνισιν τῆς διευθυντρίας, ἦνοιξε τὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης εὐρισκόμενον λεύκωμα· ἀλλὰ πρὸ τῆς παρουσιασθείσης οἰκτρᾶς θεᾶς δὲν ἠδυνήθη νὰ συγκατήσῃ κίνημα ἀκουσίας ὀπισθοχωρήσεως. Αἱ σελίδες τοῦ βιβλίου περιεῖχον φωτογραφίας παριστώσας τὰς μᾶλλον ἐνδιαφερούσας νοσώδεις καταστάσεις τῶν νοσηλευομένων ἐν τῷ καθιδρύματι τούτῳ, ὅθεν οὐδεμία ἀσθενὴς ἐξήρχετο ζῶσα. Τινὲς τῶν σελίδων τούτων περιεῖχον φωτογραφίας νεκρῶν· αὐταὶ μόναι ἦσαν αἱ ἥττον φηρικῶδεις.

Μετὰ στιγμὰς τινὰς ἐνεφανίσθη ἡ διευθύντρια, ὑψηλὴ καὶ μελανείμων γυνή. Αὕτη ἦτο γνωστὴ ἐν τῇ ὑψηλῇ κοινωνίᾳ πρὸ τῆς χηρείας αὐτῆς, ἀλλ' ἔκτοτε διῆλθε πάντα τὰ διαρρυσάμενα μακρὰ ἔτη ἐν τῷ ἰδρύματι ἐκείνῳ ὅπερ αὐτὴ δι' ἰδίας δαπάνης εἶχεν ἰδρῦσει, καί, ὅπερ δυσχερέστερον ἀσυγκρίτως, διὰ τοῦ ἰδιοῦ ὑπερόχου ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ σθένους διπύθουν.

Ἐν τῷ πενθίμῳ ἐκείνῳ χώρῳ τυπικαὶ καὶ φροῦδαι φιλοφρονήσεις οὐδένα θὰ εἶχον λόγον ὑπάρξεως· ὅθεν ἄνευ τινὸς προοιμίου ἡ διευθύντρια ἔτεινε πρὸς τὴν ξένην τὰς χεῖρας καὶ τῇ εἶπε :

— Καλῶς ἦλθατε, κυρία· ἴκουσα ὅτι εἰσθε συνάδελφος, ὅτι συναγωνίζεσθε πρὸς ἡμᾶς ἐν τῇ ἐξοχῇ.

— "ὦ, ὄχι! εἶπεν ἡ κόμπουσα δεικνύουσα τὸ λεύκωμα, ὅπερ τῇ ἐνεποίησε φηρικὴν ἀπέναντι ἐκείνων τὰ ὅποια ἐδῶ εἶδον, τὸ ἐν Σενάκ νοσοκομεῖόν μου εἶναι τόπος ἀναψυχῆς.

Τότε ἡ ἐνάρετος χήρα σημαίνουσα μυστικὸν κῶδωνα, εἶπε πρὸς τὴν ἐπισκέπτριαν :

— Ἐπιτρέψατε μοι νὰ σᾶς ὀδηγήσω πρῶτον εἰς τὸ παρεκκλήσιον· θὰ ἐργασθῶμεν κατόπιν.

Ἐν τῷ ναϊδρίῳ τὸ ὁποῖον διὰ δύο ἀντιθέτων θυρῶν συνεκινῶνε πρὸς δύο αἰθούσας πολλαὶ μελανείμονες ἐπίσης γυναικες προσπύχοντο ἦδη, ἐντὸς ἀτμοσφαιρας ἀλγεινῶς παραδόξου ἐν ἧ τὸ οὐράνιον τοῦ λιβάνου μύρον ἀνεμιγνύετο εἰρωνικῶς πρὸς τὴν ἀπεχθῆ ὀσμὴν τοῦ φανικοῦ ὀξέως, τὴν βαρείαν δυσφιδίαν τῆς ἐκεῖ διαδραματιζομένης πενθίμου καὶ ἀφορητοῦ πραγματικότητος.

Μετὰ τὴν βραχείαν πρὸς τὸν Θεὸν ἐπικλήσιν περὶ τὰς εἰκοσὶν εὐσεβεῖς νοσοκόμοι, αἱ μὲν σταθεραὶ ἐν τῷ καθιδρύματι καὶ τιτλοφόρον ἀξίωμα περιβεβλημέναι, αἱ δὲ, ὡς ἡ Θηροεία, συμπληρωματικαί, συνθηροσθῆσαν ἐν τῷ φαρμακείῳ, ὅπου ἐκάστη αὐτῶν ἀνέστυρεν ἐξ ἰδιοῦ οὐρτου τὸ περιζῶμα, τὰς χειρίδας καὶ τὴν χειουργικὴν ὄργανοθήκην αὐτῆς. Προέβησαν δὲ εἶτα ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὴν ἑσπερινὴν ἐπίδεδιν τῶν ὀγδοήκοντα ἀσθενῶν αἰτινες ἐπασχον ἐκ καρκίνου.

Ἡδὲν εἰς ὅλην τὴν ἑκτασὶν τῆς εὐρείας αἰθούσης ἀντήχουν ἐπικλήσεις πυρετώδεις, ἀνυπόμονοι καὶ ἀπέλλιδες, καὶ ἐκ τῶν πελιδνῶν ἐκείνων στομάτων, ὧν τὰ πλεῖστα ἦσαν ἦδη καταδικασμένα νὰ σιγῶσι μετ' ὀλίγον τὴν αἰωνίαν σιγὴν τοῦ θανάτου, ἢ ἔρρινος παρισιανῆ προφορά ἀντήχει ἀπειλητικῶς καὶ τραχέως ὡς βωμολοχία ἀποτρόπαιος.

— Γρήγορα! γρήγορα! πρὸς Θεοῦ, εἰς ἐμὲ πρῶτον! ἡ ὥρα ἐπέρασεν, εἶμαι βεβαία· βλέπεις δὲν εἶναι ἀσθενὴς ὁ ἐφημέριος, καὶ τώρα πύρε τὴν ὥραν ν' ἀρχίσῃ τὸν ἐσπερινόν του. Τινὲς τῶν ἀθλίων ἐκείνων ὑπάρξεων ὠρύντο ἐξ ὀδυνηροῦ πόθου ἐπικαλούμεναι ὡσεὶ ἡδονὴν ὑπερτάτην τὴν θεϊαν ἐκείνην καὶ μοναδικὴν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν στιγμὴν καθ' ἣν ζεῖδωρος σταγῶν μορφίνης θά καταπράννη τὰ πολυστένακτα ἄλγη των. Αἱ μικραὶ ἀργυραὶ σύριγγες ἀπὸ κλίνης εἰς κλίνην μεταφερόμεναι, ἐχάρισαν ἡδὴ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τὸν παυσίλυπον ὕπνον, βαθεῖα δὲ νεκρικὴ σιγὴ διεχύθη μετ' οὐ πολὺ ἐν τῇ πρὸ μικροῦ ταραχώδει αἰθούσῃ. Ἄλλ' ἡδὴ ἤρχιζεν ἡ ἀγωνιώδης ὥρα διὰ τὰς σχετικῶς κάλλιον ἐχοῦσας.

Ἡ Θηρεδία ὡς ἦδη μόλις τοῦ ἔργου καταρχομένη ἀνεδέξατο τὴν θεραπείαν μιᾶς τῶν ἐλαφρότερον προσβεβλημένων ἀσθενῶν, γυναικὸς εὐρώστου τὸ παράστημα, ἥτις ἀγνωστον ἂν ἦτο πεντηκοντοῦτις ἢ δεκαοκταετής, καθ' ὅτι παρ' αὐτῇ ἐπὶ τῆς εἰδεχθούσας, ἀνορθῶς καὶ βαρβαρώδους χώρας, ἥτις συνθηματικῶς μόνον ἐκαλεῖτο τρώσωπον, διάδροχοι ἐκ φανικοῦ ὀξέος τολύπαι μοτοῦ ἀντικαθίστων τὰς ἐλλειπούσας παρεῖας καὶ τὴν ρίνα. Ἄλλ' αὐτῇ ἠλιθίου τινὸς φαιδρότητος, φαιδρότητος ἀγρίας καὶ φρικώδους ἐν καταστάσει οὕτως ὀδυνηρᾷ, ἢ κατὰδικος αὐτῆ, ἐφ' ἣν ἀμετακλήτως ἐπεκρέματο ἡδὴ τοῦ θανάτου ἡ ὀροπος μάχαιρα, μόλις ἐπλήθυνσαν αἱ γαγγρινώδεις μόλις πληγαὶ τῆς καὶ οἱ μοτοὶ ἀνενεώθησαν, ἤρχισε χαριτολογεῖσα πρὸς τὴν Θηρεδίαν ἐφ' ἑαυτῆς.

— Εὐχαριστῶ, καλὴ μου κυρία· εἶθε ἀρχαρία ἀκόμη καὶ ὀλίγον σιγανή, ἀλλὰ μὴ φοβεῖσθε σὺς ὑπόδοχομαι ὅτι θὰ συνειθίστητε ἐπάνω μου· θὰ σὰς κάμω τὴν χάριν αὐτὴν, ἀφ' οὗ μάλιστα αἱ εὐμορφοὶ γυναῖκες πρέπει ν' ἀνταλλάσσουν χάριτας μεταξὺ των. "Ε! . . . πιστεύσατέ με κ' ἐγὼ ὑπῆρξά ποτε ὡραία ὡς σεῖς. . . ἂν μοι ἀποδώσῃτε τώρα τὸ πρόσωπόν μου, τὸ πρῶτόν μου πρόσωπον, θὰ λέγω εἰς ὅλους ὅτι εἶθε ἐπιτιθεῖα ἀληθινά.

— Θὰ σὰς τὸ ἀποδώσω, θὰ ἰδῆτε· ἀσθενεῖς εἰς πολὺ χειροτέραν κατάστασιν ἐθεραπεύθησαν ἐδῶ, ἀπῆντησεν ἡ Θηρεδία, ἔχουσα ἐντολὴν ὅπως μὴ φειδῆται φιλανθρώπων ψευδολογιῶν, αἵτινες πάντοτε σχεδὸν ὡς χρῆσιμοι ἐπιστεύοντο.

Ἄλλ' ἡ ἀσθενὴς προσέειπεν αὐτοσυγγεῖ δοβαρὸν ἦθος, λάμψις δὲ ἀγρία καὶ θλιβερά ἐσελάγησε τὰ ξηρὰ αὐτῆς ὄμματα.

— Ἡξεύρω ὅτι εἶναι πιθανὸν νὰ ἰατρευθῶ· ἀλλὰ μίαν ἡδονὴν τῆς ζωῆς, θὰ τὴν στερηθῶ αἰωνίως, ἀλλοίμονον! . . . ἄχ, ποτὲ δὲν θὰ κάμνω πλέον! . . .

Ἀπαλλαγεῖσα τῆς σχετικῶς οὐχὶ λίαν δυσχεροῦς δοκιμασίας ταύτης ἡ νεαρὰ γυνή, ἀπεδύθη εἰς ἄλλους πολλῶν ἠρωϊκώτερους ἀθλους. Ἐπέδεσε πληγὰς, διὰ τῶν ὁποίων διεφαίνετο γυμνὸν τὸ ὄστρον ὀλοκλήρου μέλους οἰουδῆποτε, δι' εἰδεχθῶν δὲ σκαφῶν βραδέως ὀρυττομένων ἐν τῇ σαρκὶ πολλὰκις διεῖδε πάλλουςαν τὴν καρδίαν καὶ κολπουμένους τοὺς πνεύμονας. Ἄλλ' ἐτηρήθη στερεὰ καὶ ἀκλόνητος μέχρι τέλους, στηριζομένη ὑπὸ τῆς ἁγίας εὐσεβείας καὶ τῆς ἰσχυρᾶς βουλῆσεως τῆς, πρὸ πάντων δ' ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ παραδείγματος τῶν λοιπῶν ἠρωϊδῶν, ὧν τὸ εὐγενὲς καὶ πολυάθλον ἔργον συνεμερίζετο. Τινὲς ἐξ

αὐτῶν τὴν ἐγνωρίζον, πολλὰι δὲ γνωσταὶ πρὸς ἀλλήλας ἐχαιρετῶντο μόλις διὰ νεύματος ἀδιοράτου καὶ φράσεως τινος λακωνικῆς καὶ κρυφίας, διότι, καίτοι τὴν ἐσπέραν ἔμελλον νὰ συναντηθῶσιν ἐν τῷ θεάτρῳ ἢ ἀνὰ τὰς ἀριστοκρατικὰς χρυσοθύρους αἰθούσας, ἀλλ' ἐν τῷ παραδύστῳ ἐκοίφω τῆς ἀποκέντρου ὁδοῦ οἴκῳ, ὅπου ἡ φιλανθρωπία τὰς συνήνου, ἢ τρυφερὰ τῶν καρδιῶν των ἀδρότης ταῖς ἐπέβαλλε ν' ἀποφεύγωσιν οὕτως εἰπεῖν ἀλλήλας, ὃν τρόπον ἀποφεύγονται ἄλλαι εἰς πολλῶ ἦττον ἐντίμους συναντήσεις, αἵτινες εἰς σιγὴν καὶ λήθην πρέπει νὰ παραδιδῶνται.

Ὁ Ἀλβέρτος ἀνέμενε τὴν σύζυγόν του ἐν τῇ μικρᾷ εἰθούσῃ.

— Ἄχ, δὲν θέλω νὰ καταπονῶται πολὺ αἱ ἀγαπηταὶ χεῖρες! ἔλεγεν ἀσπαζόμενος τὰς κρινοειδεῖς καὶ ροδώνυχας δακτύλους, ἡδεῖα μύρα κατὰ τὴν ποθητὴν στιγμὴν ἐκείνην φιλαρέσκως ἀποπνέοντας.

— Ποτὲ δὲν θὰ καταπονῶθῃ, εἶπεν ἐκείνη εὐχαριστοῦσα τὸν Πανάγαθον, ὅστις μ' ἐλυπήθη καὶ σοὶ ἀπέδωκε τὴν ζῶν καὶ τὴν ὑγείαν, ὅστις μὲ καθιστᾷ τόσον εὐδαίμονα, ἐνῶ εἰς ἄλλα ἀνθρώπινα ὄντα ἐν τῇ ἀνεξερευνητῷ βουλήῃ Του στέλλει τοιαῦτα ἀπερίγραπτα μαρτύρια.

— Σκοπεῖτε νὰ μεταβῆς ἐκεῖ πάλιν; εἶσαι ἀκόμη κάτωχος.

— Θὰ μεταβῶ! ἀπῆντησε δοβαρῶς· θὰ μεταβῶ ὄχι μόνον κατὰ καθῆκον, ἀλλὰ καὶ χάριν ἑμαυτῆς, διότι ἀνευρίσκω ἐκεῖ ὡς ἀνεκτίμητον παρηγορίαν τὴν ἀξίαν ἀληθοῦς καὶ ὑψηλῆς ὑπολήψεως μερίδα τοῦ κόσμου τὸν ὁποῖον περιεφρόνησα τόσον πολὺ.

Ἐκτοτε ἀπαξ καθ' ἑβδομάδα ἀδιαλείπτως διήρχετο ἐν τῷ θλιβερῷ θεραπευτηρῷ ἡμέραν πλήρη ἀπὸ τῆς αὐγῆς μέχρι τῆς ὥρας τοῦ δείπνου εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθιζε μετὰ τοῦ συζύγου τῆς. Ἄλλοιμονον! ὄσῳ μᾶλλον προσῆγγιζεν ἡ ὀλεθρία ἐποχὴ τῆς δίκης, τόσῳ μᾶλλον ἐκείνος ἐστερεῖον αὐτὴν εἰς ὀδυνηρὰν τινα βεβαιότητα. . . . Λεπταὶ τινες ἐνδείξεις, ἀδιόρατοι εἰς ὄμματα ἦττον ὀξυδερκῆ, κατέπειθον αὐτὴν ὅτι ἡ ἐνδεχομένη ὀλοσχερῆς καταστροφὴ τῆς περιουσίας θὰ ἦτο κριεῖς ὀλεθρία εἰς τὴν εὐδαιμονίαν αὐτῶν. Στενάζουσα ἀνεμυμνήσκετο τῆς ἀποπτάσεως ἡδὴ ἡρεμίας τοῦ βίου των. Πολλάκις, ὅτ' ἐπανήρχετο ἐκ τῶν ἀτελευτήτων μετὰ τοῦ δικηγόρου του συνεντεύξεων ὁ Ἀλβέρτος ἐξέπληττεν ἀλγεινῶς τὴν τρυφερὰν σύζυγόν του ποιῶν αἰφνιδίως ἀπότομα κινήματα ὀργῆς καὶ λύπης, ἢ ἀπροσδοκίτως ἐξερχόμενος τοῦ δωματίου ἐπὶ προφάσει ἀσημάντου αἰτίας, μόνον ὅπως ἀποκρύψῃ τὴν μελαγχολίαν αὐτοῦ, ἢ παροδιδόμενος ἀκρατῶς εἰς ρεμβασμοὺς δυσαρδέτους περὶ τῆς χάριτος τὴν ὁποίαν ἐκείνη αἰτήσασα ἐλάβε παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἐχθροῦ των, παρὰ τῆς ὑπόπτου ἀτομικότητος. Ἄλλοτε δὲ πάλιν διεφαίνετο ἐν αὐτῷ ἀποθάρρυνσις οἰκτρά, ἀπίστευτος προκειμένου περὶ ἀνδρὸς ὅστις πολλῶν ἄλλοτε ὑπερεῖχε κατὰ τὸ ἠθικὸν σθένος καὶ τὴν ἀπαράμιλλον δραστηριότητα.

— Ἐνθυμῶν! ἐνθυμῶν! τῷ εἶπέ ποτε ἡ Θηρεδία· ἐπὶ δύο ὅλα ἐτη ἐπάλαιδες ἄλλοτε κατὰ τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, ὡς σὺ ὁ ἴδιος ἔλεγες· εἶναι λοιπὸν δυσκολώτερον τὸ νὰ παλαίσῃς τώρα κατὰ τοῦ Καδαροῦ; ὅτι καὶ ἂν συμβῆ, ἰσχύει καμμία δύναμις νὰ μὰς ἀποχωρήσῃ ποτὲ ἀπ' ἀλλήλων. Λοιπὸν! ἂν νομίζεις

ὅτι ἐγὼ στέρεομαι θάρρους, εἶς ἦδηχος, φίλε μου!... θὰ μὲ βλέπης τότε μειδιῶσαν συχνότερον ἴσως ἢ σήμερον! ὦ, πρὸς Θεοῦ, γενοῦ, γενοῦ πάλιν ὁ ἴδιος! δὲν ἔλεγες μόνος σου δὴ ὅτι οἱ εὐγενεῖς ἵπποι ἀντέχουσιν ὀρθοὶ μέχρι τέλους εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς μάχης;

— Ναί! . . . ἀπεκρίθη ἐκεῖνος δι' ὑποκώφου φωνῆς· ἀλλὰ δὲν σοὶ εἶπά ποτε ὅτι ἀντέχουσι καλλίτερον τῶν ἄλλων εἰς τὸν ἱππόμυλον καὶ εἰς τὸ ἄστρον . . .

Τέλος, ἀρχομένου τοῦ μαῖου μηνός, τὸ ἐφεταῖον τοῦ πταισματοδικεῖου ἐπεκύρωσε τὴν πρώτην ἀπόφασιν, συνειπεία τῆς ὁποίας θλιβεραὶ ἐφεξῆς συμφοραὶ ἐπιπείλουν τὸ νεαρὸν ζεῦχος. Ἄλλ' ἀπροσδοκίως ὅλως καὶ ἀντιθέτως πρὸς τὰ μέχρι τοῦδε φαινόμενα ἦδη ὅτε πᾶσα ἐλπίς ἀπωλέσθη, ὁ νεαρὸς ἀριστοκράτης ἀπέβη καὶ αὐθις ἀξιος ἑαυτοῦ καὶ ἀγερώχως τὴν κεφαλὴν ἀνυψώσας, ἀντιμετώπισε γενναίως τὴν λαίλαπα, ἐβάδιζε στερεῶς κατεναντίον τοῦ κινδύνου, ὡς οἱ ἄνδρες τοῦ πρόγονοῦ τοῦ ἐβάδισαν ποτε ἠρωϊκῶς ἀναβαίνοντες ἀδίκως εἰς τὸ ἰκρίωμα. Ἡ δὲ εὐγενὴς σύζυγός του, ὡς ἀνδρεία ἀριστοκράτις ἐπίσης, προσμειδίσα ἀταράχως ἤνοιξε πάλιν τοὺς πυλῶνας τοῦ μεγάρου πρὸς τοὺς ἐπισκέπτας οἵτινες ἀθρόοι ἅπαξ ἔτι συνέρρουσαν.

Ὡς πλεῖστοι ὅσοι, ἐπωφελοῦμενοι τὸ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τινός τῶν Μοιμορενοῦ προσπεποιημένον πένθος, συννοοῦνται εἰς συναθροίσεις, αἵτινες εἰς τέρψιν καταλήγουσιν, οὕτως ἡ μείζων τῆς παρισιανῆς κοινωνίας μερὶς ἔλεγε τότε πομπῶδως ἀπομάσσουσα ἀνυπαρκτον δάκρυ :

— Ἐπεσκέψθητε τοὺς Σενάκ; . . Οἱ ταλαίπωροι φαίνονται ἀρκετὰ γενναῖοι· ἡ δυστυχὴς νέα! . . .

Μόνον ὅστις ὑπεβλήθη ποτὲ εἰς τὰς αὐτὰς ἠθικὰς βασάνους, θὰ δυνηθῆ νὰ ἐννοήσῃ τί ὑπέστη ἡ Θηροσία εὐρεθεῖσα πρὸ τῆς θλιβεραῖς ταύτης ἀδιεξόδου, ἵτις ἦγε συγχρόνως ἐκεῖ ὅπου θάπτονται οἱ ἀποθανόντες καὶ ἐκεῖ ὅπου αἱ εἰς δημοπρασίαν καταδικασμέναι περιουσίαι ἐκτίθενται.

Ὅλαι αἱ καλοκάγαθοι ψυχαὶ ἐκεῖναι, αἵτινες δι' ἐκφράσεων τετριμμένων τῇ ἐξεδύλου τὴν εἰλικρινῆ αὐτῶν συμπάθειαν καὶ λύπην, ἐξήταζον διὰ βλέμματος παγετώδους συγχρόνως τὸ ἄτομον αὐτῆς, ἐν ᾧ δ' ἀπεστήθιζον τὰς τυπικὰς συμβουλὰς καὶ παραγορίας περιέφερον ἄπλειστον ὄμμα ἐντὸς τοῦ μεγαλοπρεποῦς μεγάρου, οἶονεῖ ἵνα ἐγχαράξωσιν ἐσαεὶ ἐν τῇ μνήμῃ τὴν σοβαρὰν καὶ ἐπιβάλλουσαν εἰκόνα του.

Συνελόντι εἰπεῖν ἡ κοινωνία μετὰ τοῦ αὐτοῦ πάντοτε αἰσθήματος τῆς κακοδοῦλου ἐκτιμῆσεως καὶ χαιρεκακίας προσέδλεπεν ἦδη ἐξαφανιζόμενας ἐκ τῆς πολυθρόνου σκηνῆς τῆς τὰς δύο ταύτας ἀτιθάσους ὑπάρξεις, αἵτινες ἀείποτε ἀνεδείχθησαν ἀγερώχως ἀδιάφοροι πρὸς τὴν εὐνοϊάν τῆς καὶ ἀναντιρῆτως ἀνώτεραι τῶν ἀνδῶν μικροτήτων τῆς, ἔσχατον δὲ καὶ οὐχὶ ἐλαφρότερον τῶν προηγούμενων διαπράττουσαι ἐγκλημα ἦδη, ἀπεδείκνυνον ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐφελκώσῃ τὸν οἶκτον αὐτῆς. Τὸ ἐγκλημα τοῦτο ἐπιμύρησεν ἐκεῖνη οἰκτερουσα ἐπὶ μᾶλλον αὐτοὺς μετὰ διατόρου ἐμφάσεως.

Λοιπόν, τί θὰ κάμντε, ταλαίπωροι φίλοι; τοῖς

ἔλιγον οἱ φιλανθρωπότατοι, ἡ θηριωδέστατοι κάλλιον εἰπεῖν.

Εὐάριθμοι τινες, γνωρίζοντες καλῶς τὸν χαρακτῆρα τῶν δύο συζύγων καὶ ἐπομένως βέβαιοι ἐκ τῶν προτέρων περὶ τῆς ἀπαντήσεως ἦν θὰ ἐλάμβανον, τοῖς ἐδύλωσαν γενναίως ὅτι τοῖς προσφέρουσι τὸ βαλάντιον αὐτῶν. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι δὲν ἐκινδύνευον νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς μείζονα θυσίαν ἢ εἰς προσέφερον ἀφειδῶς ὄγκους ὅλους κριθῆς καὶ σίτου εἰς τετραυματισμένους αἰθεροβάμονας ἀετούς.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ διετυπώθησαν ἀνελλιπῶς ἅπασαι αἱ ἐθιμοταξίαι τῆς τυπικῆς συμπαθείας δι' ἧς ἡ ἀνυλεῖς κοινωνία περιβάλλει τὴν ἐξαφάνισιν τῶν ἠττημένων ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ὡς θλιβερὰ δὲ κορωνίς ἐπετέθη ὁ ἐπικύδειος λόγος ὃν ἐξεφώνησεν ὁ βαρόνος Ζαβεργάκ δι' εἰκοσι μόνων λέξεων. Ὅτε τις ἐγνωμάτευσε πρὸ αὐτοῦ ὅτι ὁ Ἀλδέρτος καὶ ἡ Θηροσία ἀνήκον εἰς ἄλλον αἰῶνα, ἀπάντησε :

— Ναί. τὸ πιστεύω . . ἀλήθεια, ὄχι μόνον εἰς ἄλλον αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλον πλανήτην! . . .

Συγχρόνως ὁ Γιδὼν Δουδοκὲ φρονῶν ὅτι ἐφθασεν ἡ κρίσιμος στιγμή, προσέτεινεν ἐκ νέου πρὸς τὴν κόμησαν τὸ νὰ ὑποβάλῃ αἰτησίαν χωρισμοῦ τῆς ἰδίας ἀπὸ τῆς συζυγικῆς περιουσίας, ὅπως μὴ αἰθνης ἀπαλλοτριωθῆ αὐτῆς.

Ἄλλ' ἀπροσδοκίως αἰθνηδία κλίσις ἦγαγε τὸν γέροντα Κασαροῦ πρὸ σοβαροτέρου καὶ ἀσφαλεστέρου δικαστηρίου, τὴν ἐπέμβασιν τοῦ ὁποίου οὐδέποτε οὕτος ὑπόπτευσε.

ΙΕ'.

Ἀπὸ πολλῶν ἐβδομάδων ὁ γέρον Σινιὸλ ἀντικατεστάθη ὑπ' ἄλλου ἐν τῷ πορθμείῳ τοῦ Ροδανοῦ· ἀλλ' εἶτε ἕνεκα τοῦ ἐξειδιάζοντος αὐτὸν πνεύματος τῆς ἀτιθάστου ἀνεξαρτησίας, εἶτε ὅπως μὴ ἀπομακρυνθῆ ποσῶς τοῦ προσφιλοῦς ποταμοῦ, ὅστις κατὰ τὴν ἐκφρασίν αὐτοῦ, μέχρι τοῦδε « ὡς πατὴρ τὸν διέθρεψεν », ἀπέρριψε τὸ ἄσυλον ὅπερ φιλανθρώπως τῷ προσήνεγκεν ἡ Θηροσία ἐν τῷ πτωχοκομείῳ αὐτῆς. Οὐχ ἦττον ὅμως ἦναι οὐχὶ ἀναλήθεις διελάλησαν μυριάκις ὅτι ἡ αὐτὴ εὐεργετικὴ χεὶρ παρέσχεν εἰς τὸν δυστυχῆ γέροντα τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως, δι' ὧν οὗτος ἐγκαθιδρύθη εἰς μικρὸν παρόχθιον οἰκίον, ἐκεῖ ὅπου τὸ πορθμεῖον ἐστάθμευε.

Ὁ Φορτουνάτος ἐξικολούθησε συνοικῶν μετ' αὐτοῦ, ἀκουσίως δ' ἐξηρέθιζεν οὕτως ἔτι μᾶλλον τὸν γηραιὸν του πατέρα, ὅστις μετὰ λύσσης ἐβλεπεν ἀποτυχοῦσαν ὑπὸ μίαν ἐποψίν τὴν ἐκδικασίν αὐτοῦ. Ὁ νεανίας ἐφαίνετο ἐξαιρετικῶς τερπόμενος ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ κατοικίᾳ, ἕνεκα δὲ λόγου, ὃν παρακατιόντες θὰ μάθωμεν, ὁ βίος του μετεβλήθη πραγματικῶς. Ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, ἀπλοῦ ἐργατοῦ στολὴν ἐνδεδυμένος ἐλεύκανε τοὺς τοίχους τοῦ οἰκίδου ἐβαφε διὰ ζωγραφῆς χροῖας τὴν θύραν καὶ τὰς θυρίδας καὶ διώρθωσε τὸ περίξ τῆς κατοικίας διήκον ἐξ εὐθραύστων πασσάλων κιγκλιδῶμα. Ἐσωτερικῶς τὸ οἶκιμα ἐκοσμήθη δι' ἐπιπλῶν ἀπλῶν, ἀλλ' ἐπαρκῶν, τὸ δὲ κηπᾶριον αὐτοῦ πλουτισθὲν διὰ λαχανικῶν καὶ ἀνθέων, παρεῖχεν ἄσυλον κατὰ τὴν νύκτα εἰς ὄρνιθας εὐτραφεῖς καὶ εὐπτέρους, αἵτινες ἐν καιρῷ ἡμέρας συνέλεγον ληστροικῶς τοὺς κόκκους τοῦ σί-

του τούς παρεκπίπτοντας από τῆς ἀλέτιδος πέτρας τοῦ πλυσίον κροτοῦντος μύλου ἐπὶ τῆς παραποταμίας ὁδοῦ.

Πολλάκις ὅτε ἡ μελανόπεπλος νύξ ἤρχετο ἀπλοῦσα ἐπὶ τὸν αἰθέρα τὰς νεφελοειδεῖς αὐτῆς πτέρυγας ὡρὰ τις καὶ ὡς αὐτὴ μελανείμων σκιά γυναικὸς δι' ἀγνώστων ἀτραπῶν ἐκ τοῦ χωρίου προερχομένη, δι' ὠλιγόθαινε κρυφίως εἰς τὸν ταπεινὸν οἰκίδιον, δι' ἀνδύχων ὀμμάτων περιβλέπουσα κύκλω, μὴ ἐχθρικός ὄψθαλμὸς τὴν κατώπτευσεν : Ἦτο ἡ μήτηρ τοῦ διωχθέντος υἱοῦ. Αὐτὴ πρό τινος ἔτι ἔτρεφε διακαεστέραν ἢ ὁ σύζυγος αὐτῆς μνησικακίαν κατὰ τῶν Σενάκ, ἡ δὲ διαγωγὴ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐξηρέθισεν αὐτὴν πλεον ἢ ὑπερβαλλόντως, ὡσεὶ ἦτο ἀποστασία ἐπαίσχυντος· ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἡ φλεγέουσα αὐτὴ πυρὰ τοῦ ἀπλήστου μίσους ἀπεκοιμήθη ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς πρεσβυτοῦσας, ἡ μᾶλλον κατενικήθη καὶ ἀπεπνίγη ὑπὸ τοῦ μητρικοῦ φίλτρου, ὅπερ βαθμυδὸν ὑπερίσχυσε. Προσεπάθησε τότε νὰ καταπραύνη τὴν θηριώδη καρδίαν ἐκείνου, ἀλλά . . . κόπος μάταιος!.. ὁ Καδαροῦ ἂν ἀφίετο εἰς ἑαυτὸν θὰ ἠρέμει ἴσως, ἰδίᾳ πρὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐπορίσθη τὴν ἐπισφαλῆ βεβαιότητα ὅτι θὰ κατορθώσῃ νὰ πλουτίσῃ διὰ τῶν μηχανογραφῶν καὶ τῶν ραδιουργημάτων του· ἀλλὰ παρ' αὐτὸν ἠγείρετο ἀπειλητικὸς καὶ ὀφίοκομος τῆς Ἐριδος δαίμων, ἐν τῷ εἰδεχθεῖ προσώπῳ τῆς θυγατρὸς του Βασιλικῆς.

Ἡ Λαιτισία ἐνόησε μετ' ὀλίγον ὅτι ὅλως ἀδύνατος ἦτο ἡ ποθουμένη διαλλαγή. Συγχρόνως ὅμως ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἔντρομος εἶδεν ἀπειλουμένην τὴν ζωὴν τοῦ υἱοῦ τῆς, δεύτερον ἦδη καὶ σφοδρότερον δεχομένη τραῦμα ἐν τῷ μητρικῷ αὐτῆς φίλτρῳ. Δις ἡ τρίς, ὡς ἐνοχος ἀποκρυπτομένη κατῳρθωσε νὰ ἴδῃ τὸν προσφιλεῖ ἀπόβλητον, καὶ ἐπὶ τοῦ κοιτανθέντος ἐκείνου προσώπου, τὸ ὁποῖον ἄγνωστος ἔτι εἰς αὐτὴν ἀλγεινότατος καὶ ἀνίκηστος πόνος κατέτρωγε, μετὰ παλμῶν ἀρρήτων διέγνω ἀπαισίους καὶ φρικτοὺς οἰωνοὺς.

Ἐπεὶ δ' ὁ νεανίας κρυφίως συμπεριλαμβανόμενος ἐν τῇ κατὰ τοῦ γηραιοῦ πορθμέως ἐκδικήσει τοῦ ἀδυσωπῆτου πατρὸς, κατέβηγε μετ' αὐτοῦ εἰς ἄλλην στέγην, ἡ μήτηρ, ἀξιώθεισα συνεντεύξεως ἐπιμελῶς ἀποκρυβεῖσθαι, ἐξώρκεισεν αὐτὸν μετὰ δακρύων ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρικὴν φωλαάν. Ἄλλ' ἐκεῖνος τῇ ἀπάντησε δι' ἄλλου ὄρκου ὅτι οὐδέποτε πλεον θὰ ὑπερβῇ τὸν οὐδὸν τῆς οἰκίας ἐκείνης, ἥτις ἐδεηζώθη διὰ τῆς συγερωτάτης ἀδικίας, εἰμὴ μόνον ἐάν, ἀπροσδοκίτως μετασῶν, ὁ πατήρ του ἔθετε τέγμα εἰς τὰς ἀπανθρωπίας δι' ὧν ἦδη τὰς χεῖρας ἐμόλυνε. Ἄλλ' ἀλλοίμονον! . . . ἡ δίκη ἔβαινε αἰδίως δι' αὐτὸν, οὐδεμία δ' ἐλπίς ὑπῆρχεν εἰς οὗτος θὰ μετέβαλεν αἴφνης τὴν πορείαν αὐτῆς.

Ἐκτοτε ἡ δυσμοιρος μήτηρ ἐν μόνον ἐπόθει : τὸ νὰ καταστήσῃ ὅσον οἶόν τε ἀνεκτοτέραν τὴν ἐξορίαν τοῦ τέκνου αὐτῆς. Διὰ προσπαθειῶν καὶ κόπων ἀπειρῶν κατῳρθωσε μόλις νὰ καταπεισθῇ τὸν υἱὸν τῆς ὅπως δεχθῆ ἑλπίστικὰ τινὰ τὰ ὁποῖα ἠδυνήθη νὰ ὑπεξαιρέσῃ ἀπὸ τῆς μικρολόγου γλισχροῦς τοῦ ἀνδρὸς καὶ κυρίου τῆς. Οὕτω δὲ ὁ γέρον πορθμεὺς καὶ ὁ σύνοικος αὐτοῦ ἀπῆλθον ἀνετωτέρου πῶς βίου,

χάρει εἰς τὴν ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν κατάθεσιν κεφαλαίου, ὅπερ συνενωθὲν ἐθεωρήθη κοινόν.

Ἄλλ' ὦ ἐκπληξίς ! ἡ γηραιὰ Κυρνία ἤρχιζεν ἦδη καταλαμβανομένη ὑπὸ ἀλθοῦς καὶ ζωηραὶ πρὸς τὴν Θηρεσίαν, ἀγάπης, ἥτις ἀδυνασθῆτως εἰσέδεν ἐν αὐτῇ οἰοεὶ δι' ἀντανακλάσεως. Ὁ νεανίας ὅστις ἠγάπα τρυφερῶς τὴν μητέρα του ὅτε ἦτο σχετικῶς εὐτυχὴς, μετέστη εἰς ἀλθηρὴ πρὸς αὐτὴν λατρείαν ἀνευρίσκων ἦδη ἐν τῇ τραχείᾳ ἀλλ' ἀγνῆ αὐτῆς καρδίᾳ τὴν μόνην ἠχῶ ἥτις εἰς τοὺς μυκίους παλμούς του ἀνταπεκρίνετο. Τῇ ἐνεπιστεύσατο λοιπὸν τὰ ἐσχάτως συμβάντα· τῇ ἀφηγήθη ὅτι συνήντησεν αὐγὴν τινα παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ροδανοῦ τὴν εὐγενῆ πυργοδεσπότιδα ἐρχομένην μόνον ὅπως ὑπερασπίδῃ τὴν τιμὴν τῆς στέγης αὐτῆς· ἡ δὲ περιπαθὴς τῆς ἐξηκοντούτιδος τῶν μεσημβρινῶν χωρῶν κόρης ἥς ἡ κόμη διέμενε ἔτι ἐβενόθριξ καὶ κυματόεσσα, ἐξήπτετο ἀκούουσα τὰ ἱστορήματα ταῦτα, τῶν ὁποίων τὸ ρυμαντικὸν θέλημα ἐμεγαλοποιεῖ ἡ θερμὴ φαντασία τῆς. Ἠπόρει ἦδη πῶς καὶ διὰ τί ἐμίσησε τέως τὴν ἐπαφρόδιτον ἐκείνην ἀριστοκράτιδα, ἥτις ἐφέρετο πρὸς τὸν προσφιλεῖ υἱὸν τῆς ὡς πρὸς φίλον, ὡς πρὸς ἀδελφόν, ἐμπιστευομένη αὐτῷ τὸ συμφέρον, τὸν σκισπὸν, τὸ ἄτομον καὶ τὴν ὑπόληψιν αὐτῆς ἔτι ! ὦ, κυριολεκτικῶς λατρείαν ἔτρεφε καὶ αὐτὴ ἦδη πρὸς τὴν μέχρι χθὲς ἐχθρὰν τῆς, καὶ πλεον ἢ ἕπαξ διηρωτήθη μήτοι ὁ πεφλημένος υἱὸς κατελήθη ὑπὸ αἰσθημάτων σφοδρότερου τῆς φιλίας πρὸς τὴν γλυκεῖαν ἐκείνην θεότητα. Ἄλλ' οὗτος ἠπάτα τὴν μητέρα αὐτοῦ ἐπιδειξίως, μίαν καὶ μόνην ἀποψὴν τῆς πολυπαθοῦς καρδίας του μεμετρημένως διανοίγων πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτῆς.

Ἡρώϊαν τινὰ ἡ Βασιλικὴ ἔλαβεν ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ πατρὸς τῆς ὅστις διέμενε ἐν Παρισίοις ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν ὅπως παραστῆ εἰς τὴν διαδικασίαν. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταῦτη διηγούμενος ὁ δροστομὸς τὸν θρίαμβον αὐτοῦ, κατέληγε διὰ χαιρεκάκου εὐφρολογίας ἐπὶ τῆς δεινῆς ἥτις καὶ τελείας συντριβῆς τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ. Ἡ Βασιλικὴ ἤρξατο χορεύουσα ἐκ χαρᾶς, προχωρήσασα δὲ πρὸς τὴν θυρίδα, ἀπνύθουσε διὰ τῶν δακτύλων ἀσπασμόν, ὑπερτάτην ὕβριν πρὸς τὸ ὑψικόρυφον μέλαθρον.

— Ἐντὸς ὀλίγου ! ἐντὸς ὀλίγου ! ἀνέκραξε γαυριῶσα· μήτηρ, δὲν γελάς με τοὺς μορφασμοὺς τοὺς ὁποίους τὸν στιγμὴν αὐτὴν κάμνουν οἱ ἰδιοκτῆται τοῦ πύργου μας :

Ἄλλὰ φεῦ ! οὐχὶ δὲν ἐγέλα ἡ δύστηνος γυνὴ· ἐσκυθρώπαζεν ἀναλογιζομένη τὴν θλιβερὰν ὄψιν ἣν θὰ ἐλάμβανε ἡ μορφή τοῦ υἱοῦ τῆς, ὅτε κατὰ τὴν ἐσπερινὴν ἀμφιζύκην θὰ τῷ ἀνήγγελλε τὴν ἀπαισίαν εἰδησιν.

Ἐπίσω δασὼν καὶ ὄρεων ὁ ὠχρόστιλπος Φοῖβος ἔδουσε βραδύς καὶ ὀμιχλώδης ζόφος τὰς ἀγυῖας ἐπεσκίασεν ὁ νεανίας, ὅστις ἐγίνωσκεν ὅτι προσηνέχθη τέλος χθὲς ἡ ἐσχάτη τῆς Θέμιδος ἀπόφασις, ἐμέτρει τὰς ὄρας ἀνεπομόνως πάλλων, ἐμέτρει τὰς στιγμὰς παρὰ τὴν ἀνεφωγμένην θυρίδα, ὅθεν οἱ ἀπειλητικοὶ καὶ θηρνῶδεις ρόχθοι τῶν ποταμίων κυμάτων, ὑπὸ σφοδρᾶς ἐαρινῆς πλημμύρας ἐξωγκωμένων, ἠχηρῶς ὡς βαρύβροντοι γόοι ἠκούοντο ἐγγύς. Πόρρω ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ βρουστέφους παροχθίου βράχου ὅστις χθαμαλὸς

ΜΑΘΗΤΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καὶ τὰ ἡμέτερα δημορινῶ
σχολεῖα.

Μόλις ἤμην δέκα περίπου ἐτῶν, ὅτε ὁ πατήρ μου ἠθέλησε νὰ μεταβῶ ἐκ τοῦ χωρίου μου εἰς Ἰωάννινα πρὸς ἀποπεράτωσιν ἐκεῖ τῶν σπουδῶν μου ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ, ὅπου ἐξετασθεὶς κατετάχθην εἰς τὴν Ἑλληνικὴν σχολὴν. Ὅπως ἑκτακτα φαινόμενα παρουσιάζοντο εἰς ἐμὲ καθημερινῶς καὶ κατειχόμεν ὑπὸ φοβερωτάτης, ἀλλ' ἐντελῶς δικαιολογουμένης περιεργίας. Ἰδοὺ τί συνέβαινε. Χάριν σαφεστέρας τούτου ἐξηγήσεως, ἃς μοι ἐπιτραπῆ, ὅπως ἐνδιατρίψω ἐπ' ἐλάχιστον εἰς παρελθούσας ἡμέρας, ἐκ τοῦ σκότους καὶ τῆς σκαιοτήτος τῶν ὁποίων δὲν πρέπει μετὰ περιφρονήσεως καὶ ἀνδίας νὰ ἀναφέρωμεν αὐτάς, ἀλλὰ τούναντίον μάλιστα νὰ ἀντιδῶμεν ἐκείθεν σωτηριῶδη διδάγματα προσδοκῶν καὶ ἀναγεννήσεως καὶ νὰ ἐνθαρρυνώμεθα συνεπῶς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος ἡμῶν. Ὁ ὄργανισμὸς καὶ ἡ καθόλου λειτουργία τῆς Σχολῆς, εἰς ἣν τότε εἰσῆλθον ἦτο ὅπως διόλου καινοφανὴς διὰ μαθητὴν χωρικῆς σχολῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· διότι ὁ εἰς τὴν πατρίδα μου διδάσκαλος ἦτο ὁπαδὸς τῆς ἀρχαιότερας μεθόδου, ἥτις καθὼς πάντες γνωρίζουσι δὲν ἦτο ἄλλο εἰμὴ τυπικὴ τις ἀνέλιξις συμβολικῶν καὶ ἀπρηχαιωμένων διατάξεων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ σχολαὶ τῶν χωρίων ἐν Ἠπειρῷ, ὅπου ὑπῆρχον, δὲν εἶχον ἀνακαινισθῆ, ἀλλ' εὕρισκοντο εἰσέτι εἰς τὸν μεσαίωνα αὐτῶν. Ἀκόμη ὁ βραγχνώδης ἦχος στερεοτύπου καὶ ιδιορρυθμοῦ σφυρικότρας, δι' ἧς συμβολικῶς ἐκινεῖτο ἐν τῇ σχολῇ ἡ ἐναρξὶς καὶ ἡ λήξις τῶν μαθημάτων ἦτο ἐναυλὸς εἰς τὰς ἀκοάς μου. Ὁ ὑψηλὸς ἐκεῖνος θρόνος δ α σ κ α λ ο κ α θ ἔ δ ρ α κ α λ ο ὑ μ ε ν ο ς, ἐφ' οὗ ὁ διδάσκαλος ἠγεμονικῶς καθήμενος περιεδοχεῖτο ἐκατέρωθεν ὑπὸ δεματίων φοβερωτάτων ῥάβδων σεβαστοῦ ποσοῦ καὶ μεγέθους ἔλειπεν ἐν τῇ νέᾳ σχολῇ· ὁ ἡχηρὸς κώδων, ὅστις μετὰ ῥυθμοῦ κρουόμενος διπύθνηε τὸ βῆμα τῶν μαθητῶν ἀνά δύο τεταγμένων καὶ περὶ τὴν σχολὴν βαδιζόντων, ἥπως ἀνά τὰ διάφορα τῆς σχολῆς παράθυρα καταλάβωσιν ἕκαστος τὴν οἰκίαν θέσιν δὲν ἠκούετο πλέον. Τὸ δὲ μεγαλειότερον, ὅπερ κατὰ πάντα μ' εὐχαρίσκει ἦτο ὅτι καθήμενος εἰς τὸ θρανίον διερχόμεν τὰς ὥρας τῆς διδασκαλίας, ἐν ᾧ εἰς τὴν σχολὴν τοῦ χωρίου μου συνέβαινε δυστυχῶς ὅλων τὸ ἀντίθετον.

Ἦ ἐν τῇ πατρίδι μου σχολῇ ἦτο μικτὴ, Ἑλληνικὴ καὶ Δημοτικὴ. Οἱ μαθηταί, οἵτινες ἀπεφοίτων τῆς δημοτικῆς σχολῆς ἐξήρχοντο ἐκτὸς αὐτῆς καὶ ἔμεινον ἔξω ὑπὸ ἰδιαιτέραν τινὰ αἰθουσαν τῆς Ἐκκλησίας, παρουσιάζοντο δὲ μόνον ἐμπροσθεν τοῦ ὑψηλοῦ τοῦ διδασκάλου θρόνου, ὡσάκις ὤφειλον νὰ ἐξετασθῶσι τὰ μαθήματα αὐτῶν.

Τὸ Ἑλληνικὸν τμήμα ἦτο κανονικῶς διηρημένον κατὰ τὸ ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ κρατοῦν σύστημα εἰς τέσσαρας τάξεις. Ἀλλ' ἡ Δημοτικὴ σχολὴ; Ἐδῶ πλέον δὲν ἐλαμβάνετο ὁδηγὸς τις, διότι τὸ πᾶν ἐξηρτάτο, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἐκ τῆς ὀξυδε-

κείας τοῦ κτίστου τῶν τοίχων τοῦ οικοδομήματος τῆς σχολῆς, διότι ὅσα παράθυρα εἶχεν αὐτὴ, τόσαι καὶ τάξεις δημοτικῆς σχολῆς ὤφειλον νὰ καθορισθῶσιν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, ἀποκαλοῦντος αὐτὰς κ λ α σ ε ι ς ! Ὅποια τῶν αἰῶνων διὰ τὴν ταλαίπωρον νεολαίαν ἀστοργία !¹ Ἐξ ὀκτὼ λοιπὸν τοιούτων κλάσεων ἀπετελεῖτο τὸ δημοτικὸν τμήμα κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν παραθύρων. Οἱ μαθηταὶ ἐκάστης τάξεως ὤφειλον ἐκ τοῦ περὶ τὴν σχολὴν ὀρθέντος βήματος ἀποχωριζόμενοι νὰ ἀποτελῶσι κύκλον περὶ τὸ οἰκίον παράθυρον καὶ ἐκεῖ ὡς κατὰδικοὶ ὄρθιοι ἰστάμενοι νὰ περιμένωσιν ἕως ὅτου τελειώσωσι τὰ μαθήματα ὅλων τῶν τάξεων· ἵνα δὲ ὁ διδάσκαλος εἶνε ἀππλλαγμένος πολλῶν φροντίδων δι' ἐνὸς περιφύμου διατάγματος «ἐρμηνευταὶ εἰς τὰς κλάσεις» υπεχρέωνέ τις ἐκ τῶν μαθητῶν τῶν ἀνωτέρων τάξεων νὰ πηγαίνωσιν εἰς τὰς κατωτέρας, ἵνα λύσων οὕτω τὰς ἀπορίας τῶν μαθητῶν, οἱ ὅποιοι περιεκύκλουν αὐτοὺς εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἔτρεμον τὴν ὀργὴν αὐτῶν.

Τοιούτων θορυβωδῶν πραγμάτων εὐτυχῶς ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ σχολῇ ἤμην ἀππλλαγμένας καὶ οὕτως ἐντὸς ὀλίγου εἰσῆλθον πλέον εἰς τὸ γυμνάσιον. Τότε μόλις ἤρχισα νὰ ἐννοῶ πῶς ὄχι μόνον τὰ τυπικά, τὰ ὅποια προῦκάλουν εἰς ἐμὲ κατ' ἀρχὰς τόσας δικαίας ἐντυπώσεις, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὸ σύστημα καὶ τὸν σκοπὸν τῆς σχολῆς. Εἰς τοῦτο βεβαίως ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἐξήρχον τότε μόναι αἱ πνευματικαὶ μου δυνάμεις, ἐάν δὲν ἐπήρχετο διαφωνία τις μετὰ τοῦ ἀνωτέρου προσώπου τῆς σχολῆς ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ἀκριβῶς τοῦτο.

Εἷς τῶν τότε νεωστὶ διορισθέντων καθηγητῶν, νέος εὐέλπις καὶ καλῶς κατηρημένος ἐπιστήμων, κατεπολέμει μέχρις ἐξοντώσεως τὸ κρατοῦν σύστημα τοῦ γυμνασίου, τὸ ὅποion οὐδὲν ἀληθῶς τὸ πρακτικὸν ἐνεῖχεν, ἄγον μόνον πρὸς τὰς πύλας τοῦ Πανεπιστημίου οὐχὶ ὅμως καὶ τῆς κοινοῦ· αἱ ὑπέρογκοι σημειώσεις καὶ τὰ ἄβηθνα καὶ ἐξεζητημένα σχόλια, τὰ ὅποια ὡς μηχαναὶ ἔπρεπε νὰ ἀποστηθίζωμεν καὶ αἱ ἐκάστοτε μεταδιδόμεναι εἰς ἡμᾶς διασαφήσεις περὶ τῆς ἐξελιξέως τῆς ἔριδος τῶν καθηγητῶν ἤρχοντο νὰ εἰσαγάγωσι καὶ ἡμᾶς εἰς τὸ ζήτημα. Πάντες ἐδικαίουν τὸν νεωτερίζοντα καθηγητὴν, ἀνακράζοντα ὑπὲρ τῆς ἰδέας αὐτοῦ τὸ περίφημον ἐκεῖνο. «Τὸ ἄγνωστον διὰ τοῦ ἀγνώστου ζητοῦμεν». Μετὰ πολλὰς ἐπὶ τέλους τοιαύτας διατυπώσεις τὸ ζήτημα ἐλύθη καὶ ἡ ἰδέα τοῦ κυρίου καθηγητοῦ ἐθριάμβευσεν. Ἀλλὰ ἡ ἐλπίς περὶ τῆς εὐαρέστου καὶ ἀπροσκόπτου τῆς σχολῆς πορείας ἀνεπερώθη παρὰ πᾶσι μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ νέου γυμνασιάρχου, ὅστις διεδέχετο τὸν ἦδη ἀποχωροῦντα. Οὗτος ἦτο ὁ κ. Γεώργιος Σωτηριάδης, ὅστις κατὰ τὸν ἐναρκτήριον αὐτοῦ λόγον διετύπωσεν εἰς γενικὰς γραμμάς ὁ-

1) Ὁ ἐπισκεπτόμενος σήμερον τὰ σχολεῖα τῶν περὶ τὰ Ἰωάννινα κομιῶν μετ' εὐχαριστήσεως ἤθελε παρατηρήσῃ ὅτι τὰ τοιαῦτα βδελυρὰ συστήματα εἶνε πλέον κατηργημένα καὶ ἔχουσιν ἤδη εἰσαχθῆ πάντες σχεδὸν οἱ δυνατοὶ νεωτερισμοὶ τῆς ἐποχῆς. Πολλὰ δὲ χωρία τοῦ τμήματος Κουρέντων πλεῖστα, ὁφείλουσιν εἰς τὸν μακαρίτην Βελλῆζε Γερμανόν, ὅστις καὶ τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ χάριν τῶν σχολείων ἐθυσίασεν. Αἰωνία ἡ μνήμη αὐτοῦ.

λίγας σκέψεις αὐτοῦ. Ἐξ ἀρχῆς διετύπωσε τὴν ὀρθὴν ἰδέαν ὅτι ὁ μαθητὴς ἀπολυόμενος τοῦ γυμνασίου δὲν ὀφείλει νὰ φέρῃ μόνον ἄπειρα τετράδια γραμματικῶν σημειώσεων, τὰς ὅχι πολὺ ἐπιζήλους περιγραμνὰς τῆς σχολαστικότητος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἄλλας γνώσεις ἐγκυκλοπαιδικὰς ὑπὸ τῆς κοινωνίας κατ' ἀνάγκην ἀπαιτούμενας. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων παρ' αὐτοῦ δὲν θὰ ἠδύνατο τις πολλὰς σχολαστικὰς νὰ γράψῃ σημειώσεις, τὰς ὁποίας ἄλλως τε ἐντὸς ὀλίγου ἤθελε λησμονήσῃ παντελῶς, εἰμὴ τόσας μόνον, ὅσαι ἦσαν ἀπολύτως ἀναγκαῖαι πρὸς κατανόησιν τοῦ ἐρμηνευτέου χωρίου. Τὰς θείας ὅμως ἐκεῖνας ἐπιστάσεις, διὰ τῶν ὁποίων ἐπωφελοῦμενος τοῦ πνεύματος τῶν λόγων τοῦ ἐρμηνευομένου συγγραφέως ἐπότιζε τὴν νεαρὰν τῶν μαθητῶν ψυχὴν, ὅχι ξηρὸν ναρκοτικὸν ποτὸν ἀπόζον δυσώδεις σχολαστικότητας, ἀλλὰ παρεῖχεν ἀληθῶς σοφῆς ἠθικῆς καὶ πρακτικῆς διδασκαλίας, οὐδέποτε λησμονοῦμεν, οὔτε θὰ λησμονώσωμεν, εὐαρέστως ἀναπολοῦντες αὐτὰς πάντοτε. Ἐν τῇ ὁμιλίᾳ αὐτοῦ «τὸ Γυμνάσιον καὶ ἡ Πρακτικὴ σχολή:» διετύπωσε συστηματικώτερον καὶ ἐκτενεστέρον τὰς σκέψεις αὐτοῦ, παραβάλλον ἐπὶ τέλος τὰ ἀλλαγῆ τῆς αὐτῆς φύσεως ἐκπαιδευτήρια πρὸς τὸ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνόμενον. Κατέδειξε περιφανέστατα τὴν ἑλλειψὶν πρακτικοῦ πνεύματος τῆς σχολῆς καὶ περιέγραψε τὸν στενὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας αὐτῆς, μὴ ἀνταποκρινομένης ἐπαρκῶς εἰς ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις, ἃς ἡ κοινωνία παρὰ τοιοῦτου εἶδους ἐγκαθηδρυμάτων ζητεῖ. Πρὸς τοῦτο τότε ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐκεῖνη ἐγίνεν εἰσηγητὴς τῆς λαμπροτάτης πράγματι καὶ ὀφελιμωτάτης ἰδέας, τῆς συστάσεως δηλονότι βιβλιοθήκης ὑπὸ τὸ γλυκύτατον καὶ τρυφερότατον ὄνομα «Βιβλιοθήκης τῶν Μαθητῶν». Ὀλίγοι, ἀλλὰ θερμότατοι λόγοι ἤρκεσαν νὰ καταπληρώσωσι τὰς καρδίας τῶν μαθητῶν τῶν δύο ἀνωτέρων τάξεων τοῦ γυμνασίου τοιοῦτου ἐνθουσιασμοῦ, ὥστε ἀμέσως ἐκ μαθητικῶν βαλαντίων ἀπετελέσθη γενναῖόν τι χρηματικὸν ποσὸν χάριν τῆς ἰδρυομένης βιβλιοθήκης. Ὄρισθη τότε καὶ ἰδιαίτερον δι' αὐτὴν δωμάτιον ἐν τῇ σχολῇ καὶ ἐντὸς ὀλίγου κατακόσμου αὐτὸ τὰ καλλίτερα περιοδικὰ, περιέχοντα ποικίλαν ἐπιστημονικὴν καὶ ἐγκυκλοπαιδικὴν ὕλην, αἱ λαμπραὶ ἐκεῖναι μεταφράσεις καὶ μυθιστορία τοῦ ἡμετέρου κ. Βικέλα, καὶ ἐν γένει, ἐφ' ὅσον αἱ περιστάσεις ἐπέτρεπον, τὸ ἄνθος τῶν συγγραμμάτων τῆς ἡμετέρας καὶ ξένης ἐλαφροῦς φιλολογίας. Θεῖα πράγματι ἰδέα ἤθηνον καὶ τιμαλφῆ θησαυρὸν γεννήσασα. Εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν αὐτοῦ ὁ ἐν ἀσφυξίᾳ καὶ ἀπεγοπεύσει διατελῶν μαθητὴς ὡς ἐκ τῆς μονοτονου ὁδοῦ, ἦν ἠναγκάζετο νὰ διέρχεται πάντοτε, ἠδύνατο τότε χρησιμοποιοῦν τὰς ὥρας τῆς σχολῆς αὐτοῦ ἀριστα νὰ ἀποκτῆ γνώσεις ποικίλας, οὐχὶ πλέον *unter dem Stock*, ἀλλ' ἐν πλήρει ἀνέσει καὶ τέρψει.

Σὺν τῇ χρόνῳ ἡ βιβλιοθήκη τῶν μαθητῶν ἔκαμε φανερώτερα τὰ θεῖα αὐτῆς προσόντα καὶ ἐφέλκονσα περισσότερον τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, ἐκένετο τὸ αἶσθημα αὐτῶν τοιουτοτρόπως, ὥστε πολλοὶ οὐχὶ μόνον ἐπισκέψαι, ἀλλὰ καὶ θυσίας ἀκόμη ἔκαμνον. Αὐτὸς ὁ ἰδρυτής, κ. Σωτηριάδης πολλὰκις κατ' ἀρχὰς περίστατο ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ δίδων

διαφόρους ὁδηγίας πρὸς τοὺς ἀναγινώσκοντας μαθητὰς ὡς πρὸς τε τὴν μελέτην καὶ τὴν τήρησιν ἡσυχίας. Ἦδυνήθη ἐπὶ τέλος νὰ ἴδῃ τὴν ἐνσάρκωσιν καὶ πραγματοποιήσιν ἔστω καὶ μέρους ἐπὶ τέλος τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ.

Δι' ἐκθέσεων ὑπόθεσιν ἔχουσῶν οὐχὶ τὰς στερεοῦτους ἀναλύσεις κειμένου τινὸς ἢ ἀνδεστάτας περιγραφὰς τῆς οἰκίας καὶ τῶν τοιοῦτων, ἀλλὰ ἱστορικὰ καὶ κοινωνικὰ ἀντικείμενα θιγουσῶν προσεπάθει νὰ συνδυάσῃ τὴν γραμματικὴν μετὰ τῆς κοινωνίας.

Ἄλλα ποῦ αἱ τοιαῦται γνώσεις; Μήπως ἡ γραμματικὴ καὶ τὸ Συντακτικόν, τὰ μόνον εἰς τοὺς μαθητὰς παρεχόμενα πραγματεύονται περὶ τινος κοινωνικοῦ ζητήματος; Ποσάκις ἐπὶ τῇ καχεξίᾳ τοῦ ὄργανισμοῦ καὶ τοῦ στρεβλοῦ συστήματος τῶν ἡμετέρων σχολείων δὲν ἀνεφώνει «Ἄνω ποταμῶν χωροῦσιν αἱ πηγαί;»¹ Ἐφθίπτε βλέπων ὅτι ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἐδίδοτο περιδσοτέρα προσοχὴ εἰς τὰ μέσα τὰ ἄγοντα πρὸς τὴν εὐρεσιν τῆς οὐσίας παρὰ εἰς τὴν οὐσίαν αὐτήν, χάριν τῆς ὁποίας τὰ πάντα ἐγίνοντο. Δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ, ἂν χάριν ὀλίγων σχολαστικῶν γραμματικῶν σημειώσεων ἢ ἐνεκα τῆς ἐννοίας καὶ τῆς οὐσίας τῶν ἐλλήνων συγγραφέων ἀνέκραζεν ὁ Πίνδαρος τῆς Ῥώμης, ὁ Ὄρατιος «*Vos exemplaria Graeca nocturna versate manu versate diurna*. Εἶνε φανερόν εἰς πάντας ὅτι διὰ τῶν τοιοῦτων σημειώσεων προφανῶς ἐπιδιώκεται ἰσκόπος τις, ὅστις εἶνε ἡ τελεία καὶ ἀκριβὴς κατανόησις ἀρχαίου κειμένου μὴ ἐννοουμένου δυστυχῶς ἀνευ τῆς βοήθειας τούτων, συνεπειᾶ τῆς ὑφισταμένης διαφορᾶς μεταξὺ τῆς γλώσσης ἐκείνης καὶ τῆς σημερινῆς: ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ γλωσσολογία εἶνε τὸ ὄργανον ἢ ἡ γέφυρα, δι' ἧς δυνάμεθα νὰ ἐπικοινωνῶμεν πρὸς τοὺς σοφοὺς τῆς ἀρχαιότητος καὶ ὀφελώμεθα ἐκ τῶν σοφῶν αὐτῶν διδασμάτων, τὰ ὁποῖα εἶνε ὁμολογουμένως ὁ κυριώτερος παράγων τῆς σημερινῆς διαπαιδαγωγίσεως τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ ἐν ταῖς ἡμετέραις σχολαῖς παρεχομένη μεγαλειτέρα ἐκτίμησις εἰς τὰ μέσα καὶ οὐχὶ εἰς τὰ πράγματα, χάριν τῶν ὁποίων ἐπισκοῦνται τὰ μέσα, εἶνε τὸ μέγιστον αὐτῶν ἐλάττωμα. Δὲν ἐννοοῦμεν διὰ τούτων ὅτι ὀφείλει νὰ κηρυχθῆ ἄσπονδος καὶ ἀκήρυκτος πόλεμος πρὸς τὴν γραμματικὴν ἐκ μέρους τῶν ἡμετέρων σχολείων καὶ καταδικασθῆ αὐτὴ εἰς ἀσπλαγχνον ὑπερορίαν, ἀλλ' ὅτι πρέπει, ἂψ' οὐ ἀρκούντως διασταθμισθῆ καὶ κατανοηθῆ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἀξία αὐτῆς, ἀνάλογος νὰ δοθῆ καὶ θέσις καὶ ἐκτίμησις. Σκοπὸς τοῦ γυμνασίου εἶνε οὐχὶ ἡ μόρφωσις ἀποκλειστικῶς ἐπιστημονῶν, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸν προορισμὸν τοῦ πανεπιστημίου καὶ ὁπότε δὲν θὰ ἦτο σκανδαλώδης καὶ περιττὴ ἡ ἄκρα περὶ τὰ γραμματικὰ λεπτολογία, ἀλλὰ τὸ γυ-

1) Εἶχε πολλὰς δικαίας ἀφορμὰς νὰ φθάσῃ εἰς τοιαύτην ἀπογοήτευσιν. Πρὸς τοὺς ἄλλους σοβαρώτατα ἀπησχόλη αὐτὴν καὶ τὸ ζήτημα τῆς διδασκαλίας τῶν ἀνωτέρων μαθηματικῶν διότι ὁσάκις ἤθελεν ἐπισκεψθῆ τὴν ἐδραν ταύτην ἀντὶ νὰ παρατηρήσῃ ὑγιᾶς τι καὶ ἐπιστημονικὴν ἤκουε μόνον τεραστίας ὀνομαστικῆς ἀπολύτους βρογχίδων ἀπὸ τῆς ἐδρας ἐκείνης ἠγούσας καὶ προκαλούσας μὲν ἐπικὸν γέλωτα ἀπ' ἐνὸς εἰς τοὺς ταλαιπώρους μαθητὰς, τοὺς περιμένοντας νὰ μάθωσι Μαθηματικά, ἄβρονον δὲ ὕλην ἀπ' ἑτέρου πρὸς ἀπαρτισμὸν συλλογῆς ὀνομαστικῶν ἀπολύτων. Τοιαύτην συλλογὴν εὐτυχίσσαμεν νὰ ἴδωμεν!

μνάσιον φρονοῦμεν ὅτι ἐπαγγέλλεται ἐκτός τῆς προ-
παρασκευῆς πρὸς ἐπιστήμην καὶ τὴν διάπλασιν ἀν-
θρώπων, πολιτῶν, τέκνων, Χριστιανῶν ἐπὶ τέλους.

Ὁ ἐξερχόμενος δῆλα δὴ ἐκ τοῦ γυμνασίου ἐκτός
τῶν πρὸς περαιτέρω ἐπιστημονικὴν παιδευσιν ἀπαι-
τουμένων ἐφοδίων, στοιχειωδῶν πάντοτε, ὀφείλει νὰ
ἀποκομίζῃ ἐκεῖθεν ἐπίσης καὶ τὰ στοιχεῖα τῶν γνώ-
σεων ἐκείνων, δι' ὧν θὰ δυνηθῆ νὰ ἀνταποκριθῆ
πρὸς τὰ σοβαρὰ καθήκοντα πρὸς τὸν Πλάστην καὶ
τοὺς γεννήτορας, πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν κοινω-
νίαν. Οἱ φρονοῦντες ὅτι σκοπὸς τοῦ γυμνασίου εἶνε
ἡ μόρφωσις ἐπιστημῶν καὶ πρὸς τοῦτοις ὅτι αὕτη
ὀφείλει νὰ γίνηται οὐχὶ ὡς προπαρασκευή, ἀλλ' ἐν
πάσῃ κλαδικότητι ἄνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης ὑποχρέωσης,
ἀπατῶνται οἰκτρώτατα. Δὲν πρέπει σήμερον νὰ ζη-
τῶμεν τύπους καὶ νὰ θηρεύωμεν λέξεις, ἀλλὰ νὰ καρ-
πώμεθα ἐννοίας καὶ πράγματα. Οὐδέποτε δύναμαι
νὰ λησμονήσω τοὺς σοφοὺς λόγους τοῦ Γαλάτου Ro-
cher, λόγους, τοὺς ὁποίους εἶπε προκειμένου περὶ
τοῦ συγγραφέως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

«Ὁ Θεουκυδίδης, λέγει ὁ Bocher, διδάσκει νὰ ποι-
ῆται τις περὶ πολλοῦ τὴν εὐδοξίαν καὶ τὴν ἐλευθε-
ρίαν, περὶ πλείονος τὴν πατρίδα, περὶ πλείστου δὲ
τὴν ἀλήθειαν· ἐκεῖνος δὲ εἰς ὃν ἡ ἀνάγνωσις τοῦ
Θουκυδίδου δὲν ἠθελε βαθέως ἐγχαράξῃ τὰς ἐννοίας
ταύτας, δυνατόν εἶνε ἐκεῖθεν νὰ ἔμαθε πολλοὺς
γραμματικούς κανόνας καὶ πολλὰ ἱστορικά γεγονότα
ἀλλὰ μάτῃν ἀνέγνωσε τὸν Θεουκυδίδην.»

Ἴδου βαρύτερον ῥάπισμα κατὰ τῆς σχολαστικότη-
τος καὶ φαισιότητος πρὸς διάγνωσιν τῆς ἀληθείας
φανός. Ματαιοπονία πραγματικῶς εἶναι ἡ ἐν τοῖς
γυμνασίοις ὑπέρομετρος καὶ φανατικὴ προσήλωσις εἰς
τὰ γραμματικὰ καὶ ἡ οἰκτρά περὶ τὰ ἐκ τῶν ἐννοιῶν
πορίσματα ἀδιαφορία. Διότι πῶς δυνάμεθα ἄρά γε
νὰ ὑποθέσωμέν ὅτι ὁ Θεουκυδίδης π. χ. συγγράφων
τὴν ἀθάνατον αὐτοῦ συγγραφήν καὶ ἀφιερῶν αὐτὴν
εἰς σύμπασαν τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα
διὰ τῶν βαρυσημάτων λέξεων κτῆμα ἐς ἀεὶ¹ ἐ-
σκόπει διὰ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ νὰ παράσχη
εἰς τὰς μεταγενεστέρους γενεὰς ἄριστον θέμα περὶ ὀρ-
θοῦ καὶ πλαγίου λόγου, περὶ ὑποθετικῶν καὶ συμπε-
ρασματικῶν προτάσεων ἢ βραχυλογίας καὶ στρυφνό-
τητος ὑπόδειγμα νὰ κληροδοτήσῃ; Οὐδαμῶς δεβαί-
ως. Ὁ Θεουκυδίδης, ὡς καὶ πάντες οἱ ἀρχαῖοι συγ-
γραφεῖς, διὰ τῆς περιφήμου πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα
ἀφιερώσεως τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἠθέλησε νὰ ὑποδείξῃ
εἰς αὐτὴν πάντας τοὺς νόμους καὶ ὅλας τὰς ἀλη-
θείας, ὅσας ὀνασκάπτων τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου
ἐν τε τῷ ἀτόμῳ καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ ἠδυνήθη ὡς πολι-
τικὸς φιλόσοφος νὰ ἀνεύρῃ. Διὰ τοῦτον ἀκριβῶς τὸν
λόγον καὶ ὑπὸ τοιούτων σκέψεων ἐμπνεόμενος ὁ ῥε-
κτικὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὁ κ. Σωτηριάδης, εἰς ἀνώμαλόν τι
γραμματικὸν φαινόμενον μεθ' ὅσης ἀηδίας ἠθελε πα-
ραπέμψῃ τὸν μαθητὴν εἰς ἀνάλογον χωρίον πρὸς ἄγ-
ραν ξηρῶν κανόνων, μετὰ τόσης καὶ περισσοτέρας
προθυμίας εἰς ἰδέαν τινὰ τοῦ Σοφοκλέους ἢ τοῦ Εὐ-
ριπίδου παρέβαλλεν ἀνάλογόν τι τοῦ Σαικσπέρου ἢ
τοῦ Γκαῖτε ἢ συνέκρινε τὰς Ἀθήνας τοῦ Περικλέους
μὲ τοὺς Παρισίους τοῦ Λουδοβίκου XIV.

Φανερωτάτη ἦτο ἡ δυσθυμία αὐτοῦ, ὅτε ἔνεκα
τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἠναγκάζετο νὰ μικύνῃ τὸν
λόγον ἐπὶ γραμματικῷ τινος φαινομένου, τὸ ὁποῖον
σημειωτέον ὅτι ἄνευ πολλῶν ἀνωφελῶν σημειώσεων
θαυμασιώτατα διεσάφει, ὅπως ἐπίσης οὐδόλως ἠδύ-
νατο νὰ κρυφθῆ ἢ ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ διαλάμπου-
σα φαιδρότης, ὅσάκις διὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐ-
τὸν στρωμυλίας καὶ γλαφυρότητος ἀνέπτυσσεν ἰδέαν
τινὰ ἐξαγομένην μὲν προσφύως ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ
συγγραφέως, ὠφελιμωτάτην ὅμως διὰ τὴν ἀπειρον
καὶ εὐπλαστον νεολαίαν, τῆς ὁποίας ἡ τύχη πάντας
ἐπιβαρύνει ἀνεξαιρέτως.

Καιρὸς πλέον νὰ σκεφθῶμεν ὠριμώτερον. Ὁ ση-
μερινὸς αἰὼν, ὁ αἰὼν τῶν φῶτων δὲν ὑπαγορεύει
τοιαύτην καταδίκην εἰς τὰ πολύτιμα τῆς ἀρχαιότη-
τος κειμήλια, εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, οἵτινες
ἀποτελοῦσι τὴν εὐρυτάτην βάσιν, ἐφ' ἧς ἡ ἀνθρωπό-
της ἐκτίσσε καὶ κτίζει τῇ βοήθειᾳ τῶν χρόνων τὴν ἐ-
πιζήλον καὶ τεραστίαν τῆς προόδου αὐτῆς πυραμί-
δα. Οἱ παρατηρούμενοι αὐτοὶ ἀνάξιοι τῶν χρόνων
καὶ τῶν ἠθῶν ἀναχρονισμοὶ ὀφείλουσι νὰ παταχθῶσι
κατακέφαλα, νὰ ἐγκαινισθῆ νέα περίοδος προοδευτι-
κοῦ πνεύματος καὶ νὰ ληθῆ πρόνοιᾳ τις ὑπὸ τῶν
πραγμάτων ὑπαγορευομένη. Αἱ φρικταὶ τῆς θρησκείας
καὶ τῆς κοινωνίας διαμαρτυρίαι ὡς πρὸς τοὺς ἐκ
τῶν σημερινῶν σχολείων ἐξερχόμενους καὶ ἀτελέστα-
τα παρεσκευασμένους νέους ἱκαναὶ οὗται νὰ κατα-
δείξωσιν ὅτι δὲν πρέπει νὰ κοιμώμεθα ἐπὶ ῥόδων, τὴν
κλαδικότητα μόνην ὀνειρευόμενοι, καὶ καταδοῶσαι
κατὰ τῆς ἀτελείας τῶν ἐν ἐνεργείᾳ μέσων πρέπει νὰ
φθῶσιν εἰς τὰ ὅτα τῶν ἁρμοδίων καὶ ταράξωσι
τὸν νήδυμον αὐτῶν ὕπνον. Οὔτοι, κατανοοῦντες τὰς
πολλὰς τῶν σημερινῶν σχολείων ἐλλείψεις, δι' ἃς οἱ
μαθηταὶ ἐξέρχονται ὄχι μόνον γυμνοὶ πάσης πρακτι-
κῆς καὶ ἀνθρωπιστικῆς ἐπὶ τέλους ἰδέας, ἀλλ' οὐδ'
αὐτὰς τὰς στοιχειώδεις αὐτῶν πρὸς τὴν κοινωνίαν
ὑποχρέωσεις δυνάμενοι νὰ πληρῶσώσι, ὀφείλουσι
πρακτικώτερον νὰ μεριμνήσωσι περὶ τῆς νεολαίας
καὶ νὰ ἀνακαινίσωσι τὰ σχολεῖα διὰ τοῦ πλουτισμοῦ
τῶν προγραμμάτων αὐτῶν, διὰ τῆς λήψεως τοιούτων
μέτρων, δυναμένων νὰ συνδέσωσι πᾶν τὸ ἐπιστημο-
νικὸν πρὸς τὸ πρακτικὸν καὶ διὰ τοῦ ὀρθοῦ καθο-
ρισμοῦ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς λειτουρ-
γείας αὐτῶν. Τοῦτο ἴσως ἠθέλον ἐπιτύχῃ συχναὶ
διδασκαλικά συνεδρία ἐν τινι κέντρῳ τακτικῶς συγ-
κροτούμεναι, πρὸς τοῦτο οὐχὶ ἐντελῶς ἄσκοπος καὶ
ἀλύσιτελής φαίνεται ἡ ἐν τῇ «Ἐκπαιδεύσει» ὑπὸ
τοῦ κ. Οικονόμου εἰσηγούμενη παιδαγωγικὴ μόρφω-
σις τῶν λειτουργῶν οὐχὶ μόνον τῆς κατωτέρας, ἀλλὰ
καὶ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως.

¹ Ἐν Παράρτησιν, τὴν 11ην Μαΐου 1894.

MIX. I. ΖΙΑΚΑΣ.

Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΑΥΤΗΣ
ΕΝ ΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚῃ ΣΧΟΛῃ.

1. Περί τῆς οὐσίας τῆς γλώσσης ἐν γένει.

Πᾶσα μὲν ἐν τῇ σχολῇ διδασκαλία ἀντικείμενον ἔχει μίαν τινὰ τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων· ἡ δὲ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἔχει αὐτὴν ταύτην τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς μητρικῆς γλώσσης δὲν ἀποτελεῖ ὠρισμένον κλάδον ἀνθρωπίνης γνώσεως, ἡ δὲ περὶ λέξεων καὶ προτάσεων διδασκαλία λαμβάνει τὰ παραδείγματα αὐτῆς ἐκ παντὸς κύκλου γνώσεων· ἀλλ' ἐνὸς πάντων σχεδὸν τὰ λοιπὰ μαθήματα ὑπηρετοῦσι τῇ γλωσσικῇ μορφώσει, ἐν τούτοις ἡ γλῶσσα ἐν πᾶσι τοῖς μαθήμασι εἶναι τὸ μέσον τῆς διδασκαλίας. Ἐντεῦθεν ὅπου ἡ γλωσσικὴ ἱκανότης δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη, ἐκεῖ καὶ ἡ διδασκαλία χωλαίνει·¹ διότι ἡ πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ παιδίου ὁδὸς εἶναι κεκλεισμένη. Διὸ φωνεῖ ὁ Denzel πρὸς τοὺς διδασκάλους «*Λόγετε τοῖς παιδίοις πρὸ παντὸς γλῶσσαν.*»

Ὁ βουλούμενος νὰ διδάξῃ γλῶσσαν ὀφείλει νὰ γινώσκῃ τί ἐστὶ γλῶσσα· διότι καὶ ἐν τῷ μαθήματι τούτῳ ὡς καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις, ἡ μεθοδικὴ διδασκαλία ρυθμίζεται κατὰ τὴν οὐσίαν—κατὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ.

Ἡ περιγραφή τῆς γλώσσης ἔστω καὶ γενικὸς δὲν εἶναι εὐκόλος· διότι εἶναι φαινόμενον τόσον θαυμαστὸν ὅσον καὶ τὸ πνεῦμα τὸ δι' αὐτῆς ἐκφαινόμενον. Ἡ λέξις, δι' ἧς ἐκδηλοῦται τὸ πνεῦμα, εἶναι ἡ μαγικὴ ράβδος, δι' ἧς τὸ εἰσέτι ὑπνώτων πνεῦμα ἐξυπνῆ, καὶ αἱ δυνάμεις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς καταστάσεως αὐτῶν ὡς ἀπλῶν δυνάμεων μεταβαίρουσιν εἰς κατάστασιν πλουσιωτάτης ἐνεργείας. Ἐπὶ τῶν περὶ τῆς λέξεως ἀνυψοῦται τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα καὶ πρὸς τὸν πατέρα παντὸς πνεύματος. Πόσον θαυμαστά ταῦτα πάντα! Ὁ Dr. Lazarus περιγράφει τὴν θαυμαστὴν ταύτην τῆς γλώσσης δύναμιν καλῶς ὡς ἐξῆς: «*Ἰσταται τις ἐν μέσῳ ὀρηγύρεως· ἐκ τοῦ στόματός του ἐξέρχεται πνοή τις μετεσχηματισμένη οὕτως ἢ ἄλλως διὰ τῆς κινήσεως τῶν χειλέων, τῆς γλώσσης καὶ τοῦ οὐρανίσκου καὶ εἰσδύει εἰς τὸ οὖς τῶν συνηγμένων· μετὰ τῆς πνοῆς ταύτης καὶ τοῦ τόνου, ὃν αὐτὴ παράγει, εἰσδύουσιν εἰς τὴν ψυχὴν του ἀκούοντος διάφοροι ἰδέαι. Ὅτι ὕψιστον καὶ βαθύτατον ἐν τοῖς μυχοῖς αὐτοῦ ἐνέχει τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ὅ,τι ὡς θεῖον ἀποκάλυψιν πιστεύομεν, ὅ,τι τὴν καρδίαν εἰς τὰ μύχια αὐτῆς συγκινεῖ καὶ τὴν ψυχὴν ἰσχυρότατα διεγείρει, ὅ,τι τὸν ἀνθρώπον μέγαν καὶ εὐγενῆ καὶ ἰσχυρὸν ἀναδεικνύει, ταῦτα πάντα αἰωροῦνται μετὰ τοῦ περὶ ὅντος ἀγγέλου τοῦ πνεύματος, μετὰ τοῦ ἐν ἀκρῆι ἠχοῦντος λόγου καὶ εὐρίσκουσι διαρκῆ θέσιν καὶ αἰωνίαν διάρκειαν ἐν τῇ ἀντιλαμβανομένῃ φύσει.*

1) Ὁ ἀσίδιος διδάσκαλός μου Δ. Μαρούλης προσέθετον. «Ὁπου πνεῦμα ἔκεῖ καὶ γλῶσσα καὶ τὸνάκιον ὅπου γλῶσσα ἔκεῖ πνεῦμα,» δηλῶν τὴν ἀμεσον σχεσίαν τῆς γλώσσης πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ ὁμοφωνῶν πρὸς τὸν K. F. Becker, ὡς κατωτέρω θά δευξῆθῃ.

Ἡ περιγραφή αὕτη τῶν θαυμαστῶν ἐνεργειῶν τῆς γλώσσης παρέχει μὲν ὑμῖν ἔννοιαν τινὰ μυστηριώδους καὶ σχεδὸν ὑπερφυσικῆς τῆς φύσεως αὐτῆς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὠρισμένην ἐξήγησιν, ἣν περ ἐνταῦθα ζητοῦμεν.

Ἐὰν ζητῶμεν πραγματικὴν ἐξήγησιν τῆς γλώσσης, ὀφείλομεν ἐν πρώτοις νὰ διακρίνωμεν γλῶσσαν καθ' ἑποκειμενικὴν καὶ γλῶσσαν καθ' ἀντικειμενικὴν ἔννοιαν.

Γλῶσσαν καθ' ἑποκειμενικὴν ἔννοιαν ἐννοοῦσι τὴν ἐκφάνσιν τοῦ πνεύματος διὰ τοῦ σώματος. Ὁ γενικὸς οὗτος ὀρισμὸς περιλαμβάνει δύο εἶδη ἐμφάνσεως τοῦ πνεύματος, τὴν διὰ σημείων (μιμικὴν) καὶ τὴν διὰ φωνῶν γλῶσσαν. Ἄλλ' ὅταν ὁ λόγος περὶ γλώσσης ἀπλῶς, πάντοτε τὴν τελευταίαν νοοῦσι. Διὰ φωνῆς γλῶσσα εἶναι ἡ τοῦ πνεύματος ἔκφρασις δι' ἐνάρθρου φωνῆς. Ἄλλὰ τί ἐμφαίνει τὸ πνεῦμα διὰ τῆς γλώσσης; Πᾶν ὅ,τι σκέπεται, αἰσθάνεται καὶ θέλει. Κατὰ ταῦτα ἄρα γλῶσσα εἶναι ἡ ἱκανότης ἢ ἡ δύναμις πρὸς τὸ διὰ λόγου ἐκφράζεσθαι τὰς ἰδίας σκέψεις, αἰσθήματα καὶ θελήσεις. Ἐὰν τοῦτο προφορικῶς ἢ ἐγγράφως γίνηται τοῦτο οὐδόλως δύναται νὰ μεταβάλῃ τὸν ὀρισμὸν.

Ἐν τῇ γλώσσῃ ἄρα ἐμφαίνεται τὸ πνεῦμα καὶ δὴ διὰ τοῦ σώματος· ἀλλὰ δὲν εἶναι διὰ τοῦτο ἡ γλῶσσα καὶ κυρίως ἐνσάρκωσις τοῦ πνεύματος, ὡς ποτε ὤρισαν αὐτὴν. Ἐν εἰκόνι, ἐν ἀγάλματι ὁ καλλιτέχνης παριστᾷ ἰδέαν τινὰ πράγματι αἰσθητῶς, ἦτοι ἐνσάρκῳ αὐτὴν καὶ ὁ θεατὴς ἀτενίζων βλέπει ἐν τῷ καλλιτεχνήματι τὴν ἰδέαν τοῦ καλλιτέχνου ἀμέσως, οὕτως εἶπεν. ἐν ἀληθείᾳ συγκεκριμένη μορφή· διότι τὸ ἐργάζεσθαι εἶναι ἴσα ἴσα ἢ ἀνάλογος αἰσθητῆ παράστασις ἰδέας τινός. Ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ ἐσταυρωμένου καὶ ὁ ἔθνικὸς, ὅστις οὐδὲν ἤκουσε περὶ τοῦ Λυτρωτοῦ, ἤθελεν ἀναγνωρίσῃ πάσχουσαν καὶ τεθλιμμένην μορφήν, δυναμένην νὰ κινήσῃ τὴν συμπάθειάν του.

Ὅτι ἡ διὰ φωνῆς γλῶσσα δὲν εἶναι ἐνσάρκωσις τοῦ πνεύματος, ἀποδεικνύεται εὐκόλως. Αἱ λέξεις οὐκία, κοιλιάς, ὄρος οὐδόλως παριστάνουσι τὰ ἀντικείμενα, ἀπερ σημαίνουσι, εἰκονικῶς ἢ αἰσθητῶς. Εἰς ἀπειρον τῆς γερμανικῆς λέγομεν τὰς λέξεις Brod ἢ Tod καὶ ἐκεῖνος ἀκούει μὲν ἐνάρθρους φωνάς, δύναται μάλιστα καὶ ἐκάστην λέξιν ν' ἀναλύσῃ εἰς συλλαβὰς καὶ φωνάς, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ στοχασθῇ, τί ἄρα σημαίνουσι. Ὁ ἤχος τῶν λέξεων δὲν λέγει αὐτῷ τὴν σημασίαν. Ὅταν τῷ εἴπωμεν ὅτι Brod σημαίνει: ἄρτος καὶ Tod: θάνατος, τότε πρῶτον συνδέει μετὰ τῶν ἤχων τῶν λέξεων καὶ τὴν σημασίαν, ἣν ἐν τῇ γερμανικῇ γλώσσῃ ἔχουσι. Τότε μόνον αἱ ἐνάρθροι ἐκεῖνοι φωναὶ εἶναι αὐτῷ ἀκριβῶς λέξεις· τότε πρῶτον ἡ σημασία ποιεῖ τὴν ἐνάρθρον φωνὰν ἀληθεῖς λέξεις. Ἐντεῦθεν δῆλον γίνεσθαι ὅτι ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι τοιαύτη ἐνσάρκωσις τοῦ πνεύματος, ὥστε ἡ λέξις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν—διὰ μόρου τοῦ ἤχου νὰ δηλοῖ τὴν σημασίαν της. Μόνον αἱ οὕτω καλούμεναι ὀνοματοπεποιημένα λέξεις ἀπεικονίζουσι κατὰ τι τὸ πρᾶγμα. (Τὰ νήπια ὀνομάζουσι τὸν κύνα γάου ἢ γάου γάου, τὸν βόυν μου [τὸ ζῶον, ὑπερφωνάζει μου], οἱ Σιναι τὴν γαλῆν μιάου. Ὅμοια ὀνο-

ματοποιήσεις είναι αἱ λέξεις: γράφειν, τρίζειν, συρίζ-
τειν, θρούς, δοῦπος, βροντή, βρέμειν, κλαγγή· κ. ἄ.)

Καί τοιαῦτα μὲν περὶ τῆς καθ' ἑποκειμενικὴν ἐν-
ροίαν γλώσσης.

Γλώσσα δὲ καθ' ἀντικειμενικὴν ἔννοιαν εἶναι τὸ
σύνολον πασῶν τῶν λέξεων καὶ τῶν λεκτικῶν τύ-
πων, δι' ὧν λαός τις ἐξέφρασε καὶ ἐκφράζει τὸν ἄπει-
ρον πλοῦτον τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πνεύματος. Ἐκ μὲν τῆς
ὀμιλίας τοῦ ἀτόμου γινώσκωμεν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ (πα-
ράβαλε διάλογον Σωκράτους πρὸς Χαρμίδην [Πλάτωνος
Γοργίας]), ¹⁾ ἐν δὲ τῇ δημῳδῇ γλώσσῃ ἀποκαλύπτεται
τὸ δημῳδες πνεῦμα. «Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀ-
ποκαλύπτεται πρὸ τοῦ μαθητοῦ τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα
καὶ δὴ οὐχὶ μόνον ἐν ἐνὶ εἶδει γλωσσικῆς ἐκφάνσεως,
ἀλλὰ περιλαμβάνον τὸν ἄνθρωπον κατὰ πάσας τὰς σχέ-
σεις, ἐνταῦθα μὲν σπουδάζοντα, ἐκεῖ παίζοντα, πεν-
θούντα ἢ εὐθυμούντα, ποιοῦντα ἢ ἄδοντα ἢ ἐπὶ τῶν
πετερύγων τῆς εὐλαθείας ἀνυψούμενον πρὸς τὸν αἰώνιον
καὶ πρὸ αὐτοῦ ταπεινούμενον».

Ἡς πεπολιτισμένους λαὸς ἔχει τὴν δημῳδὴ φιλο-
λογίαν του. Ὁ Garve λέγει. «Ἐνόσφ ὁ ἄνθρωπος δὲν
ἠδύνατο νὰ γράφῃ, ὀλίγον ἐσκέπτετο καὶ ὀμίλει κα-
κῶς». Ἀναμφιβόλως ἡ γραπτὴ γλώσσα ἐγένετο οὐ μόν-
ον ὁ ἰσχυρότατος μοχλὸς τῆς ἀναπτύξεως τῆς γλώσ-
σης, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὁ πιστότατος φάλαξ τοῦ δη-
μῳδῶδους πνεύματος κατὰ πάσας τὰς βαθμίδας τῆς
ἀναπτύξεως αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο εὐρίσκει τις τὴν ἱστο-
ρικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παρά τινι λαῷ δεσποζόντος πνεύ-
ματος «πιστότα ἐκπεφρασμένην ἐν τοῖς κλασσικοῖς συγ-
γράμμασι τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ φιλολογίας, τ. ἔ., ἐν τοῖς
πειρῶσι, ποιητικοῖς καὶ ρητορικοῖς. Ἐν αὐτοῖς, σαφέ-
στατα καὶ ἀμεσώτατα θεωροῦμεν, τὰς τάσεις, ἃς εἶχον
ἢ ἔχουσιν οἱ λαοί, τὰ πάθη, ὑπ' ὧν ἦσαν κατελιημέ-
νοι, τὸ μέτρον τῆς φρονήσεως καὶ ἀρετῆς, μεθ' οὗ ἐν
ταῖς τύχαις αὐτῶν εἰργάζοντο, τὴν αἰτίαν, ἣτις ἀνύ-
ψωσε ἢ κατέστρεψεν αὐτούς. Ἐν τοῖς φιλολογικοῖς συγ-
γράμμασιν ἔχομεν τὸ πιστότατον κάτοπτρον διὰ τὸ
ἴδιον ἡμῶν πνεῦμα, διότι ἐν ταῖς δυνάμεσιν, ἐξέσει, κλί-
σεσι, πάθεσιν, ἀρεταῖς καὶ κακίαις τῶν ἄλλων ἀναγνω-
ρίζομεν τὰς ἡμετέρας· καὶ οὕτω ἡ περὶ γλώσσης διδα-
σκαλία ἄγει εἰς ἀπογοήσιας.

(Κατὰ τὸν Dr. Fr. W. Schütze.)

2. Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῆς γλώσσης.

Τὸ παιδίον ἔρχεται εἰς τὴν σχολὴν πτωχὸν τῇ γλώσ-
σῃ. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ μορφωθῇ ἡ γλώσσα αὐτοῦ. Μορ-
φοῦν δὲ τὴν γλώσσαν τοῦ παιδίου σημαίνει ἐνεργεῖν ἵνα
καταστῇ αὐτὴ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πλουσιωτέρα εἰς
λέξεις διὰ τὰς παραστάσεις καὶ εἰς λεκτικὸς τύπους
διὰ τὴν ἐκφρασιν τῶν ἰδεῶν. Ἄλλ' οὕτως ὥρισάμεν ἵλιαν
γενικῶς τὸν τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας σκοπὸν.

1) Τοῦτο δεκνύουσι καὶ πλεῖστοι φράσεις φερόμεναι ἀνὰ τὰ
στόματα τοῦ λαοῦ. π. γ. Ἀνὴρ μίλησα μαζί του διὰ νὰ τὸν κα-
ταλάβω, ἀπ' τὴν μιλήξ του τὸν καταλαβαίνεις, ἀπ' τὰ λό-
για του φαίνεται κ. ἄ.

Κατὰ τὸν Becker ὁ σκοπὸς τῆς γλωσσικῆς διδα-
σκαλίας εἶναι τριπλοῦς· τ. ἔ. τὸ παιδίον πρέπει νὰ
διδασθῇ ὅπως νοῆ, ὁρθῶς λαλῇ καὶ ὁρθῶς γράφῃ τὴν
μητρικὴν του γλώσσαν.

α) Τὸ παιδίον πρὸ παντός πρέπει νὰ διδασθῇ ὅπως
νοῆ τὴν μητρικὴν του γλώσσαν. Ἐκάστη λέξις ἔχει τὴν
σημασίαν τῆς συνήθως καίπλειονας τῆς μιᾶς ἐκάστη πρό-
τασιστὴν ἔννοιαν τῆς. Τὸ παιδίον λοιπὸν νοεῖ τὰς λέξεις
καίτους λόγους τῶν ἄλλων, ὅταν καὶ αὐτὸ συγχρόνως νοῆ
καὶ σκέπτεται, ὅ,τι ὁ λέγων ἠθέλησε νὰ εἴπῃ ἢ ὅ,τι αἱ
λέξεις σημαίνουν. Τὸ παιδίον ἔρχεται μὲν εἰς τὸ σχο-
λεῖον νοοῦν πως ἤδη τῆς μητρικῆν γλώσσαν, ἀλλ' αἱ
παραστάσεις αὐτοῦ κινεῖνται ἐν στενῷ κύκλῳ, εἶναι δὲ
ἔτι πολλαπλῶς ἀόριστοι καὶ ἀσαφεῖς. Ἡ πρὸς κατανόη-
σιν τῆς γλώσσης διδασκαλία ἄγει κατὰ μικρὸν ἀπὸ
τῶν συγκεκριμένων λέξεων εἰς τὰς ἀφηρημένας,
ἀπὸ τῆς κυριολεκτικῆς σημασίας εἰς τὴν μεταφορι-
κὴν. Τὸ παιδίον πρῶτον μαθάνει: «Ἡ μήτηρ γελᾷ»
καὶ εἶτα: «Ἡ ἄνοιξις γελᾷ ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῆς»· πρῶ-
τον μαθάνει: «Τὸ ζῶον τοῦτο εἶναι ὄφις» καὶ εἶτα:
«Ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι ὄφις»· Τὸ αὐτὸ συμβαίνει
καὶ ἐν μυριάσι ἄλλαις περιστάσεσι.

Μεγάλως ἐνδιαφέρει τῷ διδασκάλῳ τῆς γλώσσης ἡ
ἔρευνα, πῶς μαθάνει τὸ παιδίον πρὸ τῆς εἰς τὸ σχο-
λεῖον φοιτήσεως νὰ νοῆ καὶ νὰ ὀμιλῇ τὴν γλώσσαν.
Ἡ γλωσσικὴ αὐτῆ ἀνάπτυξις ἄρχεται πρωαίτητα ἐν ᾧ
χρόνῳ ὁ διδάσκων λόγος οὐδὲν δύναται εἰσεῖται. Τὸ παι-
δίον ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ εἶναι ἀξιοθαυμάστως αὐ-
τενεργόν. Ἡ αὐτενέργεια σὺν τῷ χρόνῳ αὐξάνεται ἐπὶ
μᾶλλον. Τὸ παιδίον μαθάνει πράγματι ἀπ' ἑαυτοῦ νὰ
σκέπτεται καὶ νὰ ὀμιλῇ. Οἱ γονεῖς καὶ οἱ περίξ ἐπε-
νεργοῦσιν ἐπ' αὐτοῦ μόνον παροτρύνοντες καὶ υποβοη-
θοῦντες. Χάριν τῆς σπουδαιότητος τοῦ πράγματος πα-
ραθέτομεν παραδείγματά τινα.

Ἐν τῇ γλώσσῃ διακρίνομεν τὴν ἀκουστὴν λέξιν καὶ
τὴν παράστασιν, ἣν αὐτὴ σημαίνεται. Πῶς μαθάνει
λοιπὸν τὸ παιδίον νὰ ὀμιλῇ τὴν πρώτην λέξιν; Μήτοι
περιγράφει αὐτῷ ἡ μήτηρ, πῶς πρέπει νὰ διαθέσῃ τὰ
φωνητήρια ὄργανα, ὅταν τὸ προτρέπῃ νὰ προφέρῃ τὴν
λέξιν «παπᾶ» ἢ τινὰ ἄλλην; Τοῦτο προϋποθέτει ἤδη
γλώσσαν. Οὐχί· ἐνταῦθα συμβαίνει ἀξιοθαυμάστως τις
ἔσωτερικὴ λειτουργία. Τὸ παιδίον ἀκούει ἐκατοντάκις
καὶ χιλιάκις τὴν λέξιν «παπᾶ»· ἀναλαμβάνει τέλος ἐν
ἑαυτῷ τὸν ἦχον τῆς λέξεως. Ὅπως ἡ εἰκὼν τοῦ προ-
σώπου οὕτω καὶ ἡ λέξις «παπᾶ» μεταβάλλεται ἐν τῇ
ψυχῇ του εἰς παράστασιν καὶ αὐτὴ κινεῖ τὸ παιδίον
ἵνα ἐκ τῶν ἔσωθεν εἰς τὰ ἔξω φε.λ.ίση αὐτήν. Ἄλλὰ
μήπως δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὰ ἀνεπτυγμένα
παιδιά; Μήτοι σκέπτεται τὸ παιδίον τοὺς φθόγγους
καθ' ἑκάστους καὶ τὸν σχηματισμὸν αὐτῶν διὰ τῶν φω-
νητηρίων ὀργάνων ὅταν πρόκειται νὰ εἴπῃ: «τὸ μῆλον
εἶναι καρπὸς τῆς μηλέας»; Ἀκούει τὸν ἦχον τῶν λέ-
ξεων· οἱ ἦχοι οὗτοι ἐμπνίζουσι τὰς παραστάσεις τῶν
ἀπὸ μακροῦ γνωστῶν ἠχῶν τῶν λέξεων καὶ τὰ φωνη-
τήρια ὄργανα διατίθενται ἀσυνειδήτως μετὰ θαυμαστῆς
ταχύτητος καὶ προφέρουσι τὰς λέξεις ταύτας. Μήτοι

δὲν συμβαίνει ὅπως τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν τόνων; Ὁ διδάσκαλος προάδει ἁσμάτιόν τι τῷ παιδίῳ, τοῦτο δὲ ἀναλαμβάνει τοὺς τόνους ἐν τῇ ψυχῇ του καὶ εἶτα ψάλλει αὐτούς. Ἄγνοσι πῶς πρέπει νὰ διατεθῶσιν ἐν ἐκάστῳ τόνῳ αἱ φωνητικαὶ μεμβράναι (ὅπως ἀγνοοῦσι τοῦτο καὶ οἱ σοφώτατοι ἐτι τῶν φυσιολόγων)· ἀλλ' ἐν τούτοις διατίθῃσιν αὐτάς. Καὶ ὅσα καθαρῶτερον συλλαμβάνει **ἑδωτερικῶς** τοὺς τόνους, τόσῳ καθαρῶτερον ψάλλει αὐτούς· ἄρα ἐν πᾶσι τὸ πνεῦμα εἶναι τὸ κύριον, τὰ δὲ μέλη εἶναι μόνον ὄργανα.

Οὕτω πῶς αὐτενεργῶς συνδέει τὸ παιδίον μετὰ τῆς λέξεως καὶ τὴν παράστασιν. Ὅσάκις εἰσήρχετο ὁ πατήρ, ἢ μήτηρ ὠνόμαζεν αὐτὸν «παπᾶ». Τὸ παιδίον ἀποβλέπει πρὸς τὸν πατέρα, συνδέει τέλος τὴν παράστασιν τοῦ προσώπου μετὰ τῆς λέξεως, ὥστε ἐν τέλει καλεῖ κατ' ὄνομα τὸν προσερχόμενον πατέρα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ ἀπλῇ ὀνομασίᾳ τοῦ ὀνόματος σκέπτεται τὸν ἀπόρτα πατέρα. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς πάντα τὰ ἄλλα ὀνόματα προσώπων ἢ πραγμάτων. Πῶς ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ μικροῦ παιδίου πλεῖστα παραστάσεις γεννῶνται, πρὶν δινηθῆ ἀκόμη νὰ εἴπῃ τὰς ἀντιστοιχοῦς λέξεις, ἀποδεικνύει τὸ γεγονός ὅτι, ὅταν ἢ μήτηρ χάριν ἀστείονοῦ ἀπαιτῇ παρ' αὐτοῦ νὰ δεῖξῃ τὸ στοματάκι του, τὰ δοντάκια του, τὰ ματάκια του, ἅπαντα δεικνύει, καίπερ μὴ δυνάμενον εἰσεῖτι νὰ προφέρῃ τὰς λέξεις αὐτάς.

Ἐν τίνι βαθμῷ εἶναι τὸ παιδίον αὐτενεργὸν κατὰ τὴν ἐκμάθησιν τῆς μητρικῆς γλώσσης, ἀποδεικνύεται σαφέστατα κατὰ τὴν ἐκμάθησιν τῶν οὕτω καλουμένων τυπικῶν λέξεων. Πῶς μαθαίνει τὸ παιδίον τὴν σημασίαν τῶν λέξεων: κοιτά, ἐπάνω, μέσα, θέλω, πρέπει κτλ; Πῶς τις δύναται νὰ πηρατηρήσῃ, πῶς τὸ πνεῦμα διετοῦς καὶ τριετοῦς παιδίου εἶναι αὐτενεργόν, ὅταν ἀκούῃ νὰ τῷ λέγωσι: «κἄθησε κοιτά 'ς τὸ τραπέζι.—βᾶλε τὸ ψωμί ἐπάνω 'ς τὸ τραπέζι.—χώσου μέσα 'ς τὸ κρεβάτακι!» Ἐκ πολλῶν προτάσεων τοιούτου εἶδους τὸ παιδίον ἀκριβεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν σημασίαν τοιούτων τυπικῶν λέξεων. Ἀναπλασάτω τις καὶ σκηνάς, οἷαι αἱ ἐξῆς καὶ αἵτινες ἐν τῷ οἰκογενειακῷ βίῳ συχνάκις ἀπαντῶσιν. Ἡ μήτηρ ἐπιτάσσει τῷ προσβυτέρῳ παιδίῳ: «Πρέπει νὰ υπάγῃς!» Ἄλλὰ τὸ παιδίον δυστροποῦν δὲν υπάγει. Ἡ μήτηρ ἐπαναλαμβάνει τὴν προσταγὴν καὶ ἐν τέλει φωνεῖ ὅπως ἐν ὀργῇ: Καὶ ὅμως πρέπει νὰ υπάγῃ! ἐνταυτῷ δὲ βλέμμα, ὕψος καὶ χεῖρ εἶναι ἀπειλητικά. Τὸ ἀπειλούμενον παιδίον δεικνύει ἤδη φόβον καὶ σπεύδει ὅπου ἔπρεπε νὰ υπάγῃ κτλ. Ἐν τοιαύταις σκηναῖς τὰ μικρὰ παιδία εἶναι ὅπως ὄμμα καὶ οἶος. Ἡ σημασία τῆς δυσκόλου λέξεως «πρέπει» τόσον καλῶς ἐντυποῦται, ὥστε διετῆ καὶ τριετῆ παιδία κάλλιστα γινώσκουσι νὰ μεταχειρίζωνται ὡς προσταγὴν. Ἐφ' ὁμοίας παρατηρήσεως στηρίζεται καὶ τὸ τοῦ Jean Paul λέγοντος: «Παιδίον 5 ἐτῶν νοεῖ τὰς λέξεις: ὅμως, μόνον, βεβαίως, ἀλλὰ καὶ ὅμως πόσον δύσκολος εἶναι ἢ ἐρμηνεῖα των.» Ἐκ τούτων πάντων ἐξήγομεν τὰ ἐξῆς. Ὅπως ἢ γρήτεις τῶν μελῶν παρὰ τῷ παιδίῳ φυσικῶς ἀναπτύσσεται οὕτω καὶ τὸ σκέπτεσθαι

καὶ λαλεῖν εἶναι φυσικαὶ λειτουργίαι. Κατὰ τὴν ἀναπτυξιν τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ὁμιλεῖν δύνανται γονεῖς καὶ διδάσκαλοι νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τοῦ παιδίου παρακινῶντες καὶ ὀδηγοῦντες αὐτό, τὸ πλεῖστον ὅμως καὶ σπουδαιότερον κατορθοῖ τὸ παιδίον αὐτὸ ἀφ' ἑαυτοῦ. Αἱ ἱκανότητες πρὸς τὸ σκέπτεσθαι καὶ λαλεῖν ριζοῦνται διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων τῆς ἀντιληπτικότητος καὶ τῆς αὐτενεργείας τοῦ πνεύματος του.

β) Τὸ παιδίον ὀφείλει πρὸς τούτοις νὰ μάθῃ καὶ ὀρθῶς τὰ λαλῆ τὴν μητρικὴν του γλῶσσαν. Τοῦτο ἀπῆται ἤδη καὶ ὁ A. Comenius, ὅταν λέγῃ. «Μὴ διδάσκει πρὸς ἀπλῆν κατανοήσιν ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐκφράσιν τοῦ νοηθέντος. Ὁμιλία περὶ πραγμάτων καὶ γνῶσις αὐτῶν πρέπει νὰ συμβαδίζωσιν». Ἄλλὰ τὸ ὀρθῶς λαλεῖν δὲν ἀπορρεῖ ἐκ τοῦ ὀρθῶς νοεῖν τὴν γλῶσσαν; Ἐν μέρει μάλιστα. Παιδία ὅμως 2 ἢ 3 ἐτῶν νοοῦσι πολλά, ἅτινα δὲν δύνανται δι' ἰδίῳ λέξεων νὰ ἐκφράσωσιν ὀρθῶς. Ἐν τῇ σχολῇ πείρην τούτου λαμβάνομεν συχνά. Καὶ ἐκεῖ τὰ παιδία δὲν εὐρίσκουσι πάντοτε τὴν κατάλληλον λέξιν διὰ πολλὰς τῶν παραστάσεων καὶ ιδεῶν, διὸ ἀναγκάζομεθα νὰ προσερχώμεθα βοηθοὶ λέγοντες: καλῶς μὲν τὸ ἐσκέφθης, ἀλλ' ἄλλῶς ἢ οὕτως ἔπρεπε νὰ εἴπῃς. Μόνον ἄρα διὰ μακρῆς ἀσκήσεως ἐπὶ ἐπιμεμελημένῃ ὀδηγίᾳ κατορθοῦσι τὰ παιδία νὰ εὐρίσκωσι δι' ἰδίας καὶ ζήνας παραστάσεις καὶ ιδέας τὴν ἀκριβῆ καὶ τῷ πράγματι ἀρμοζούσαν λέξιν.

γ) Τέλος τὸ παιδίον ὀφείλει νὰ διδαχθῇ καὶ νὰ γράφῃ ὀρθῶς, τ. ἔ. νὰ ἐκθέτῃ ἐγγράφως ιδέας καὶ ζήνας ιδέας ὀρθῶς. Ὅπως τῶν λαῶν ἢ ἐθνικῆ γλῶσσα ἐφθασεν εἰς πλήρη ἀνάπτυξιν, μόνον ὅτε ἐγένετο γραφομένη, οὕτω καὶ καλῶς διεξηγημένα γραπταὶ ἐξετάσεις σπουδαιότητην ὑπηρεσίαν παρέχουσιν εἰς τὴν γλωσσικὴν μόρφωσιν τῶν παιδῶν. «Πρέπει νὰ ἀσκῶμεν τοὺς μαθητὰς ἐν τῇ γραφῇ, λέγει ὁ Herder, ἐὰν θέλωμεν νὰ ὁμιλώσιν ὀρθῶς, νὰ ἀναγινώσκωσιν ἀκριβῶς καὶ νὰ ἀκούωσιν. Ἡ γραφὴ ὀξύνει τὸν νοῦν, διορθοῖ τὴν γλῶσσαν, ἀναπτύσσει ιδέας καὶ καθιστᾷ τὴν ψυχὴν ἐνεργὸν κατὰ τρόπον λίαν θυμαστόν,» «Ἡ γραφὴ ἐνὸς φύλλου κινεῖ τὸ πρὸς μόρφωσιν ὁρμηφυτον ζωηρότερον ἢ ἡ ἀνάγνωσις ὀλοκλήρου βιβλίου» (Jean Paul) Τὰ τετράδια τῶν ἐκθέσεων εἶναι ἢ ὅψις τῆς σχολῆς» (Eisenhor). Καὶ ὁ τρίτος οὗτος σκοπὸς ἀπαιτεῖ ἀσκήσιν μακρὰν καὶ ἐπιμεμελημένην.

Στην α' Διακρίνουσι συνήθως ἐν μεθοδικαῖς συγγραμμάσι δύο σκοποὺς τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας: τὸν ἐλικὸν καὶ τὸν τυπικόν. Ὑλικὸν σκοπὸν θεωρεῖ ὁ Diesterneq τὸ νὰ μάθῃ τὸ παιδίον νὰ γρῶσθῃ τοὺς τύπους τῆς γλώσσης καὶ τὰς δι' αὐτῶν σημασιώμενας παραστάσεις, τὰ καταστῆ ἱκανὸν τὰ νοῆ ὀρθῶς τὰ εἰρημένα, γεγραμμένα ἢ τετυπώμενα καὶ νὰ ἐκφράξῃ ταῦτα ὀρθῶς καὶ μετ' ἐντελοῦς συνειδήσεως αὐτῶν πρὸς τούτοις δὲ καὶ νὰ καταγράφῃ ὀρθῶς τὰς σκέψεις του. Βλέπομεν ἐνταῦθα ὅτι ὁ Diesterneq συμφωνεῖ πληρέστατα μετὰ τοῦ Backer. Οἱ δὲ τοῦ Backer τρεῖς σκοποὶ συμπίπτουσι μετὰ τοῦ ὑλικοῦ σκοποῦ τοῦ Diesterneq. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τυπικὸν σκοπὸν τῆς διδασκαλίας, οὗτος ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐπίσχυσιν καὶ ἀνά-

πτύξιν τῶν πνευματικῶν δυνάμεων καὶ ἰδίως τῶν διαφορικῶν. Ἐπειδὴ ἡ γλωσσικὴ διδασκαλία ἀσχολεῖται πάντοτε περὶ παραστάσεις, ἐννοίας καὶ κρίσεις κτλ., ἐγκρατεῖται ἐν τῇ φύσει τοῦ μαθήματος τούτου ἡ ἀσκήσις τὴν τυπικὴν δύναμιν τῆς παραστάσεως, ἐννοίας καὶ κρίσεως. Συνελόντι εἰπεῖν, ἡ γλῶσσα ἐξόχως ἀναπτύσσει τὴν διαφορικὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος.

Σημ. 6. Ἡ διαίρεσις τοῦ σκοποῦ τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας εἰς ὀλιγὰ καὶ τυπικὰ θεωρητικῶς μόνον ὑπάρχει, πράγματι ὅμως ἐν τῇ πράξει ἀμφοτέροι εἶναι πάντοτε συνδεδεμένοι πρὸς ἀλλήλους.

Ἐν Μεγάλῳ Ρεύματι.

F. ΚΑΡΑΤΖΑΣ.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

ΘΕΑΤΡΟΝ ΜΝΗΜΑΤΑΚΙΩΝ.— Ἰταλικὸς θίασος.— Σερβικὸς θίασος.—
ΘΕΑΤΡΑ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ.— Τὸ νέον ἔργον τοῦ Ἐπ. Σαμάρα.— ΘΕΑ-
ΤΡΑ ΠΑΡΙΣΙΩΝ.— ΡΑΒΒΙΟΣ ἐκ Βουδαπέσ.— ΧΡΟΝΙΚΑ.

Τῷ παρελθόντι σαββάτῳ ὁ θίασος τοῦ κ. Λαμπρούνα ἐξετέλεσεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου Μνηματακίων τὴν Lucia di Lammermoor τοῦ Donizetti, ἐν τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ ἰταλοῦ μελοποιοῦ, ὅπερ διδαχθὲν μὲν τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1835 ἐν Νεαπόλει, δὲν ἔτυχε τῆς προσοκούςσης ἐκτιμῆσεως, ἀλλ' ἐπαναληφθὲν ἐν Μεδιολάνοις ἐστέφθη ὑπὸ ἐπιτυχίας καὶ ἠήρωϊς τοῦ Walter Scott ἤρατο θρίαμβον· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπαίχθη κατὰ τὸ 1837 ἐν Παρισίοις, ἐν τῷ Ἰταλικῷ θεάτρῳ. Ἄλλ' ἐν Παρισίοις ἐξετιμῆθη δεόντως ὅτε κατὰ τὸ 1846, τῇ 8 (20 Φεβρουαρίου, ἀνεδιβάσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ Μελοδράματος. Τὸ ἔργον τοῦτο χαρακτηρίζεται ὡς ἐνέχον τὴν ἀλήθειαν τῆς ἐκφράσεως, τὸ σταθερὸν πάθος καὶ χάριν πολλήν, καταλέγεται δὲ ἐν τοῖς ἀριστουργήμασι τοῦ Donizetti καὶ τῆς ἰταλικῆς ἐν γένει σχολῆς, ὑπὸ τινῶν δὲ θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ ἐκ Bergamo μελοποιοῦ. Τὸ πρόσωπον τοῦ Edgardo ἐγράφη ἰδίᾳ χάριν τοῦ Duprez, ὅστις ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ ἀναθέματος καὶ τῷ τελικῷ ᾄσματι: O bell alma innamorata προὔξεν ἴσως ἀπερίγραπτον ἐντύπωσιν.

Ἡ ἐκτέλεσις ἐν τῷ θεάτρῳ Μνηματακίων τοῦ συμπαθεστάτου μελοδράματος ἐγένετο ἐν γένει καλή. Ἡ ὑποδυσσαμένη τὴν χαρίεσσαν ἠρωίδα τοῦ Walter Scott κυρία Tozzi ἀπέδωκεν αὐτὴν τὰ μάλιστα ἐπιτυχῶς ἴσασα τῇ ἀσθενείᾳ μὲν ἀλλὰ γλυκεῖα καὶ συμπαθεῖ αὐτῆς φωνῇ μετὰ πολλοῦ τοῦ αἰσθήματος καὶ τέχνης.

Μετὰ τὸν Donizetti ἔρχεται, ὁ ἀπὸ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Rigoletto διάδοχος αὐτοῦ κληθεὶς Verdi, ἐκτελεσθέντος τοῦ Trovatore, μελοδράματος τετραπράκτου, οὗτινος τὰ ἔπη ἐποίησεν ὁ Cammarano, ἀναδιβάσθέντος τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τῆς Ρώμης Ἀπόλλωνος τῇ 5 (17 Ἰανουαρίου 1853 καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ ἰταλικοῦ θεάτρου ἐν Παρισίοις τῇ 11 (23 Δεκεμβρίου 1854. Εἶνε γνωστὴ ἡ τραγικὴ ὑπόθεσις τοῦ δράματος τοῦ Cammarano καὶ ὁ ἔρος δύο ἀτυχῶν ὑ-

πάρξεων, τῆς Léonora καὶ τοῦ Marisco, αἰτινες ἕνεκα τοῦ ἔρωτος τοῦ conte di Luna θνήσκουσιν, ἀποκαλυπτομένου ἐντελῶς ὅτι ὁ Marisco, ὁ αἰοδός, ἦν ἀδελφὸς τοῦ conte di Luna, ἀρπαγείς ὑπὸ τῆς βοεμῆς Azucena. Τοιαύτη ὑπόθεσις παρέσχε τῷ μελοποιῷ τὸ μέσον τοῦ ν' ἀνέλθῃ καὶ αὐτὸς εἰς ζωγράφου συγκινήσεις. Ὁ Trovatore εἶνε γνωστός, ἐπομένως δὲν θεωροῦμεν ἐπανάγικες νὰ σημειώσωμεν τὰ κράτιστα τῶν μερῶν αὐτοῦ. Ἡ τετάρτη πράξις ἐνέχει τὰς κυριωτάτας ἐξάρσεις, τὴν περιφημίον ἐκείνην σκηνὴν τοῦ Miserere, ἣν ὁ Verdi λέγεται γράψας ἐπὶ τραπέζης καπνελίου, κατερχόμενος τῆς ἀμάξης, καὶ ἥτις εἶνε συγκινητικὴ, παθητικὴ καὶ ἰσχυρῶς ἀποδοδωμένη. Χορὸς ἀοράτως ψάλλει τάδε:

Miserere d'un alma gia vicina

Alla partenza che non ha ritorno

Ἐκ τῆς ψαλμοδίας ταύτης ἀποσπᾶται θλιβερὸν ᾄσμα τῆς Léonora, ἥτις ἀπληπισμένη ὄλως κλονίζεται πρὸ τοῦ πύργου ἐν ᾧ εἶνε πεφυλακισμένος ὁ ἐρώμενος. Μετὰ ταῦτα ἀκούεται τὸ μελαγχολικὸν καὶ σπαρακτικὸν ἐκείνο ᾄσμα τοῦ Marisco ἀποχαιρετῶντος τὴν Léonora καὶ ἐκλιπαροῦντος αὐτὴν νὰ τηρήσῃ περὶ αὐτοῦ διαρκῆ ἀνάμνησιν:

Ah! che la morte ognora

È tarda nel venire

A chi desia morir!

Addio . . . Léonora.

Ἄλλ' ὅλην, ὡς εἶπομεν, ἡ τετάρτη πράξις εἶνε ἐξαισία, μεταρσιούσα ἀληθῶς τὸν ἀκροατὴν.

Ἡ ἐκτέλεσις εἶχε τινὰς ἐλλείψεις. Οὐχ ἦν τινὰς κυριώτατα πρόσωπα καὶ ἰδίᾳ ἡ τὴν βοεμὴν ὑποδυσσαμένη ἀνθυψίφωνος ἔψαλον καλῶς. Ἡ ψαλμοδία τοῦ Miserere σφόδρα χειροκροτήθη ὡς καὶ τὸ ᾄσμα τοῦ Marisco.

Τῇ πέμπτῃ, ἦτοι καθ' ἣν ἡμέραν γράψομεν τὰς γραμμὰς ταύτας ἀναδιβάσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὸ προτελευταῖον ἔργον τοῦ Βέρδη, ὁ Ὅθέλλος, ὅστις πρόκειται κατὰ τὸν ἐπιόντα ὀκτώβριον νὰ διδαχθῇ καὶ ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Μεγάλου-Μελοδράματος τῶν Παρισίων ὑπὸ ἐξόχου ὑποκριτῶν, οἳ εἰσὶν ὁ Maurel, ἐπὶ τούτῳ προσκληθεὶς, ἀναλαβὼν δὲ τὸ πρόσωπον τοῦ Πάγου, ἡ Rose Caron (Ἀνδραϊμόνα), ἡ Heglon (Αἰμιλία), ὁ Saleza (Ὁθέλλος), ὁ Vagnet (Κάσιος). Τὸ libretto ὀφείλεται τῷ ἐξόχῳ συνεργάτῳ τοῦ Verdi Boito, εἰς ὃν ὀφείλεται καὶ τὸ τοῦ τελευταίου ἔργον, τοῦ Falstaff.

Ἐν τῷ θεάτρῳ Μνηματακίων ἔδωκε δύο παραστάσεις καὶ τις σερβικὸς θίασος μελοδραμάτων· παρέστημεν δὲ εἰς μόνην τὴν πρῶτην, καθ' ἣν ἐξετελέσθη τρίπρακτον μελοδραμάτιον Gidò ἐπιγραφόμενον καὶ ὑπὸ Σέρβων πεποιημένον. Μεθ' ὅλην τὴν ἀγάπην καὶ τὴν συμπάθειαν ἣν τρέφομεν πρὸς τοὺς Σέρβους, ἀναγκαζόμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ γενικὴ ἐντύπωσις ἐκ τοῦ ἔργου καὶ τῆς ὑποκρίσεως οὐχ ὑπῆρξεν ἐνοχική. Τὸ ἔργον, ὅπερ ὑπενθυμίζει ἡμῖν τὰ παλαιὰ χωρικά Vaudevilles, καίπερ γραφικὸν ὄν, στερεῖται ἐν γένει χάριτος, ἡ δὲ μουσικὴ αὐτοῦ εἶνε μο-

νότονος καὶ διαλείπουσα ὄλωσ. Τὸ ἥμα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε ἀνεξάρτητον αὐτῆς.

Ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου θεάτρου μεταβαίνομεν εἰς τὰ τῆς Νεαπόλεως τῆς Ἰταλίας θέατρα ἐνθα προσαγορευόμεν τὸν ἐνδοξον ὁμογενῆ μελοποιὸν Σπυριδῶνα Σαμάραν, τὸν μελοποιὸν τῆς *Flora Mirabilis*, ὅστις αὐθις ἀναφαίνεται διὰ νέου ἔργου αὐτοῦ ἐπιγραφομένου ἢ *M a r t u s*. Δεπτομερείας περὶ τοῦ ἔργου τούτου σαφεῖς δὲν ἔχομεν. Ὁ τι γινώσκομεν εἶνε ὅτι ἡ ἠρωὶς ἐστὶν αἰοδός. Ἐν τῷ *Monde Artiste* τῶν Παρισίων ὅμως ἀνέγνωμεν ἐπιστολὴν τοῦ ἐκ Νεαπόλεως ἀνταποκριτοῦ αὐτοῦ διαπιστοῦντος ὅτι «τὸ λυρικὸν δράμα τοῦ Σ. Σαμάρα ἔτυχε μεγίστης (*très grand*) ἐπιτυχίας». Περὶ τοῦ ποιητοῦ τῶν ἐπῶν *Luigi Illica* ὁμιλῶν οὗτος λέγει, «ὅτι οὐδέποτε ποιητῆς παρέσχε κάλλιον θέμα, ἀξίον τῶν πλουσιωτέρων μουσικῶν στολισμῶν... Ὁ μουσικὸς δὲ ἀπέδωκε λίαν ἐπιτυχῶς πάντα τὰ αἰσθήματα τῆς ἀνθρωπίνου ψυχῆς, τὴν ποροδικὴν χαρὰν, τὴν συνεχῆ θλίψιν, τὴν αὐταπάρησιν, τὸν ἐγωϊσμόν, τὴν θυσίαν, τὴν ἐκδίκησιν, τὰ δάκρυα καὶ τὸν γέλωτα. Ὁ Σ. Σαμάρας βαίνει δι' ἀντιθέσεων πολλακίς ἀποτόμων. Ἡ σκηνὴ τῆς *Nathalie* καὶ τοῦ *Tristan* διεξήχθη μετὰ ἐκφράσεως εὐρείας καὶ ἀληθῶς ὡραίας, ἡ δὲ ἐπομένη μελωδία, καλῶς παραφρασθεῖσα ὑπὸ τῆς ὀρχήστρας, προῦκάλεσεν ἐπευφημίας. Ἡ δευτέρα προῆξις ἐνέχει μέρη, ἅτινα οὐ μόνον τὸ ἐνδιαφέρον προκαλοῦσιν, ἀλλὰ εἰσι καὶ ἀξία τοῦ μεγίστου θαυμασμοῦ».

Οἱ ὑποκριταί, ἐξ ὧν σημεϊούμεθα ἰδίᾳ τὴν *Bellinioni* καὶ *Collamarino* καὶ τοὺς κυρίους *Giordani* καὶ *Buti* ἦσαν θαυμάσιοι, οἱ δὲ χοροὶ ἦσαν ἐν τάξει.

Ἐν Παρισίοις ἐν τῷ Νέῳ Θεάτρῳ, ἐξετελεύθη πρότινος πρωτότυπον ἀληθῶς θέαμα. Ἰδοὺ πῶς ἀνεγράφετο τοῦτο ἐν τῷ προγράμματι :

Tableaux vivants de M. Bonnefois

LA PASSION

d'après les tableaux de plus grands maîtres,
musique nouvelle de M. Thomé.

Τὸ θέαμα τοῦτο συνίστατο εἰς τὴν διὰ ζωσῶν εἰκόνων, τῶν προτύπων λαμβανομένων ἐξ ἔργων ἀρίστων καλλιτεχνῶν, παραστάσιν τῶν *Π α θ ῶ ν* τοῦ Σωτῆρος. Διευθυντῆς δὲ τῶν παραστάσεων τούτων ἦτο ὁ ἐν τῷ προγράμματι ἀναγραφόμενος *Bonnefois*. Πάντα τὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ παρίστανται, ὅσον ἡ σταύρωσις, ὁ θάνατος, ἡ ἀποκαθύλωσις, ἡ ταφὴ κλ. κλ. τὰς εἰκόνας δὲ συνῶδευε γλυκεῖα μουσικῆ, ἀνακρουομένη ὑπὸ ὀρχήστρας ἀοράτου καὶ οἰοεὶ μακρόθεν.

ΧΡΟΝΙΚΑ.—Ὁ Ἀλεξ. Dumas fils ὀριστικῶς ὑπεσχέθη νὰ παραδώσῃ τῇ Γαλλικῇ-Κωμῳδίᾳ τὸ πρὸ πολλοῦ ἀγγελθὲν νέον ἔργον αὐτοῦ *Chemin des Thèbes* κατὰ τὸν ἐπιόντα χειμῶνα.

— Τῇ 5 (17 ἐπιόντος ἰουλίου ὁ πρῦτανος τῶν ὑποκριτῶν τῆς Γαλλικῆς-Κωμῳδίας *Got* συμπληροῦ τὴν πενηνταετηρίδα τῆς ἐν τῷ θεάτρῳ τούτῳ ὑπηρεσίας αὐτοῦ. Ἐπὶ τούτῳ τῇ πρωτοβουλίᾳ

καὶ προσκλήσει τοῦ κ. *Claretie* συνῆλθεν ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Γαλλικῆς-Κωμῳδίας καὶ ἐνέκρινε ὅπως πανηγυρισθῇ τὸ γεγονός. Πανηγυρισθήσεται δὲ διὰ δέιπνον, ὃ μεθεξοῦσι μόνοι οἱ νῦν ἀποτελοῦντες τ' Ὀἶκον τοῦ *Molière*, δοθησομένου δὲ ὄχι διὰ συνδρομῶν, ἀλλὰ ἐκ τοῦ ἑταιρικοῦ ταμείου. Κατὰ τὸ δέιπνον τοῦτο ὁ διευθυντῆς κ. *Claretie* θὰ ἐγγείρησιν τῷ ἐξόχῳ ὑποκριτῇ μετ' ἄλλων χρυσοῦν κατὰ τὸν τύπον τοῦ δοθέντος τῷ διαστήμῳ καλλιτέχνῃ *Régnier* ὅτε ὁστος ἀπεχώρησε τῆς Γαλλικῆς-Κωμῳδίας.

— Ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τῆς διασήμεου αἰοδοῦ *Marietta Alboni*, ἥτις ἐγένετο μαθήτρια τοῦ μεγάλου *Rossini*, ὠδηγήθη δὲ εἰς τὴν σκηνὴν ὑπ' αὐτοῦ, θαυμάζοντος τὴν ἔσοχον αὐτῆς φωνήν. Ἡ *Alboni* ἐγεννήθη κατὰ τὴν 1824, συνῆλθε εἰς πρῶτον γάμον μετὰ τοῦ *Pepoli* κατὰ τὴν 1866, ὅτε καὶ κατέλιπε τὴν σκηνήν. Τούτου δὲ θανάτος ὑπανδρεύθη κατὰ τὴν 1877 τὸν *Charles Zieger*, ἀξιωματικόν. Ἡ *Alboni* διετήρησε τὴν μνήμην τοῦ διδασκάλου αὐτῆς, τοῦτο δὲ καὶ ἐξεδήλωσε μετασχόσα πασῶν τῶν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ δοθεισῶν συναυλιῶν.

— Πρὸ τινων ἡμερῶν ἐν τῇ *Comédie-Parisienne* τῶν Παρισίων ἐδιδάχθη ὑπὸ τῆς ἀμερικανίδος ὑποκριτρίας δεσποινίδος *Dalhoum* ἡ Ἀνδρομάχη τοῦ *Rachina*, ὑποδουσαμένης αὐτῆς τὸ πρόσωπον τῆς Ἑρμιόνης. Ἡ ἀμερικανὶς αὕτη ὑποκριτρία, ἥτις φημίζεται ἐν Ἀμερικῇ καὶ λατρεύεται δὲν στερεῖται τῶν ἰδιοτροπιῶν τοῦ ἔθνους εἰς ὃ ἀνίκει, διότι ἦλθεν εἰς Παρισίους ὅπως διδάξῃ ἔργον γαλλικὸν εἰς τὴν γλῶσσαν ἐν ᾗ ἐγράφη, ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἀσχοληθεῖσα περὶ τὴν ἐκμάθησιν τῆς γαλλικῆς, ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι δύναται νὰ μετενέγκῃ εἰς τὴν Ἀμερικὴν τινὰ τῶν ἀριστοφυλιῶν τῆς γαλλικῆς δραματικῆς ποιήσεως. Ὁ *Sarcey*, μετὰ χάριτος γράφων, περὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῆς, παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἀμερικανὶς καλλιτέχνης ἦν ὡραιστάτη, ἀλλ' ἐχώλαινε τοσοῦτον ἐν τῇ προφορᾷ γλώσσης ξένης αὐτῆς, ὥστε ἡ ἐξακολουθητικὴ στενωγορία αὐτῆς ἐπέδρα λίαν ἐπὶ τῆς ἀσφαλείας καὶ χάριτος τῆς ὑποκρίσεως αὐτῆς.

— Ἐσχάτως ἐξετελεύθη τὸ πρῶτον ἐν Ἀγγλίᾳ (Λονδίῳ) μελόδραμα ἐπιγραφόμενον *Gabriella*, συντεθὲν ὑπὸ τοῦ *Pizzi*, χάριν τῆς μεγάλης αἰοδοῦ Ἀδελίνης Πάττη, ἥτις καὶ ὑπεδύσατο τὸ πρόσωπον τῆς ἡρωίδος. Ἐννοεῖται ὅτι τῆς Πάττη ἀδούσης ἄπειρος κόσμος κατέλαβε τὸ θέατρον, ἀλλὰ τὸ ἔργον κατεκρίθη ὑπὸ τῆς κριτικῆς, παρατηρησάσης ὅτι ὁ μελοποιὸς αὐτοῦ ἀντέγραψε ὀλόκληρα μέρη τῆς *Favorita* τοῦ *Donizetti* καὶ τῆς *Traviata* τοῦ *Verdi* καὶ ὅτι τὰ μὲν ἔπη εἶνε μέτρια, ἡ δὲ μουσικὴ οὐδὲν ἔχει τὸ πρωτότυπον.

— Ἐν τῇ Γαλλικῇ-Κωμῳδίᾳ γίνονται αἱ δοκιμαὶ πρὸς ἐπανάληψιν τοῦ δράματος τοῦ *Corpe Serero Torelli* αἱ δοκιμαὶ αὗται διεκόπησαν, τῶν ὑποκριτῶν, οἵτινες εἶχον μέρος ἐν τῷ δράματι, μεταβάντων ὅπως διδάξωσι τὴν Ἀνδρομάχην ἐν *Λυῶνι* κατὰ τὴν πανηγυρικὴν παράστασιν, ἥτις προῦκειτο νὰ δοθῇ ἕνεκα τῆς παρουσίας ἐν τῇ πόλει τοῦ *Carnot* καὶ ἥτις, ἕνεκα τοῦ ἐπελθόντος θλιβεροῦ γεγονότος τοῦ ἀφανισθέντος τὸν πρόεδρον τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, δὲν ἐγένετο.

ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ.

Ὁ ἐπιόντος ΧΡΥΣΟΣΘΕΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Κωνσταντινουπόλεως-Πέμπαν Τυποκλιθεματῆρον ΝΕΟΛΟΓΟΥ